Lei 88
2 TL
Lei 90

I.S.B.N. 973-9008-12-7

BIBLIOTECA ALEPH

POVESTIRI DUPA MIEZUL NOPTII

ANTOLOGIE de POVESTIRI REALIST-FANTASTICE

Mircea Eliade, Pierre Frondaie, H. G. Wells, Gib Mihaescu, Pitigrili, Italo Svevo, Edgar Allan Poe, G. K. Chesterton

povestiri dupa miezul nopții

CASA EDITORIALA ODEON

Povestiri după miezul nopţii

Coperta de VICTORIA VLAD

I.S.B.N. 973-9008-12-7

POVESTIRI DUPĂ MIEZUL NOPȚII

Nuvele realist-fantastice

Ediție selectată și îngrijită
de
Dinu Teodor Constantinescu

Casa editorială ODEON
București

La pendule, sonnant minuit,
Ironiquement nous engage
A nous rappeler quel usage
Nous fîmes du jour qui s'enfuit

Charles Baudelaire
(*Les fleurs du mal,* 1857)

Cînd miezul nopţii a bătut
În rîs ne punem o-ntrebare:
Anume ce-ntrebuinţare
I-am dat noi zilei ce-a trecut

trad. Tudor Măinescu
(*Florile răului,*
Editura pentru Literatură Universală, 1967)

PROLOG SENTIMENTAL

Amintirile copilăriei le simt atît de îndepărtate încît mă întreb și acum, dacă întîmplările de atunci au existat vreodată sau le-am trăit aievea ca într-o poveste fantastică, proiectate în alt timp și în alt spațiu.

În satul acela de munte, de la poalele Carpaților, viața se desfășura molcom, poate chiar prea monotonă, dar plină de farmecul inegalabil al toamnei ce pătrundea treptat în frunze, în atmosfera dulce și îmbălsămată de parfumul miilor de flori cu un colorit pe care, mult mai tîrziu, mi-am dat seama că numai penelul impresioniștilor l-ar putea reda. Verdele copt al grădinii, în care poposisem cu familia, mă tulbura profund și nu doream altceva decît să stau tolănit întreaga zi în iarba grasă și îmbietoare la visare.

Poate de atunci mi-a rămas acel simț al culorii și al dorinței de a mă afla în atmosfera de o puritate divină a munților, sus pe crestele cele mai semețe sau, dimpotrivă, în poienile răsărite din mijlocul pădurilor de brad.

De la un timp însă îmi găsisem un nou loc de refugiu: căruța cu fîn proaspăt și ierburi aromate de unde, nevăzut de nimeni, cu privirea ațintită spre cer puteam urmări jocul imprevizibil al norilor, regizat parcă de o mînă măiastră.

În mintea mea crudă de copil mă întrebam dacă jocul vieții o fi la fel sau dacă sînt în stare să-l fac eu cum vreau. Întîmplarea care a urmat m-a făcut însă să înțeleg, așa cum eram în stare atunci, că totul este mult mai complicat.

Căluțul bălan, înhămat cuminte la „caleașca visurilor mele" se obișnuise cu mine și nu-mi mai provoca nici un fel de teamă. Parcă ar fi complotat cu mine, să-mi găsesc un ascunziș de unde să fiu ferit de cei dimprejur, chiar și de cei pe care îi iubeam.

Dar iată că, într-o nefastă zi, cerul s-a înnegurat puternic amenințînd să reverse un potop de apă peste sătucul ars de-o secetă îndelungată. Știam din poveștile vărului meu mai mare, un pasionat cercetător al religiilor orientale, că după credința indienilor, deasupra norilor sînt rezervoare imense de apă din care, din cînd în cînd, se revarsă asupra pămîntului anumite cantități sub formă de ploaie. Tocmai mă gîndeam cît de mari ar putea fi acele rezervoare, cînd un trăznet înfricoșător bubui în lungul văii trezindu-mă din reveriile mele.

Speriat probabil de acest zgomot neașteptat, căluțul bălan a pornit cu mine în goană, pe ulițele încă prăfuite trăgînd cu disperare căruța devenită cvadrigă romană, în întrecere cu cine știe ce alt echipaj trimis pe urmele noastre. Evident, eram foarte mîndru de mine, cocoțat în mijlocul căruții, pe claia de fîn de unde priveam cu nepăsare cum defilau căsuțele pitorești, ogrăzile întinse iar eu porneam într-o expediție necunoscută să cuceresc lumea. În copilărie, spațiul înconjurător îți pare de necuprins și îl descoperi treptat. Cu cît înaintezi în vîrstă, prin cunoaștere și experiență, acest spațiu devine tot mai restrîns pînă cînd, la bătrînețe, îți dai seama că nu mai încapi în el și atunci treci în neființă.

Dar toate aceste lucruri erau atunci foarte depărtate de mine și eu nu mă gîndeam decît la aventura pe care o trăiam. În curînd am depășit și ultimele căsuțe ale sătucului de munte iar armăsarul meu înaripat și dornic parcă de libertate gonea mai departe pe drumul de țară intrînd într-o pădure întunecoasă de la al cărui capăt se zăreau munții înfricoșători și stîncăriile de forme curioase ca niște uriași încremeniți.

Căluțul meu, obosit și speriat de cursa lui nebună, s-a oprit la marginea unei rîpe prăpăstioase pe fundul căreia apele învolburate ale unui torent de munte ne-ar fi înghițit cu nesaț. Și atunci rămași, amîndoi, în nemișcare, în acel loc care dintr-o dată mi s-a părut că se află la capătul lumii, am încercat pentru prima oară sentimentul straniu al unei singurătăți copleșitoare. Al acelei singurătăți care ne însoțește, de fapt, toată viața în toate anotimpurile și în aproape toate împrejurările vieții. Ani mai tîrziu, același mult mai vîrstnic văr al meu îmi spunea, în chip de consolare, că tot filosofia indiană este mai înțeleaptă considerînd că omul singur nu datorează nimănui, nimic, dar nici nu primește ceva, de la nimeni.

În acele momente însă mă întrebam de ce oare acești coloși de piatră, cu chipurile lor brăzdate de vremuri – desigur Feți Frumoși

adormiţi de o vrăjitoare urîcioasă – nu se trezesc să mă ducă acasă, în braţele calde ale celor dragi, în locurile unde puteam să visez din nou în linişte. Erau, în mod cert, şi ei la fel de singuri ca şi mine.

M-au găsit, după cîteva ore, zgribulit şi cuprins de febră în căruţa cu fîn şi de atunci, n-am mai putut să rămîn nesupravegheat, dragostea părinţilor încercînd să compenseze dorul de contemplare, de visare şi de libertate.

La mulţi ani de la această întîmplare, rămas singur după moartea tatălui şi apoi a mamei, am încercat, fără succes, să identific acele locuri, dar n-am descoperit nici casa, nici satul şi nici prăpastia ameninţătoare. Curios mi se pare că niciodată nu i-am întrebat în ce loc s-a întîmplat acest episod al copilăriei care rămîne ca o amintire a unui fapt ce nu s-ar fi petrecut niciodată.

Unii oameni cred că viruşii care declanşează boala singurătăţii sînt amintirile. Amintirile frumoase apar ca faptele bune iar cele urîte ca faptele rele. Sînt amintiri care se acumulează în subconştient şi par zăvorîte pentru veşnicie dar apar în momente imprevizibile ca nişte monştri apocaliptici sau, uneori, ca nişte îngeri strălucitori ce îţi luminează calea.

Prin amintiri intrăm în tunelul timpului putîndu-ne judeca sentimentele, ideile şi mai ales faptele.

Căci, în acel moment al ultimei şi supremei singurătăţi, în cel de al doisprezecelea ceas al tuturor amintirilor nu ni se poate pune decît o singură întrebare: ce fel de întrebuinţare ai dat tu existenţei tale?

D.T. Constantinescu

CĂLĂTORUL FANTASTIC

de Pierre Frondaie

M-am jurat ca nimeni pe lume să nu cunoască această întîmplare. Totuşi doresc să o povestesc aici. Nu sînt absolut sigur că este adevărată. Oare acest straniu coşmar, pe care-l redau acum cît mai fidel posibil, să fi fost doar un vis? Dar nu, prea mult relief capătă precizia detaliilor, nu poate fi un vis... eu l-am auzit... eu l-am văzut pe acest om! Care om?

*

* *

Trenul gonea cu toată viteza în direcţia Bordeaux. Vagonul meu era pustiu sau cel puţin aşa mi-l imaginam căci, la un moment dat, brusc, un om s-a aşezat în faţa mea, urcat, fără îndoială, în ultima clipă, înaintea plecării de la Poitiers... Instalat probabil în compartimentul vecin, nu l-am putut sesiza... Dar, văzîndu-mă de pe culoar, a venit lîngă mine.

Nu cred că sînt un laş. În mod obişnuit îmi stăpînesc nervii fără probleme. Ei bine, acest om îmi provoca frica.

Nu părea a fi o fiinţă vie. Avea o grimasă asemănătoare unui antic surîs egiptean. Faţa sa, sangvină şi uscăţivă, nu trăda nici o vîrstă. Poate şaizeci de ani sau patruzeci, chiar zece mii. Şi apoi aceşti ochi fără culoare, cum trebuie să fie doar aurora la poli... privirile lente şi dominatoare... totul asemănător cu ceea ce am văzut deja după gratiile Grădinii Zoologice din Londra, în cuşca unor şerpi monstruoşi. Nici un gest. O îmbrăcăminte sobră, foarte bine croită; o ţigare aprinsă care părea că nu trebuie să se stingă niciodată.

Din instinct, căutam semnalul de alarmă. Omul însă îşi accentuă triunghiul grimasei sale şi apoi începu să vorbească:

– Credeam că n-am să te mai văd vreodată după noaptea aceea petrecută în valurile Oceanului. Chipul tău a rămas acelaşi.

Trenul alerga. Să fii închis într-o cutie pe roate, în fața unui nebun; trebuie să recunosc că am petrecut momente mai atrăgătoare!

Fapt providențial: acum am recunoscut pe omul meu. Sînt sigur că l-am mai văzut. În care țară, în ce epocă? Memoria mea ezita... dar în mod sigur el era acela!

Și omul a continuat:

– Erai mai frumos odinioară, cu armura aurită, cocoțat pe carul tău de luptă!... Eu te-am revăzut deseori astfel... Europa, care nu ne cunoștea încă, nu era decît o pădure, populată de oameni-maimuță. Astăzi noi o traversăm în trenuri rapide de lux. Și totuși nu este atît de mult timp... Cîteva mii de ani în pulberea neantului. Gîndește-te la eternitate: îți vei da seama că a fost ieri.

Deveni nervos:

– Îți amintești acea lungă noapte printre valuri? Întreaga noastră lume de atunci, mult mai frumoasă decît cea de azi, distrusă în cîteva ore! De ce? Pentru că zeilor le era teamă de noi. Marele continent care se scufunda!

Asta era! Așadar nebunul îmi povestea istoria Atlantidei! Istoria, sau mai degrabă legenda, acelui continent existent între Spania și America, cu o civilizație prodigioasă față de care cea a noastră nu este decît o schemă informă și care a dispărut în cîteva ore, distrus de ape, nerămînînd nimic altceva decît o amintire măreață și îndoielnică. Dintr-o dată m-am liniștit. Nebunia tovarășului meu de drum era romanescă și inofensivă. Nu aveam altceva de făcut decît să-l las să vorbească.

El continuă cu o voce stranie:

– Ah! Noaptea aceea teribilă printre valuri! Răzbunarea sau mai degrabă teroarea dezlănțuită de zei s-a produs din cauza mea! Căci eu i-am furat. Eu am descoperit secretul vieții. Trebuie să mă înțelegi bine, am suprimat moartea! Miracol și triumf al iubirii! Pentru logodnica mea pe care zeii mi-au luat-o și au înfășurat-o în giulgiul morții, eu am forțat ușile templului, am deschis sanctuarul secret și am descoperit cifra, parola, formula cu care moartea este înlăturată, viața este descifrată, iar zeii sînt demascați! Am devenit eu însumi zeu! Cu voința mea proprie, corpul iubitei mele, împietrit de trei zile, și-a recăpătat căldura și culoarea. Atunci am împărtășit întregii lumi entuziasmul meu. A urmat un delir, o învălmășeală în necropole. Cu imnuri de bucurie s-au înviat morții. Ei s-au înălțat, amețiți de o nouă lumină, uitînd întunericul. Și pe soclurile lor divinele statui au fost cuprinse de freamătele pietrei.

Trenul se apropia de Bordeaux, împodobit cu fumurile alburii, iar locomotiva, în plină viteză, scotea strigăte stridente care sfîşiau peisajul.

Faţa straniului maniac era descompusă de ură. El exclamă:

– Da, zeii tremurau, învinşi de puterea oamenilor. Dragostea de viaţă, mila universală reciprocă aveau să înlocuiască decadenţa înfiorătoare. Dar eu nu am avut însă în vedere rugile tînguitoare ale celor deposedaţi de putere. Între minusculii devoratori şi zeii cei puternici s-a încheiat un pact al absurdităţii, al lăcomiei şi s-a pus la cale un asasinat. Într-o noapte, forţele naturii au dat ascultare acestui complot, atmosfera şi-a încărcat armele, trăznetele au fost rechiziţionate, talazurile înrolate, iar vînturile puse în stare de luptă. A fost o mobilizare a zeilor. Bătălia a durat pînă în zori; apoi, cînd soarele a răsărit, în locul pămîntului triumfător unde omul abolise moartea, nu mai rămăsese decît Oceanul calm, care acoperise totul şi care mîngîia marginile ceruluil...

Călătorul tăcu, tulburat ca şi cum ar fi revăzut cataclismul. Brusc, el se ridică cuprins de o furie profetică:

– Mii de ani au trecut. Eu m-am născut de sute de ori. Toată lumea a făcut la fel. Dar, eu, gîndirea mea nu au cunoscut niciodată uitarea, această slăbiciune, această laşitate a memoriei. Nu am decît un scop: să învingmoartea. De data aceasta, la o mie nouă sute de ani de la naşterea Mîntuitorului vostru, am regăsit cifra, parola, formula cu care vreau să redau omului nemurirea. Înţelege-mă; nu schimb nimic pentru că, în realitate, ceea ce se termină într-un loc, reîncepe imediat în altă parte. Ceea ce suprim eu este neliniştea, impresia momentană, dar atroce, a descompunerii şi frigului. În mai puţin de cincisprezece zile, moartea umană nu va mai exista.Voi împărtăşi descoperirea mea, întregii lumi uimite!

Iată-ne la Bordeaux. Trenul s-a oprit. Am sărit pe peron prin mulţime. Nebunul mi se adresă cu o privire neliniştită:

– Îmi pare rău că ţi-am vorbit. Să nu spui nimic înainte de a primi ordinele mele. Voi scrie aici: *Atlantis, poste restante*. Mă voi îmbarca pentru Antile unde trebuie să mă întîlnesc cu un negru. Acest om, care descinde din lungul şir al unei familii de sclavi, a fost transportat cu secole în urmă în Martinica sub forma unuia din strămoşii săi. Am nevoie să găsesc prin el amintirile pierdute care datează de milenii...Vreau să pregătesc bine descoperirea mea... Ah! ce poate să mai facă cerul împotriva mea, acum?

Proferînd aceste cuvinte orgolioase, pasagerul mi-a întors spatele, s-a reinstalat într-un colț al compartimentului și n-a mai zis nimic pînă la plecarea trenului. M-a străfulgerat o idee: acest călător este poate un extraordinar farsor, o persoană subtilă și ironică de prima mînă. Cu atît mai bine! Îmi plăcea această ipoteză: rănind amorul meu propriu ea mă liniștea totodată, mă făcea să-mi redobîndesc aplombul. Preferam un umorist unui nebun!

Zilele treceau. Două luni. Nu mă mai gîndeam deloc la această aventură, pînă cînd – într-o dimineață, la deșteptare, ziarele mi-au anunțat catastrofa de la Saint-Pierre.

Cutremurul de pămînt și valul seismic au realizat în parte legenda Atlantidei. Cerul decretase, prin nu știu ce misterios ordin, distrugerea acestui colț terestru.

Îngrozit, mi-am readus aminte de călătorul aproape uitat. Am alergat la poștă, împins de un imbold nelămurit. Mă aștepta o telegramă – *„Atlantis. Post restant. Bordeaux. Se va întîmpla în viitorul apropiat. Sînt în Martinica, la Saint-Pierre. Voi destăinui tuturor oamenilor descoperirea mea. După cincizeci de ore voi începe experiența. Victorie!"*

Această telegramă fusese transmisă din insulă, cu două ore înaintea cataclismului!

Ce să spun? Ce să gîndesc? Ce să cred? Nimic... decît să tremur ca un copil în întuneric... și să mă rog!...

În românește de
Dinu Teodor Constantinescu
(din volumul „Contes réels et fantaisistes", Paris, 1930)

AVENTURA

de Mircea Eliade

Dîndu-și seama că fata plînge de-a binelea, Theodor Georgescu-Junior își pierdu cumpătul. Ar fi voit să-i apuce brațul, s-o întrebe mai mult, s-o mîngîie. Dar nu găsea nici un cuvînt potrivit, nu imagina nici un gest decent.

– În sfîrșit, lucrurile nu sînt atît de grave... S-ar putea aranja ceva pentru dumneata... În orice caz...

Nu-și termină fraza. Își dădea seama de jena care îl paralizase de la începutul întîlnirii, și asta îl exaspera. Devenise nervos și timid. Îi treceau prin minte întîmplări ciudate, neverosimile, și toate aceste frînturi de vis îl împiedicau să găsească tonul just cu care să-i vorbească. Dacă aș ști ce să-i spun!... Dacă aș putea să-i spun ceva care să nu fie o prostie...

– În orice caz, ar fi mai bine să ne mișcăm, se hotărî el să spună.

Porniră în susul străzii, pe acolo unde trecătorii erau mai rari. Mergea destul de departe de fată, și încerca să-și angajeze decent mîna stîngă, care atîrna țeapănă de-a lungul pardesiului. În cele din urmă, își scoase pălăria și-și netezi cu palma dreaptă părul. Își recăpătă oarecare încredere. Dacă aș ști ce să-i vorbesc, dacă n-aș fi atît de ridicol... Fata umbla cu pași rari, obosiți; la răstimpuri se freca la ochi. Era încă foarte tînără. Îmbrăcată prost și fără gust, cu pantofii scîlciați și ciorapii stropiți de noroi. Umerii lați, pulpele lungi și frumoase, îi dădeau un aer de actriță într-un rol sărăcăcios. Nimic nu i se potrivea; parcă ar fi purtat haine străine.

– În sfîrșit, lucrurile nu sînt atît de grave... Cred că se va putea aranja...

Ridică ochii să vadă efectul asigurărilor sale. Fata izbucni iarăși în plîns. Se apropie de ea și-i luă brațul.

– Domnișoară...

Ce dracu' să-i spun? Ce dracu' a apucat-o?...

– Zău, domnișoară... Trebuie să fiți tare...

Începu să-i vorbească, antrenîndu-se singur într-un şir de fraze fără nici un rost.

Deodată îşi aduse aminte că nu are bani. Se întrerupse bîlbîindu-se, şi lăsă braţul fetei. Treceau prin faţa unui felinar, şi se prefăcu că îşi scutură aripile pardesiului, la lumină. Gestul îi dădu timp.

– E un noroi groaznic pe străzile astea...

Dar de unde găsesc eu bani acum? Şi fata asta e moartă de foame, se vede. Şi trebuie să-i găsesc ceva bani... în orice caz... trebuie să fac ceva... Un restaurant mai retras, sau să-i dau bani să mănînce singură, să se ducă la vreo prietenă... Dar spunea că n-are nici o prietenă, că fata aia din Bîrlad a plecat de astă iarnă...

– Strada se înfundă aici. Ar fi mai bine să ne întoarcem.

Fata îl ascultă supusă. Începu să-i fie şi ei teamă; o teamă stupidă, fără sens; se plimbau aşa de o jumătate de ceas, şi nu ştia încă ce se va întîmpla cu ea, unde va dormi, unde va mînca... Se cutremură toată, şi îşi băgă amîndouă mîinile în buzunar.

– A început să bată vîntul, şi sînteţi subţire îmbrăcată... Primăvara asta...

Se întrerupse brusc, aproape muşcîndu-şi buzele. Ce dobitocii vorbesc! Mai bine am merge la Marian, să caut bani. Şi-apoi, Doamne ce dracu´ am să fac?... Pare fată cinstită.

– Uite ce-am putea face, vorbi el cu mai mult curaj. Ne suim într-o maşină, căci am de văzut un prieten înainte de 9, şi apoi... O să-mi daţi voie să vă invit la masă? Undeva, natural... Ştiţi, cum vă convine dumneavoastră...

Fata voi să articuleze ceva, dar se opri. Theodor Georgescu-Junior începu să-şi vină în fire. Îşi aşeză pălăria pe cap cu un gest destul de sigur, şi apucă din nou braţul fetei. I se păru că tremură, şi atunci grăbi pasul. Dacă îl găsesc pe Marian acasă, poate îmi dă şi el o idee. În orice caz, pare fată cinstită.

Întîlniră un taxi la capătul străzii. Theodor Georgescu-Junior îl opri cu un cuvînt strigat răspicat, de om obişnuit să comande.

– După dumneavoastră, spuse el zîmbind, observînd că fata ezită să intre în maşină. De altfel, nu va dura mult. Dacă n-ar fi ceva urgent, nu v-aş fi deranjat. Dar ştiţi, aveam întîlnire cu un prieten. Cîteva minute, ştiţi...

– Sînteţi prea bun, Domnule...

Ar fi vrut iar să plîngă, dar nu mai putea. Era sleită, ameţită. Ar fi vrut să-i fie ruşine, să întrebe unde o duce, ce are să se întîmple cu ea. Nu izbutea. Întîlnirea de acum un ceas i se părea un lucru

întîmplat de mult, cu ani în urmă. Chiar plimbarea lor pe strada tristă și umedă i se părea cunoscută; parcă toate lucrurile s-ar mai fi întîmplat odată, de mult, într-un timp pe care nu-l poate preciza. Alergarea mașinii o ameți și mai rău. Închise ochii și-și rezemă capul pe pernă. Theodor Georgescu-Junior nu știa ce să mai spună. Băgă deodată mîna în buzunar și scoase tabachera.

– Dumneavoastră fumați, domnișoară?

Fata făcu semn că nu, și se cutremură.

– Foarte bine faceți; și eu fumez foarte puțin; după mese, mai ales. Și cînd sînt nervos... Este un viciu stupid.

Înțelese că vorbește prostii, și atunci se prefăcu că privește cu atenție o vitrină luminată, prin fața căreia mașina trecu încet.

– Ce de lume pe stradă, seara... reflectă el ca pentru sine.

Apoi aprinse țigara, fără nici un chef, numai ca să facă ceva, să fie ocupat cu ceva. Dacă Marian nu e acasă, m-am ars. De-abia am bani să plătesc mașina. Am să cer de la servitoare. Trebuie să aibă ea măcar vreo trei sute de lei...

Fata simți că i se face rău, de la cele dintîi fumuri. Capul îi vîjîia mai tare, o greață cumplită o făcea să-și încordeze mușchii gîtlejului. Sînt pierdută! Dacă mi se face rău în mașină, sînt pierdută! Mă omor!...

Theodor Georgescu-Junior continua să fumeze, cu gesturi controlate, dîndu-și aerul că savurează fiecare fum. De fapt, țigara i se părea atroce, amară, iar în mașină mirosea a unt de ricină. Ca să nu-și deranjeze tovarășa nici nu o privea – și fiecare fum îl îndrepta cu grijă, direct și compact spre spatele șoferului. Cînd mașina coti spre strada Vasile Pârvan, își recăpătă toată încrederea.

– Am și ajuns, spuse el sărind sprinten. Numai o clipă.

Fata deschise din nou ușa mașinii, și respiră aerul curat cu sete. Inima îi bătea să se spargă.

Să știi că nu e nimeni acasă, nici măcar servitoarea, gîndi Theodor Georgescu-Junior. Sună a treia oară, prelung, enervat. Auzi în sfîrșit pași. Își aranjă cravata și-și dădu cu mîna peste păr. În ușă apăru Marian, cu pantalonii de frac descheiați, cu bretelele atîrnînd la spate.

– Ce-i mă Theo? Ne-ai asurzit pe toți.

– Dragă, iartă-mă. Am venit numai pentru două minute. Mă așteaptă cineva în mașină. Am venit să-mi dai ceva bani, o mie de lei dacă poți. Ți-i dau mîine la birou...

Vorbise pe nerăsuflate, ştergîndu-şi fruntea fără motiv. Bine că l-am găsit. Asta înseamnă noroc...

– Dar tu unde te duci?, adăugă, văzînd pantalonii de frac.

– Mai întrebi... La bal, unde vrei? Era vorba să vii şi tu. Ce faci astă-seară?

– Nu ştiu, nu ştiu nimic deocamdată. Dă-mi banii să plec.

– Vreo fată? Vreo nouă descoperire de-a ta?

Theodor nu rezistă întrebării. Era flatat că i se confirmă încă odată reputaţia sa amoroasă. Era totuşi puţin uluit, căci nu se gîndise pînă acum la eventualitatea unei aventuri. Toată întîmplarea era stranie, fără precedent în istoria tinereţii sale. Fata care îl apucase de mînă, şi apoi ţipase. Şi plînsul acela sincer, mărturisirile ei aproape de necrezut...

– Dragă, începu el, e ceva extraordinar, ceva, în sfîrşit... Să vezi... Dar n-am nici timp, căci m-aşteaptă în maşină. Dragă, la început n-am vrut să cred nici eu. O studentă, moncher, o fată bine, în sfîrşit, nu ştiu exact ce studiază dar se vede după vorbă. O fată cultă... Dragă, îţi stă mintea în loc. Închipuieşte-ţi, că au dat-o afară de la Cămin, astă iarnă, pe gerul ăla teribil, şi a dormit pe la colege, pînă cînd n-a mai lăsat-o proprietăreasa, sau în sfîrşit, ce aveau ele acolo. Şi într-o seară, adică într-o noapte, să vezi, a rătăcit pe la cheiul Dîmboviţei, şi a leşinat, ca în romane, mon cher. Şi a luat-o o ţigancă, a dus-o într-o căruţă pînă într-un sat de ţigani de pe la marginea Bucureştilor, sau nici nu ştiu dacă era un sat sau numai cîteva bordeie. Şi acolo a stat patru săptămîni dragă, pînă acum în martie, patru săptămîni în bordei! E neverosimil, nici eu n-am vrut să cred la început, dar a plîns fata, şi nu mă-nşel. Iar dacă vrea să mintă, îţi închipui că găsea ceva mai puţin romanţios, ceva real, care să se prindă. Nu minte, pun mîna-n foc că nu minte...

Marian asculta cu un zîmbet batjocoritor. Îşi aşeza automat bretelele, îşi încheia nasturii de la pantaloni fără să se uite.

– Dragă, de altfel am de gînd să controlez mîine dimineaţă. E pur şi simplu extraordinar! O studentă, ţinută într-un bordei, patru săptămîni, patru săptămîni la marginea Bucureştiului, şi să nu afle nimeni, să nu se intereseze nimeni. Îţi spun, la început n-am vrut să cred nici eu... Şi ţiganca aia bătrînă, care voia s-o mărite cu fecioru-său. Îi luase pantofii, mon cher, o ţinea aproape goală în bordei, o păzea. A fugit ieri noapte, şi de-abia a ajuns în oraş... Să vezi în ce hal e; trebuie să fie şi lihnită... Am să-ţi spun mîine. Acum dă-mi te rog banii...

Marian trecu în odaia cealaltă.

– Linetto, să vezi dragă ce i s-a întîmplat lui Theo, ţipă el de departe. O întreagă aventură. O prinţesă răpită de ţigani. O luptă cu un trib care trăieşte în bordeie, la marginea Bucureştilor, sfidînd autoritatea şi drepturile teritoriale ale Statului Român...

– Dragă, dragă, dă-mi banii că m-aşteaptă în maşină, îl întrerupse Theodor Georgescu-Junior, puţin enervat. Dacă ştiam aşa, nu-ţi povesteam nimic.

– ...Lupta se termină însă cu victoria cavalerului Theo de Montsalvat. Principesa e predestinată, salvată, fermecată şi îmbarcată. Automobilul-fantomă aşteaptă afară.

Linetta începu să rîdă. Veni pînă în dreptul uşii, dar nu-şi arătă decît capul. Era aproape dezbrăcată.

– Cum e Theo? E adevărat? Theo, şi nu miroase a ţigancă?...

Theodor Georgescu-Junior începu să rîdă, extrem de jenat. Tîmpiţii ăştia!... Cine m-a pus să le povestesc?

– Theo, să nu te îndrăgosteşti... adăugă Linetta.

Marian intră în acea clipă în odaie, cu două bancnote noi, pe care le fîlfîia în dreptul capului.

Iată preţul salvării! Cavalerul de Montsalvat va ospăta prinţesa şi-i va...

– Nu fi ridicol, Marian.

Soţii începură să hohotească.

– Theo, sînge de ţigan! Sînge fierbinte, oriental.

Îi smulse bancnotele din mînă şi trecu în vestiar.

– Sărut-mîinile, şi pe tine te-am înjurat în gînd. Eşti un porc!

Îi trecuse supărarea. Alergă pe scări foarte repede, îndesîndu-şi bancnotele în buzunarul vestei.

Linetta zîmbi întorcîndu-se în dormitor, şi-şi scoase cămaşa lin, privindu-se în oglindă.

– Mon cher, să fie adevărat? Ar fi posibil?

– ...Cine ştie ce ştoalfă a mai întîlnit. Dar cum e el prost...

*

* *

Fata îl aştepta tot cu capul scos afară. I se părea că trecuseră ceasuri întregi de cînd se despărţiseră. Nu simţise tot timpul decît

aceeași sfîrșeală, același vîrtej între urechi și ochi. Limba i se îngreunase, orice înghițitură îi făcea greață.

– Iertați-mă că am întîrziat atîta, vorbi Theodor Georgescu-Junior sărind grăbit în mașină și trîntind ușa cu o singură smucitură. Amicul meu se pregătea să plece la o întrunire politică, era atît de ocupat...

Apoi, către șofer:

– S-o iei în sus pe Berzei. Este un restaurant, la colț, pe linia tramvaiului 3; oprești acolo...

Fata încercă să mulțumească stins.

– A, nu e nevoie de nici o mulțumire, duduie! Lucrurile astea se pot întîmpla oricăruia dintre noi. Trebuie să fiți tare, și totul va trece! Se va aranja, n-aveți nici o grijă. Vorbise foarte bine dispus, și chiar privise fata de-aproape. Într-adevăr, n-avea nici urmă de miros țigănesc. Poate i-or fi ținut hainele ascunse, afară, nu în bordei. Și pare curată. Observă apoi cît e de frumoasă, ce ochi adînci are, ce gură senzuală și orgolioasă. Zîmbi misterios; nu se gîndise deloc la o aventură amoroasă. Cu fetele ușoare se purta altfel, cu desăvîrșire altfel...

Șoferul nu avu să schimbe hîrtia de 500 lei, și intră după ei în restaurant, să caute mărunt la casă. Theodor Georgescu-Junior își conduse tovarășa către cea mai retrasă masă. Trecu prin local cu ochii în jos, căci, deși erau numai cîțiva clienți și lumina destul de slabă, se jena de hainele stropite și ciorapii uzi ai fetei. Într-o sobă mare de tuci mai ardea încă focul. Încercă să ajute fetei să-și scoată pardesiul, dar aceasta îl refuza timid, roșind toată. Theodor făcu un gest de scuze, și zîmbi: „Totul se va aranja", dădu el a înțelege. Apoi ceru o listă de mîncare.

– Am să vă fac un menu, spuse el cordial. S-o luăm încet... Întîi o țuică; asta întremează și dă curaj. Vă trebuie curaj, mult curaj, făcu privind-o în ochi.

Vorbise fără nici o intenție, dar fetei îi fu teamă, se îngălbeni. Refuză țuica.

– Nici nu știu dacă am să pot mînca ceva. Mi-e încă foarte rău.

– A, nu, dați-mi voie. A fost vorba că am deplina libertate.

Comandă o supă caldă, ochiuri și friptură. Căută apoi în lista de vinuri.

– Nu putem fi pretențioși într-un asemenea local, dar oricum, trebuie să alegem un tonic. Domnișoară...

Se opri deodată și făcu un gest de plăcută surpriză.

– Dar nici nu ne cunoaștem, vorbi el.

Îmi dați voie: Theodor Georgescu-Junior, licențiat în Drept și subdirector de bancă.

Încercase să fie sprinten și oarecum gentleman; dintr-un roman englezesc pe care-l citise de curînd, începuse să prindă gustul humorului, și să-l practice.

– Și pe mine tot Georgescu mă cheamă, spuse fata. Lena Georgescu aproape, aproape licențiată în Litere.

Prevăzînd emoția, Theodor o întrerupse brusc.

– Ce extraordinară coincidență! Trebuie să bem pentru rădăcina comună a numelor noastre de familie.

Fata își apropie buzele de păhărușul cu țuică, apoi le retrase, ca fripte. Se uită împrejur, și se hotărî să ia o bucată de pîine. Roși. O duse la gură lacom, dar se trudi să muște o bucată mică, pe care o mestecă lent, răsuflînd greu, extrem de încurcată.

Theodor făcea toate eforturile să înconjoare de familiaritate și cordialitate aceste începuturi penibile. După spusa ei, fata nu mîncase de două zile. Theodor se uita mereu la listă, propunea mîncăruri combinate, se impacienta, vorbea de geniul culinar al domnului Theodor Georgescu-Senior, în casa căruia mîncase și Caragiale – toate acestea ca să lase timp fetei să înghită neobservată bucata de pîine. Proba fu trecută cu succes. Lena Georgescu își sorbi întreg păhărușul cu țuică, și mîncă o duzină de măsline. O căldură stranie o cuprinse. Greața se amesteca cu pofta de mîncare, se simțea roasă de un foc lăuntric, nemaiîncercat, peste putință de asemănat cu ceva. Îi tremura mîna cînd ducea lingura cu supă. Theodor o observa pe furiș. E de familie, se vede după cum bea supa. Am bănuit de la început că nu m-a mințit.

După vreo jumătate de ceas, Lena Georgescu se făcu palidă.

– Mi-e teamă că mi se face rău, șopti ea.

– Nu e nimic, nu e nimic, răspunse Theodor, fără să-și piardă cumpătul. E mai bine să vi se facă rău după ce-ați mîncat, decît înainte. Vă trece...

Trebuie să mă țin tare, trebuie să-mi vin în fire, își spunea fata. Bău pe nerăsuflate un pahar de vin. Se luptă multă vreme cu greața, oftînd și mușcîndu-și buzele. În timpul acesta, Theodor, simulînd că nu se întîmplă nimic extraordinar, vorbea despre Bancă, despre amintirile tatălui său din lumea scriitorilor dispăruți, povestea anecdote cu Caragiale și Iancu Brezeanu.

– Odată, nea Iancu a venit la noi... Eram mic. Mă piciule, îmi spuse el... Dar ce ai?

Fata își rezemase capul în palme, și începuse să plîngă cu hohote. Cineva de la o masă vecină făcu semn tovarășului să se uite. Theodor simți că intră sub pămînt. Ce dracu a apucat-o?

– Domnișoară Lena, zău, sînteți... Zău, pentru Dumnezeu, nu trebuie să vă lăsați pradă...

Se blestemă în gînd pentru toată întîmplarea. Cine dracu m-a pus să vin cu ea într-un local? Mai bine o duceam la mine, să plîngă cît o vrea...

– Domnișoară, zău, fiți tare...

Lena Georgescu încercă zadarnic să fie tare. Nu-și mai putea stăpîni nici slăbiciunea, nici plînsul. I se păru deodată atît de cumplită soarta ei, aici, într-un restaurant sărăcăcios din București, la masă cu un necunoscut, în timp ce Vladimir petrecea poate cu alta la Iași... De ce fugise, de ce mințise pe toți, de ce inventase povestea aceea absurdă cu țiganii, poveste pe care o auzise de la o colegă, cînd era încă cu Vladimir, și de care se amuzaseră o lună întreagă? Era furioasă că fusese atît de slabă ca să acosteze pe un necunoscut. Era furioasă și umilită că îi fusese foame, după două zile și două nopți de rătăcire pe străzile Bucureștiului. Ar fi putut face altceva, ar fi trebuit să facă altceva...

– Zău, domnișoară Lena, tocmai acum cînd ați trecut de... cînd, în sfîrșit...

Theodor o mîngîie pe păr. Fata simți degetele lui, dar nu se cutremură. Nu îi mai era frică de el. Parcă ar fi fost degete de frate. Îi trecu prin minte scena penibilă a acostării, a minciunilor ei haotice, a plînsului de atunci – și îi fu rușine. Acum, cînd își astîmpărase puțin foamea, înțelesese că tovarășul ei nu avusese bani, că fusese la un prieten să se împrumute, și gîndul că s-a vorbit acolo, sus, de cazul ei, că poate s-a rîs și s-a glumit porcos – o umilea, o sfîșia.

– Aș vrea să plec, făcu ea ridicînd capul din palme și oftînd. Aș vrea să mă lăsați singură...

Theodor făcu un gest de tristă surpriză. Luminile ochilor i se ofiliră deodată.

– Domnișoară Lena, vorbi el, încercînd să dea cuvintelor un ton extrem de sincer, un ton de gentleman, domnișoară Lena, să nu vă fie teamă de mine. Să nu vă gîndiți la nimic rău. Sînt un om de onoare, domnișoară, un gentleman. Știu că în București mișună...

Termină fraza cu un gest de scîrbă, la adresa tuturor acelor bărbați din București care nu cunosc legile nescrise ale unui gentleman.

– Nu, domnule Georgescu, nu mi-era teamă de asta... Dar am fost destul de ridicolă pînă acum... M-am dat în spectacol de atîtea ori... Ați fost prea bun cu mine...

Se jena să mai amintească aventurile ei printre țigani. Ar fi vrut ca întîmplarea asta să se termine mai repede, să nu mai fie nevoită să mintă a doua oară. Dacă ar fi putut fugi undeva, dacă s-ar fi putut întoarce...

Observînd că i-a căpătat încrederea, Theodor se apropie de ea peste masă și îi vorbi, confidențial.

– Domnișoară Lena, eu îți propun o soluție. Te duc la mine acasă, și eu plec să dorm la un prieten. Iar mîine aranjăm noi. Îl pun pe tata să vorbească cu Prefectul... Te rog să ai încredere în mine, te implor...

Îi apucă mîna. Lena simți după strînsoarea degetelor lui că vorbește sincer, că e un om onest. Nici un tînăr n-o ținuse astfel de mînă. Carnea ei tulbura întotdeauna. N-avea de unde să știe că Theodor Georgescu-Junior se gîndește acum la ceva mult mai măreț decît o simplă aventură erotică. Theodor își satisfăcea în această întîmplare toate dorințele lui de cavalerism, de mistic respect pentru o femeie nobilă și necunoscută. Am s-o duc la mine acasă și am să-i vorbesc de teosofie, își spunea Theodor. Ceva pur și nobil, ceva care să înalțe sufletele. Să dormim în aceeași odaie fără să se întîmple nimic între noi. Un gentleman desăvîrșit.

– Plata, băiete, spuse el vesel.

...Și Vladimir, care petrece acum cu altele, care poate s-a îmbătat și vine cu lăutarii după el... Doamne, Doamne, ce scîrbă mi-e de mine, și de toate cîte s-au întîmplat...

– Am o idee, vorbi Theodor cînd ajunseră în stradă. Vom cumpăra fructe, mere și portocale, vom cumpăra și prăjituri, și două sticle cu vin bun, știu eu un loc pe aici cu vin de încredere, să le luăm cu noi. Mai tîrziu, dacă ți se va face foame, improvizăm un ceai. Ai să vezi ce bine o să petrecem; ca doi vechi prieteni. Dă-mi voie să-ți spun Lena.

Fata zîmbi. El îi luă brațul și-i vorbi, cuprins de euforia vinului și a idealului de gentleman.

– Lena e un nume frumos, un nume virginal. În definitiv, de ce și-ar spune pe nume oameni care se întîlnesc o dată, de două ori pe zi, și nu ne-am spune noi, care ne-am unit printr-o taină...

Fata înțelegea greu. Întoarse capul să-l asculte mai atent. Era încă foarte slăbită, simțea cum îi tremură pulpele, cum o dor încheieturile. Theodor observă încă odată cît e de frumoasă, cît e de stranie mai ales, cu umerii aceia drepți, cu buzele acelea care rămîneau senzuale și orgolioase chiar cînd zîmbeau. Observă și simți prin tot corpul lui această frumusețe, dar idealul gentlemanului fu încă odată victorios. Theodor întoarse capul și explică, privind înainte, de ce doi oameni care s-au întîlnit în viață în împrejurările în care s-au întîlnit ei au dreptul, au chiar datoria, să-și spună pe nume.

*

* *

Balul întrecuse toate așteptările. Era atît de multă lume încît abia se mai putea dansa. Aproape de miezul nopții, familia Marian se retrăsese într-o săliță de lîngă bufet, unde lăsase orchestra hainele, și unde îi servea un chelner cunoscut. Marian povestea prietenilor aventura lui Theodor Georgescu-Junior.

– Îl văd pe Theodor că intră surescitat în birou. „Dă-mi zece mii de lei că trebuie să scap o prințesă furată de țigani. Dragă ca-n romane. O prințesă rusă, dar mai mult să nu mă întrebi că nu-ți pot spune. E amestecat aici și un mare ambasador; dragă e o chestie..."

Ceilalți rîdeau silit. Ce dracu n-are haz, Marian ăsta; și doar e băiat deștept. Singură Linetta rîdea cu hohote.

– Mumu, mai fă-l odată pe Theo cînd a povestit de ce are el nevoie de bani! Apoi, către ceilalți:

– Parol, nu exagerează deloc. Așa era. Ca un apucat. Să știți că Theo s-a îndrăgostit de-a binelea...

Atunci intrară cei doi frați Berendei, cu trei fete, una din ele rezemîndu-se de ceilalți să nu cadă. Marian sări să le spună.

– Nu știți ultima a lui Theo junior? O chestie diplomatică. O principesă furată de țigani. Dragă, îl văd că intră astă-seară în birou, să tot fi fost ora opt jumătate. Se repede, îmi apucă mîinile, și-mi șoptește: „Dă-mi zece mii de lei că e în joc o viață de om..."

*

*

* *

Intrară încărcați de pachete. Theodor o lăsă să treacă și apoi întinse mîna pe lîngă perete să aprindă lumina.

– Este o garsonieră de burlac, dar e simpatică, rezumă el modest.

Lena privea fascinată. Nu intrase niciodată într-o garsonieră modernă. Totul i se părea ca la cinematograf; și ferestrele mari, și ușile interioare toate din geamuri, și culoarea pală a pereților, și mobila, și covoarele „cubiste". Simți deodată o extraordinară bucurie, și o extraordinară teamă. În mijlocul odăii, ezită. Theodor o îndemnă repede către un divan.

– Fă-te comodă, Lena. Socotește-te la dumneata acasă, accentuă el referindu-se la lunga discuție din mașină.

Aduse din colț o mescioară, pe care așeză la rînd pomiera cu fructe, sticlele cu vin, cartonul cu prăjituri.

– Dacă n-ai fi atît de obosită, te-aș lăsa să aranjezi dumneata. Fără îndoială că te pricepi mai bine ca mine.

Zîmbea, rîdea și umbla prin odaie hotărît să păstreze cu orice chip atmosfera intimă, de reciprocă încredere, pe care o obținuse în lunga cursă cu mașina. Puse mîna pe calorifer, și fu măgulit că este încă destul de cald. Se întoarse către Lena.

– Eu am o idee. Cît ești dumneata de obosită, o baie fierbinte ar face minuni.

Lena îl privi uluită. Nu-și scosese încă nici pălăria, nici pardesiul. Voi să protesteze.Theodor aduse iarăși în joc idealul gentlemanului.

– Dacă încă n-ai încredere, pot pleca chiar acum. Îți las cheia și plec...

– Domnule Georgescu, protestă Lena, nici nu m-am gîndit la asta. Dar atîta deranj... Ce-o să credeți?

Theodor începu un lung discurs despre încrederea pe care și-o capătă doi oameni în anumite împrejurări.

– De altfel, cum dumneata ești încă minoră, am dreptul, am chiar datoria să mă ocup de sănătatea dumitale. Ai să găsești acolo tot ce-ți trebuie. Uite, îți aduc o pijama curată. Ai s-o îmbraci, și ai să pui pe deasupra haina mea de casă...

Fata ezită. O imensă oboseală, o năruire a oricărei voințe, o dorință de a se lăsa în voia soartei, în voia căldurii, în voia apei fierbinți. Imaginea unei băi curate, cu apă multă și fierbinte, o fascina. Găsi totuși puterea să refuze.

– Poate mai tîrziu, domnule Georgescu. Poate după ce am să iau un ceai...

– Să văd, în orice caz, dacă ai să mai ai apă destul de fierbinte mai tîrziu.

Intră în baie și deschise robinetul. Lena se întinse pe sofa. Nu-și mai simțea corpul. Totul o făcea să creadă că aiurează. Și lampa sobră și totuși grațioasă, și încăperea în care se afla, și sunetul apei în odaia de alături. Întinse mîna pe măsuță și întîlni ceva rece. Se sperie la început. Era o scrumieră de marmură cenușie, imensă, curată, parcă ar fi fost un vas de flori. Își lăsă mîna în voie pe marginile ei reci. O mîngîia ca pe un obiect familiar, al cărui contact îi făcea bine, o ajuta să se reculeagă.

– Ai să poți face baia și după o jumătate de ceas, dar nu mai tîrziu, spuse Theodor cu glas de amfitrion modern. Deocamdată, să bem cîte un pahar de vin. Asta îți dă puteri. Trecu prin fața sofalei, și îi admiră încă odată trupul ei magnific, cu pulpe lungi, neverosimil arcuite. Și totuși nu miroase deloc a țigani. Probabil că i-au ținut hainele ascunse afară, pe sub vreo căruță, undeva. Îi dădu paharul plin.

– Iartă-mă că nu mă pot scula, am să-l beau culcată, spuse Lena. Am început să simt o toropeală. Poate că n-ar mai trebui să beau...

– Dimpotrivă, spuse Theodor, cu totul dimpotrivă. Toropeala te cuprinde dacă încetezi să bei. Tatăl meu, Theodor Georgescu-Senior, căruia i se mai spune și „Ursul", asta dinainte de război.

Lena nu-l mai asculta. Îi privea fața. O descoperea frumoasă și virilă de-abia acum. Și eu mă aflu singură, în miezul nopții, în odaia unui astfel de bărbat necunoscut... Încercă să se scoale...

– Nu mai beau, nu mai pot bea. Are să mi se facă rău...

Theodor se apropie de ea și îi apucă mîinile. Fata asta trebuie condusă energic, își spuse. Este drept că mîinile ei ardeau, că trupul ei se zvîrcolea puțin. Este drept că nici Lena nu simțise aceeași senzație liniștitoare pe care o încercase în restaurant, cînd tovarășul ei îi apucase întîia oară mîinile. Dar Theodor Georgescu-Junior alungă prompt din gîndurile lui orice îndemn la aventură. Cu tot alcoolul pe care îl băuse, idealul gentlemanului rămăsese intact. Trebuie să aduc vorba despre teosofie, își spuse el și se ridică.

– Apropo, nu știu dacă te amuză problema metempsihozei, vorbi apropiindu-se de un elegant raft cu cărți. Am aici niște cărți care, drept să-ți spun...

Întoarse capul și zări pe Lena în mijlocul odăii, încercînd să se țină dreaptă, foarte palidă, cu ochii rătăciți.

– Trebuie să plec, vorbi ea stins. Nu mai pot rămîne...

Theodor se apropie cu o prefăcută mînie.

– Bine, dragă Lena, așa ne-a fost vorba? Atît de puțină încredere îmi arăți? Uite, mă duc să-mi iau chiar acum pardesiul, și ai să rămîi singură.

Lena nu-l lăsă să se depărteze, ci-l apucă de umeri și-i căzu în brațe plîngînd. Gestul fu atît de nebănuit, încît Theodor nici nu știu ce să facă la început. Fata plîngea isteric, convulsiv. Simțea după cum își rezemase capul de umărul lui că nu era un plîns senzual, că nu are nimic carnal îmbrățișarea ei, că fata plînge de o durere străină, necunoscută, adîncă. Avu iarăși o îndoială asupra țiganilor. Nu cumva este altceva la mijloc? În mașină încercase să afle și alte amănunte, dar fata avusese un atare gest de panică și de scîrbă, încît înțelese că orice amintire îi face rău. Totuși, nici măcar nu miroase a țigani... Și spusese că bătrîna aceea îi ascunsese pantofii... Cum i-a găsit, atunci?

Încetul cu încetul, fata își reveni. Se uită drăguț la el, încercă să rîdă, și apoi spuse:

– Ce-ai să crezi de mine? Să nu fii prea supărat. Am avut atîtea de suferit.

Continuă să respire greu. Își lăsase mîinile să atîrne peste marginile canapelei. Theodor, ca să susțină atmosfera de încredere, plecă să aducă serviciul de ceai și începu iar discursul asupra metempsihozei.

– Ce este reconfortant în teoria asta, vorbi el așezînd prăjiturile pe o farfurie de sticlă brumată, de culoarea prunelor, e încrederea pe care ți-o dă în propriile tale forțe morale. Binele pe care nu-l poți face în această existență, vei avea prilej să-l faci într-o existență viitoare.

Vorbind astfel, constata superioritatea idealului de gentleman asupra idealului de aventură. O sută de bărbați ar fi procedat la o cucerire vulgară. Ce infinit mai interesant să păstrezi respectul, să rămîi cast...

Lena visa. Nici nu mai putea plînge. Oboseala alungase totul din conștiința ei, în afară de Vladimir. Și să nu se mai poată face nimic, viața întreagă să fie o asemenea tristă, dezolată, inutilă plutire.

– Tatăl meu, în timpul războiului, eu eram cercetaș pe-atunci, am fost și în Moldova, am fost bolnav de tifos, tatăl meu avea odată misiunea să distrugă un pod.

Totul e pierdut, nimic nu mai poate fi reînceput, viața nu mai poate crește de nicăieri. Doar de m-aș face cocotă. Căci după scandalul din Iași, nu mă mai primește nimeni.

– ...Și atunci, a simțit căzînd ceva greu în apă, la picioarele lui. S-a speriat, firește. A băgat mîna, și a scos un cap de ulan, un cap retezat chiar de sub bărbie, retezat de vreun obuz pesemne. Ochii îi avea deschiși, ca de cristal. Niciodată, spune tata, niciodată n-a simțit ca atunci...

Dar nu e drept să se oprească totul aici. Nu e deloc drept. Mă voi răzbuna. Voi răzbuna cel puțin iubirea mea... Aș putea să mă fac oricînd cocotă, să-l strivesc, s-o strivesc...

– Uite ceaiul, spuse Theodor. Îl bei repede, și treci apoi în baie. Asta e interesant în metempsihoză: întărirea ta sufletească, confortul tău intim, personal.

*

* *

Perechile se loveau unele de altele, lumea se împrietenea repede. Grupul Marianilor descoperise un om vesel, fără nume, fără nevastă. Toți care trecuseră între 12 și 2, prin odăița de lîngă bufet, aflaseră de aventura lui Theodor Georgescu-Junior.

– Și ce are să spună Theodor Georgescu-Senior, cînd o citi în ziare de complicațiile diplomatice provocate de ilustrul său fiu?!

Linetta explica:

– Are să scrie mîine în „Rampa", scrie Toto. Dragă, are să iasă o chestie... Mumu, mai fă odată pe Theo descriind cultura principesei...

Omul vesel și fără nume, care se îmbrățișa de mult cu Marian, bătu cu pumnul în masă.

– Eu vreau să văd pe Voievodul Țiganilor. Eu vreau să merg să beau cu Theo Voievod...

Propunerea fu primită cu urale.

– Dragă, sculăm lumea toată! E aproape trei, protestă cineva.

– Să vedem cu cine e Theo! strigă Marian. S-o vedem dacă e prințesă...

– La Voievodul Ţiganilor, strigă omul vesel. Luăm şi şampanie, să ciocnim cu principesa.

– Dac-o fi acasă, obiectă Berendei.

– Adevărat, poate că n-a rămas cu el, din prima noapte...

– E acasă! e acasă, afirma Marian.

Apoi, către nevastă-sa, confidenţial şi fericit.

– Dragă, tipul ăsta beat e teribil, parol, e cel mai teribil tip din tot balul. Îl luăm cu noi şi petrecem pînă la ziuă. O să vezi, o să fie ceva...

Grupul porni zgomotos spre garderobă.

*

* *

Întins pe canapea, Theodor Georgescu-Junior se simţea fericit; o fericire calmă, orgolioasă. Parcă se şi vedea dormind cu Lena în aceeaşi odaie, ea îmbrăcată în pijamaua lui mov, pijama bărbătească şi largă, plină de haz pe trupul ei zvelt. Viziunea asta îl încînta, îl măgulea. În timp ce atîţia bărbaţi ar fi profitat de faptul că...

O auzi cum intră în apă. Goni repede imaginea trupului ei în baia bine ştiută. Încotro se va fi aşezat cu capul?

– E bună apa, Lena? întrebă el, cu tonul unui vechi prieten, în care o fată ca Lena poate avea toată încrederea.

– E cea mai bună baie din viaţa mea, răspunse fata, fericită, simţind o extraordinară aromeală prin tot corpul.

Theodor Georgescu-Junior aprinse în sfîrşit o ţigară, şi muşcă dintr-o banană. Asta înseamnă umanitate; încrederea directă între oameni; se văd, se înţeleg, se preţuiesc sufleteşte, mai ales sufleteşte, şi aşa... Îşi aminti de ţigani. Va trebui să vorbesc mîine cu prefectul. Ce oroare! Fu mai puţin furios pe Lena că n-a fugit mai devreme. Poate vreun mizerabil de ţigan, vreun băiat din ăia oacheşii, care plac atît de mult femeilor... Gîndul începu să-l roadă. Stinse ţigara, cu care se chinuise deajuns.

– Lena, nu sta prea mult.

– De abia acum am intrat pînă la gît...

Imaginea albă îl exasperă cîteva clipe. Dacă vreun ţigan... Începu să umble nervos prin odaie.

Tot mai adînc în apă, să-mi vină pînă la sîni, pînă la gît, pînă la bărbie. Ce aromeală, ce beatitudine... Cum încep să se uite toate,

la cel dintîi confort trupesc... Revăzu pe Vladimir ca prin ceață. De astfel, totul îi părea ca prin ceață. Și oglinda avea aburi. Se sperie la început de murdăria ei. Va trebui să spăl baia..Gîndul acesta o amuză. Închise puțin ochii și zîmbi. Apoi pierdu deodată cunoștința, și capul îi căzu inert cu bărbia în piept, corpul alunecînd mai în adînc. Părul îi plutea răvășit. Apa se zbătea între pereții băii, trecînd puțin pe deasupra.

Zgomotul indispuse pe Theodor. A început să se joace în baie. Ar putea să se grăbească.

O să facă o lăcăraie...

Se simți și puțin obosit. Bine că nu s-a răcit în casă. Eu am să dorm pe canapea, Lena are să doarmă în pat. Dacă totuși îi e teamă, am să dorm aici, și ea n-are decît să închidă ușa... Dar ce Dumnezeu face?

– Lena! A trecut un sfert de ceas?

Se miră la început că nu i se răspunde.

– Ai ieșit fără să faci duș?

Se apropie de ușă. Bătu.

– Lena!

Odată înțelesese: i s-a făcut rău în baie! Gîndul că ar fi putut muri înecată în baia lui, îl împietri. O clipă stătu cu mîna la frunte, neștiind ce să facă. Încercă clanța, era închisă. Proasta, i-a fost teamă c-o violez. Începu să bată cu pumnii, dar de dincolo nu se auzea nimic. Atunci îl apucă o frică oarbă, care îi înzeci forțele. Se repezi cu picioarele în ușă, cu umerii. Izbuti după cîteva încercări. Îl lovi un miros de femeie, acru, sexual, iritant. Mirosea mai ales a păr ud. O văzu cum stă în baie, nemișcată, cu capul căzut. O scoase fără nici o emoție, fără să-i observe coapsele, fără să-și arunce ochii asupra sexului desenat fără greșeală, fără să-i strîngă aproape de piept sînii mici și perfecți. O băgă anevoie prin ușă și o trînti pe canapea. Începu să-i scuture capul, să o răstoarne pe o parte și pe alta. Puse urechea la inimă. Nu mai bătea. Pulsul nu știa cum să i-l ia. Își pierdu cu totul firea. Se gîndi că ar putea telefona la un doctor, dar pînă atunci ar fi putut să moară. Se apucă să-i zgîlțîie brațele, să o tragă de picioare. Era tot mai emoționat. Putu să observe, totuși, că avea cele mai frumoase șolduri pe care le văzuse vreodată, zvelte ca de adolescentă...

În clipa aceea auzi rîsete pe scări și soneria. Apoi, bătăi zgomotoase în ușă. Alergă și deschise, roșu, uluit, plin de speranțe.

– Bine că..., voi să exclame.

Marian îl îmbrățișă. Linetta fugi înăuntru, cu unul din frații Berendei.

– Să ne arăți Prințesa! strigă Marian. Uite, ăsta e cel mai bun prieten al meu, făcu arătînd pe omul vesel, care se oprise în vestiar, ciurit, cu două sticle de șampanie în buzunare.

Un țipăt al Linettei îi aduse aminte lui Theodor de toată întîmplarea.

– Un viol! Un viol! țipă Linetta.

Theodor alergă spre canapea, îngrozit, revoltat, cu brațele tremurînd. Vru să apuce ceva, apoi renunță, țipînd.

– S-a întîmplat o nenorocire! Nenorocita asta s-a înecat în baie! Trebuie să facem ceva, s-o salvăm...

Alerga prin odaie, lovindu-se de noii veniți, pe care îi privea fără să priceapă misterul prezenței lor alături de el, la un asemenea ceas din noapte.

– Ar trebui să telefonez la un doctor... dar la care, la care, Dumnezeule?!

Oamenii se îngrămădiră lîngă sofa. Linetta începuse să înțeleagă. Se aplecase peste trupul gol al fetii, îi mișcă brațele, o pălmuia ca să se deștepte. Theodor își făcu loc.

– Vezi dacă mai bate inima, faceți ceva, pentru numele lui Dumnezeu...

Apoi către Marian.

– Dragă, cine m-a pus? Cine m-a pus? Nici nu mi-a dat prin minte... Dacă aș fi bănuit că are să i se facă rău...

Linetta țipă exasperată.

– Tăceți din gură, tăceți odată, că nu s-a întîmplat nimic!

Theodor simți un val de sînge cum i se urcă în obraji.

– A început să bată inima? Vezi dacă bate inima... Să-i dăm un cognac.

Alergă spre bufet, să caute sticla cu cognac. Erau acolo trei tineri necunoscuți, foarte jenați, cu paltoanele pe ei și cu fularele de mătase albă atîrnîndu-le peste guler.

– Pot să fumez? întrebă unul dintre ei, cu țigara neaprinsă între degete.

– Vă rog, vă rog, încuviință Theodor, aplecat pe vine să caute paharele pentru cognac. Tinerii se retraseră spre fereastră.

– Ăsta-i tipul?

– Da, Theo Junior; e cam prost, dar tat-su e plin de bani... E la bancă...

– Dar știi că nu ne amuzăm deloc aici. Ai văzut fata?

– Am făcut o gafă, mi se pare. Trebuia să rămînem la bal. Unde-i omul nostru?

Îl găsiră tot în vestiar, uluit, cu cele două sticle de șampanie în buzunarele paltonului.

– Ce ne facem, patroane? îl întrebară.

– N-avem patefon aici, n-avem muzică, răspunse patronul cu oarecare greutate. Da' ați văzut-o careva? E prințesă, hă?... Mă rog...

Convorbirile fură întrerupte de țipătul lui Theodor.

– Domnii afară, domnii afară! S-a deșteptat!

Apoi, cu stupoare.

– Ca-n romane, mon cher! Știi ce teamă mi-a fost?

... Se trezi într-un pat străin, îmbrăcată într-o pijama necunoscută, cu mînecile lungi, largi, aspre. Nu-și mai amintea nimic, nu înțelegea nimic. Ar fi vrut să țipe, să se ridice dintr-o dată în capul oaselor. Îi era frig și frică. Tremura. Vladimir, Vladimir...

– Vezi duduie, vezi dacă faci imprudențe? îi vorbea Linetta, încercînd să fie prietenoasă și protectoare.

Lena Georgescu o privea uluită. Ar fi vrut să întrebe unde se află, dar toate întrebările i se păreau stupide, fără sens, fără interes.

Auzi de alături voci bărbătești, pahare care se ciocneau, rîsete feminine. Se simți deodată goală, înțelese că nu are pe ea decît pijamaua și pătura, și o sumedenie de frici oarbe, dezgustătoare, instinctive, o năpădiră.

– Eu n-am vrut să cred la început că e într-adevăr prințesă! spuse Marian în odaia cealaltă. Dar, pe onoarea mea...

Theodor Georgescu-Junior zîmbi flatat. Apoi își aminti iar scena surprinsă, între Linetta și Berendei cel tînăr, și-l apucă un rîs contagios. Se apropie de Marian. Linetta care îi șoptise: „Nu, nu, Toto, fii mai prudent, zău, ne poate vedea cineva!" Și el, îndrăzneț...

– Marian, hai să ne îmbrățișăm!

Rîdea, în brațele lui Marian. Și Toto o strîngea înainte, îndrăzneț. „Mîine vin la tine..." Vasăzică și Linetta? Cine ar fi crezut...

– Marian, ești cel mai bun...

Linetta deschise ușa.

– Dragă, mai puțin scandal! De abia ațipise... Theo, vino și tu, vezi dacă te recunoaște...

Theodor se îndreptă spre dormitor bine dispus. Marian se luă după el și-i șopti:

– Mă, al dracului mai ești tu. Pentru o mie de lei...

Theodor încercă să evoce din nou idealul gentlemanului, idealul său de castitate și respect pentru nobila necunoscută, dar efortul eșuă. În odăi se statornicise un parfum feminin, ațîțător, o atmosferă frivolă, senzuală: „terestră, prea terestră", ar fi spus el într-un moment de luciditate și profund respect de sine. Făcu numai un gest evaziv, plin totuși de subînțelesuri, și intră în dormitor.

Lena îl privi lung, îl recunoscu și începu să plîngă, spasmodic, zguduită din tot trupul. Theodor Georgescu-Junior încercă să găsească tonul just.

– Vai, vai, Lena dragă...

Cuvintele erau prea intime, prea senzuale, prea terestre. Trebuia găsit tonul just.

– Lena, pentru Dumnezeu... tocmai acum, cînd lucrurile s-au aranjat... Lena trebuie să fii tare...

Și totuși era ceva schimbat, ceva alterat. Tonul just, tonul just.

– Lena, trebuie... în sfîrșit... Sîntem acum între prieteni... Uite, toți sînt prietenii mei... Eu am greșit că nu m-am gîndit... Era foarte natural să ți să facă rău...

Fata plîngea cu capul înfundat în perne. Linetta o privea caritabil. Era și ea puțin obosită. Și mai ales, puțin băută. Obrajii ei ardeau. Theodor observă toate acestea într-o aruncătură de ochi. Imaginea trupului gol și ud i se pironi deodată în minte. Și sexul ei, tainele ei toate, îi apărură cu o preciziune obsedantă, halucinantă. Încercă să se stăpînească. O mîngîie pe păr, ușor, foarte ușor. Simți totuși un val de căldură care îl ameți. Se întoarse spre Linetta și-i făcu cu ochiul, confidențial. Apoi încercă zadarnic să găsească tonul just.

– Lena, nu trebuie să te lași pradă...

Vorbi așa multă vreme, în neștire. Fata parcă adormise din nou, aproape un somn letargic. De alături se auzeau aceleași voci, aceleași pahare ciocnite, și glasul necunoscut care cerea un patefon. Theodor Georgescu-Junior se ridică de pe marginea patului și se îndreptă spre fereastră. Era foarte tulburat, foarte frămîntat.

– Numai de n-ar afla tata, își spuse el cu oarecare teamă, așezîndu-și cravata și pregătindu-se să treacă dincolo.

Din volumul „Nuvele inedite"
București, 1937

ISPITIREA LUI HARRINGAY

Herbert George Wells

N-aş fi sigur să afirm că toate acestea chiar aşa s-au şi petrecut. Povestea o cunosc din cuvintele pictorului R. M. Harringay.

Dacă urmărim versiunea lui, întîmplarea s-a desfăşurat astfel. Dimineaţa, pe la orele zece, Harringay a sosit la el în atelier să vadă dacă nu s-ar putea face ceva cu portretul asupra căruia a lucrat în ziua precedentă. Acesta reprezenta capul flaşnetarului italian şi tabloul, aşa cum intenţiona, dar fără a fi hotărît încă definitiv, trebuia să se numească „Straja".

Harringay îmi transmitea toate acestea cu un fel de sinceritate convingătoare şi povestea lui mi s-a părut adevărată.

El l-a văzut prin fereastră pe un cerşetor, care cerea pomană şi cu o rapiditate vrednică de un geniu, l-a chemat imediat.

– Stai în genunchi. Uită-te în sus la această lampă, – dădea comenzi Harringay. Parcă ai aştepta pomana... Nu rînji dinţii, a continuat el. Nu intenţionez să-ţi pictez gingiile. Încearcă să-ţi imprimi o poză cît mai nefericită.

Dar acum, după somn, imaginea i s-a părut evident nesatisfăcătoare.

– Un lucru destul de bun, gîndi pictorul cu voce tare. Este ceva în linia gîtului. Dar...

Un timp oarecare se plimbă prin atelier, privind pînza ba dintr-o parte, ba din alta. În sfîrşit, a înjurat vîrtos. (Povestindu-mi aceasta, Harringay nu omitea nici un fel de amănunte...)

– Este un tablou, raţiona el. Pur şi simplu tablou, reprezentînd un flaşnetar, portretul cel mai obişnuit. Dar dacă s-ar putea obţine un flaşnetar viu, n-aş avea nimic împotrivă. Nu ştiu însă de ce la mine oamenii nu ies vii. Ceva e în neregulă cu imaginaţia mea.

– El spunea adevărul. Într-adevăr îi lipsea imaginaţia.

– Eh, dacă aş poseda forţa creatoare, a oftat Harringay. Să iei pînza, vopselele şi să creezi omul, aşa cum din argilă roşie a fost creat Adam! Iar subiectul acesta... Dacă ar fi văzut pe stradă, s-ar ghici imediat că este doar producţia unui studiou oarecare. Puştii

i-ar fi strigat cu siguranță: „Du-te acasă și intră în ramă!" În general, tabloul nu mergea sub forma aceasta. Să încerc oare? Cîteva trăsături...

Se apropie de fereastră și începu să ridice storurile. Ele erau confecționate din olandă albastră, se înfășurau pe role și trebuiau trase pentru a pătrunde în cameră mai multă lumină. Harringay luă de pe masă pensulele, paleta și trepiedul. După aceea se întoarse spre tablou, aplică cu vopsea maronie o mică pată în colțul gurii, apoi, imediat, acordă atenție pupilelor ochilor. I s-a părut însă că bărbia este prea nepăsătoare pentru o strajă.

Își puse deoparte sculele și aprinzîndu-și pipa, contemplă realizarea.

– Să fiu spînzurat dacă nu vorbește, privindu-mă! a spus Harringay. (El este convins și acum că în momentul acela portretul zîmbea.)

Figura din portret căpăta viață într-un fel straniu, dar nicidecum așa cum ar fi dorit pictorul. Acum zîmbetul părea că sare în ochi.

– „Ostașul, care păzește necredinciosul", rosti Harringay. Fin și inteligent! Dar, se pare că sprînceana din stînga este insuficient de cinică.

Se apropie de tablou, corectă puțin sprînceana și coloră puțin lobul urechii, pentru a-i imprima vitalitatea.

– Mi-e teamă că aceasta nu mai este Straja, raționa cu voce tare Harringay. De ce să nu numesc tabloul „Mefisto"? De astfel, este prea trivial. Poate, „Prietenul dogelui"? Da de unde, – un asemenea zdrențăros! Îmbrăcămintea lui nu-i bună de nimic. Un adevărat sans-culotte... Dar ce-ar fi dacă ar fi înveșmîntat într-o mantie purpurie și ar căpăta numele de „Reprezentantul Colegiului Sfînt"? Prin asta capătă umor și eu voi demonstra că înțeleg bine evul mediu.

– Tabloul va fi absolut în spiritul lui Benvénuto Cellini, reflectă Harringay. Ar lipsi numai ca alături să stea o cupă de aur. Dar e prea puțin probabil să concorde cu culoarea feței lui.

El pălăvrăgea necontenit, pentru a-și învinge simțul fricii în permanentă creștere. Și, într-adevăr, tabloul producea o anumită impresie neplăcută. Fața devenea mai vie, deși oarecum sinistră; încă niciodată pînă acum nu reușise să obțină o asemenea impresie de viață.

– Ia să-l numesc „Portretul unui gentleman", a hotărît Harringay. – „Portretul necunoscutului"... Nu, nu se potrivește, continuă Harringay, îmbărbătîndu-se. Aceasta se numește la noi „gust prost". Iar acest zîmbet trebuie îndepărtat. Să piară! Și de adăugat puțin foc în ochi. Iată că nu am acordat suficientă atenție expresiei pe

care o avea înainte în ochi. Acum el poate trece drept... Oare este la modă Pelerinul Înfocat? Nu, această față diabolică nu va avea succes la noi în Anglia... Probabil, toată chestiunea constă aici într-o oarecare eroare neînsemnată își continua el raționamentele. S-ar părea că sprîncenele sînt exagerat de atîrnate.

Cu aceste cuvinte el trase storul pentru a lăsa să treacă mai multă lumină și luă din nou pensula și paleta.

Chipul de pe pînză părea că începe într-adevăr să trăiască o anume viață stranie. De unde a apărut această expresie diabolică – Harringay nu ar fi putut spune niciodată. Trebuia întreprins ceva! Poate că toată chestiunea constă în sprîncene. Puțin probabil. Totuși el a modificat forma lor. Dar nici aceasta nu a ajutat cu nimic, ci dimpotrivă, a imprimat potretului un aspect și mai satanic. Poate, colțurile gurii? Aoleu! Gura și așa era strîmbată răutăcios, iar acum, retușată, a devenit complet feroce. Atunci, poate, ochii?

Catastrofă! În loc de vopsea cafenie, el a luat cinabru roșu, deși era pe deplin sigur că ia cafeniul!

I s-a părut că ochii de foc ai portretului au început să se rotească și să scînteieze, fixîndu-l cu răutate.

Într-un avînt de furie și cu un fel de curaj al disperării el lovi cu pensula, plină de vopsea roșie aprinsă, fața portretului și atunci se produse (dacă ar fi să credem cuvintele lui) ceva foarte curios și neobișnuit.

Portretul diabolic a închis ochii, s-a strîmbat înciudat și a șters cu mîna vopseaua de pe față!

După aceea ochii roșcați s-au deschis din nou cu un fel de sunet fleșcăitor și portretul a rînjit.

– Ați procedat, poate, întrucîtva nesăbuit, a rostit el.

Harringay a considerat că s-a întîmplat deja tot ce putea fi mai rău și i-a revenit stăpînirea de sine. În plus îl liniștea gîndul că diavolul este totuși o ființă rațională.

– Sînteți singur vinovat, a spus Harringay. De ce tot timpul vă suciți, faceți mutre, vă maimuțăriți, zîmbiți? Doar mă împiedicați să pictez!

– Nici nu mă gîndesc, a replicat portretul.

– Ba mă stînjeniți, insistă Harringay.

– Vă stînjeniți singur, remarcă portretul.

– Eu nu am nici un amestec, declară Harringay.

– Ba tocmai dumneavoastră, spuse portretul. Numai să nu vă vină în cap să mă mîzgăliți cu vopsea pentru că am spus adevărul. Ați încercat toată dimineața să reprezentați ceva pe fața mea. Dar, vorbind adevărat, nu aveți nici cea mai mică idee cum trebuie să fie portretul pe care îl pictați.

– Eu îmi imaginez perfect, protestă Harringay.

– Ei asta nu! Nu vă imaginaţi în prealabil nici unul din tablourile dumneavoastră. Cînd începeţi să lucraţi, presimţiţi doar vag, ce veţi obţine. Doriţi să creaţi ceva frumos – aceasta în primul rînd. Doriţi să pictaţi pe o temă religioasă sau, poate, ceva tragic, dar toate acestea sînt doar tentative slabe şi întîmplătoare. Oare credeţi, prietene, că sînteţi în stare să pictaţi singur un asemenea tablou ca acesta?

(Vă rog să nu uitaţi că eu expun aici numai povestirea lui Harringay însuşi.)

– Eu voi picta exact tabloul la care m-am gîndit, a replicat Harringay destul de calm.

Acest răspuns, s-ar părea, a tulburat întrucîtva portretul.

– Nu puteţi picta tabloul fără inspiraţie, a menţionat el.

– Dar acum eu am inspiraţie.

– Inspiraţia! a surîs sardonic diavolul. Pur şi simplu v-a pătruns în cap fantezia, cînd aţi văzut pe fereastră flaşnetarul! Straja! Ha! Ha! Aţi început să pictaţi la nimereală, sperînd în întîmplare, aşa şi era. Eu am văzut cum vă zbateţi şi iată, am apărut. Trebuie să discut cu dumneavoastră!

– Evident, nu sînteţi la punct cu pictura, continuă portretul. Pierdeţi timpul de pomană. Nu ştiu de ce, dar nu reuşiţi să puneţi suflet în munca dumneavoastră. Aveţi cunoştinţe prea vaste. Aceasta vă stînjeneşte. Chiar în momentele de inspiraţie vă întrebaţi dacă nu a fost creat anterior ceva asemănător. Şi...

– Ascultaţi-mă l-a întrerupt Harringay, care se aştepta de la diavol la orice, numai la critică nu. Ce, intenţionaţi să începeţi o dispută ştiinţifică? Şi atunci începu să culeagă vopseaua roşie pe cea mai mare pensulă pe care o avea.

– Un adevărat pictor, continuă portretul, este totdeauna un om incult. Pictorul care analizează lucrarea lui nu mai este pictor, ci critic. Wagner... Auziţi... Pentru ce aveţi nevoie de această vopsea roşie?

– Mă pregătesc să vă acopăr cu vopsea, declară Harringay. Nu vreau să ascult toate prostiile acestea. Dacă vă imaginaţi că sînt pictor profesionist şi de aceea voi purta cu dumneavoastră o conversaţie ştiinţifică, vă înşelaţi profund.

– Un minut, a spus portretul şi în cuvintele lui s-a simţit îngrijorarea. Vreau, din toată inima, să vă fac o propunere. Eu v-am spus adevărul. Vă lipseşte inspiraţia. Excelent. Neîndoielnic aţi auzit despre catedrala din Köln, despre podul Diavolului şi...

– Fleacuri! l-a întrerupt Harringay. Credeţi că o să fiu de acord să-mi pierd sufletul pentru plăcerea de a picta un tablou minunat, care tot o să fie ocărît? Iată ce vă fac!

Harringay a turbat de furie. El își dădea seama că este supus unui pericol mare, dar această situație i-a insuflat curaj, cel puțin așa afirmă el. A tras cu cinabru direct peste buzele creației sale înspăimîntătoare. Italianul a început să scuipe și a încercat să șteargă vopseaua, după cît se vede, extrem de mirat.

Apoi, după cum povestește Harringay, a început un duel neobișnuit. Harringay acoperea tabloul cu vopsea roșie, iar italianul evita pensula și ștergea vopseaua, imediat ce pictorul reușea să o aplice.

– Două capodopere! a exclamat demonul. Două capodopere indiscutabile pentru sufletul pictorului din Chelsea! Ce, vă tocmiți?

Ca răspuns, Harringay i-a lipit pe față o dîră groasă de vopsea.

Cîteva minute nu se putea auzi nimic decît plescăitul pensulei și gîfîitul și mormăiala italianului. Multă vopsea a nimerit pe mîinile și îmbrăcămintea lui Harringay, deși el încerca să fie precaut.

Dar, iată că pe paleta lui Harringay s-a terminat toată vopseaua și combatanții s-au oprit, respirînd greu și mîncîndu-se reciproc din ochi.

Tabloul era mîzgălit de neînchipuit, se putea crede că a fost tăvălit în sînge la abator, iar italianul părea extrem de obosit și probabil, îi era neplăcut că vopseaua i se scurge în șuvoaie pe gît.

Dar prima rundă era în avantajul lui.

– Gîndiți-vă numai, a început el să spună, insistînd cu curaj la ale lui, două capodopere excelente și în stil diferit. De valoare echivalentă cu catedrala din Köln...

– Aha ! Știu! a exclamat dintr-o dată Harringay și zbughind-o din atelier, a năvălit pe coridor în buduarul soției sale.

După un minut s-a întors cu un borcan mare de email de nuanță gălbuie, ducînd cu el și o pensulă zdravănă. La vederea acestora diavolul cu ochi roșii, cu înclinații artistice, s-a apucat să zbiere:

– Trei capodopere, trei capodopere neasemuite!

Harringay a lovit cu pensula, făcîndu-și vînt, în pînză, trasînd peste demon o cruce și a împuns cu pensula în ochiul portretului. S-a auzit înfundat: „Patru capodopere!". Se auzea de asemenea cum diavolul scuipă.

Acum avantajul era de partea lui Harringay și el era decis ferm să-l lichideze pe diavol. Prin trăsături rapide, sigure, el continua să acopere cu email pînza care tremura spasmotic, pînă ce s-a format un cîmp de o singură nuanță de vopsea de email verde-gălbui lucios. Încă o dată a apărut pe pînză gura și înainte de a fi umplută cu email, a reușit să horcăie:

– Cinci capo...

Pentru ultima dată ochiul roșu a licărit și a aruncat o privire indignată spre Harringay. La sfîrșit nu a rămas nimic în afara cîmpului lucios de email în curs de uscare. Un timp oarecare, sub stratul de vopsea se mai observa o mișcare ușoară și ba ici, ba colea, se cuta pînza, dar iată și aceasta a încetat și pînza a devenit perfect netedă.

Atunci Harringay, – eu urmăresc în continuare povestirea lui – și-a aprins pipa, s-a așezat și privind pînza acoperită cu email, a căzut pe gînduri, încercînd să se descurce în cele întîmplate. Apoi s-a sculat, a ocolit pînza și s-a uitat la ea de cealaltă parte: oare n-a rămas acolo ceva interesant? Acum îi era necaz că nu l-a fotografiat pe diavol, înainte de a-l acoperi cu vopsea.

Repet: aceasta este povestirea lui Harringay, nu a mea. Pentru confirmarea cuvintelor lui, el mi-a arătat o pînză nu prea mare (24×20), acoperită cu vopsea de email de culoare verde deschis și totodată mă asigura, jurîndu-se, că toate acestea constituie purul adevăr.

Este de asemenea adevărat că Harringay nu a creat încă nici o capodoperă și, conform părerii prietenilor lui apropiați, după toate probabilitățile, nici nu va crea vreodată.

În românește de Oleg Crămărescu
din volumul „The Short Stories of H. G. Wells".

VISUL

de Gib Mihăescu

Era o fotografie mai mare, de 10 centimetri în lățime și poate de vreo două ori pe atît în lungime. Asta e tot ce-a găsit la moșie. Însă era considerabil de mult și-atîta. Moșia asta din Basarabia, deși a fost punctul lui de plecare, – acolo s-a născut și-acolo au trăit și părinții lui, – n-a prea ținut-o în mare seamă. Venea aci la date știute mai mult să controleze, să negustorească produsele și să ridice banii. Astfel se lămurește cum în casa părintească n-a găsit decît o singură fotografie. Dar putea să nu găsească nici atît.

Avea acum întreaga statură a Nataliei, pentru că în portvizitul pe care-l luase cu dînsul în război, n-o avusese decît pe jumătate: partea de sus, bustul. În schimb, scrisorile ce soseau atunci necurmat de la ea o întregeau. Pe cînd acum, ce s-ar fi făcut dacă n-ar fi dat de comoara asta, pe care nici nu-și mai amintește cum de-a găsit-o acil El totdeauna pleca cu o fotografie de-a ei la drum depărtat; și cum în Basarabia ea nu venise niciodată, – cu toate că după mamă era și ea moldoveancă – mai ales cînd se abătea încoa, avea grijă să-i aibă chipul necontenit lîngă dînsul. Pe semne a lăsat-o aci în grabă; a uitat-o. E bună și uitarea la ceva, neatenția, nebăgarea de seamă de-o clipă, față de lucrul, față de ființa cea mai scumpă. Și totuși, e de cumplită mirare: a putut el să uite chipul ei, într-o grabă oarecare, și să nu-și dea seama ani întregi că a putut să i se întîmple lucrul ăsta? De necrezut. Și totuși fotografia e aci, i-o spune. Chipul ei, întreaga ei statură. El își dă seama că graba asta s-a petrecut în anul războiului, în anul izbucnirii războiului; cînd ar fi putut doar să se petreacă altădată? Atunci, în zarva aceea, în graba aceea, în harababura aceea. Dar e curios, tocmai într-o astfel de fierbere, de clocot, de zbucium, să nu-și aducă aminte de dînsa, să nu se agațe de frumusețea ei, comprimîndu-și cu amîndouă mîinile, inima, în dreptul căreia o așeza totdeauna?

E bună și uitarea la ceva. El care era un îndrăgostit, de felul celora, care nu-și simt inima regulat bătînd pînă n-o știu rezemată de cartonul iubitei, n-a fost s-o uite, decît tocmai pentru ca Dumnezeu să i-o scoată în cale, atunci cînd a fost nevoie, în cele mai sfîșietoare clipe ale existenței lui. Cînd a văzut-o, s-a aruncat asupră-i aproape bestial, a sărutat-o, a vărsat lacrimi pe ea, și-a înfipt-o în piepții cămășii. A găsit-o la un an după revenirea ei aici, în cutia măsuței de noapte, sub niște ziare rusești, din care și-a putut dă și mai bine seama mai tîrziu, cînd le-a citit, că lucrul s-a petrecut în primele zile de război: telegramele timpului, descriau scurt, sacadat, înfiorător de sacadat și groaznic, începutul celei mai mari tragedii a timpului. Dacă n-ar fi avut nevoie de cutia măsuței, biata, scumpa, draga lui, iubita lui scumpă, ar mai fi așteptat mult și bine sub hîrtiile vechi. Acum însă a luat și ziarele la oraș, pentru că era cu neputință de conceput existența fotografiei fără prezența lor. Iar prada asta teribilă, cu care revenea, fotografia și ziarele, erau pentru el mai de valoare, decît tot conținutul servietei în care aducea prețul recoltei.

Acasă, în tîrg, după ce s-a culcat toată lumea din oraș, în tăcerea solemnă a nopții, cînd nici pe stradă nu s-a mai auzit nici un mers, el a scos micul ei portret și s-a repezit la picioarele lui, pe care le-a sărutat cu o sete fără de seamăn. Bustul ei care-i rămăsese de pe front, îl mai simțise pe buze, Doamne de cîte ori! și capul și ochii și fruntea! Dar picioarele ei lungi și drepte, uită-te cît de drepte, Doamne de cînd nu le mai văzuse! Le-a sărutat pe amîndouă, pe rînd, începînd cu dreptul, luînd-o de la șold în jos, pînă la genunchi și-apoi pînă la gleznă, sub tivul rochiei – și-apoi s-a ridicat pe stîngul înapoi, pînă la șold. Milimetru cu milimetru le-au străbătut buzele lui.

Doctorul Calomfir, Calomfirov, cum îi ziceau rușii pe vremea stăpînirii lor, e doctor numai cu numele. Adică și cu titlul. E doctor în medicină. Dar nu practică în chip profesional. Din cînd în cînd dă vreo consultație unui prieten, unei slugi sau vreunui argat de pe moșie. Însă și-acum mai e abonat la reviste medicale, ce-i sosesc regulat din București și Paris. Din Petrograd n-are ce să-i mai sosească.

Totuși lumea întreagă îi spune „doctorul". Doctorul și-atît: toată lumea știe atunci că-i vorba de Calomfir sau Calomfirov. Pe cînd aci, în tîrgul basarabean, în care locuiește Calomfir, trebuie pe lîngă titlul de doctor să mai adaugi și numele celui pe care-l vizezi, pentru a arăta că vrei să te referi la vreunul din cei cinci doctori mai bătrîni

ori cincisprezece doctori mai tineri, care profesează într-adevăr.

Calomfir e om cuprins. Are casă mare aci în tîrgul reședință de județ și are sute de versete de moșie, la cîteva poște depărtare. Dar ce moșie, ce vie și ce conac! Însă ar fi fost și mai bogat. Și de trei ori trei mai avut, ori poate și mai mult, dacă nu s-ar fi întîmplat revoluția și exproprierea radicală din Rusia. Hm, dar asta încă n-ar fi fost nimic, atîta avere cîtă i-a rămas dincolo de Nistru, – dacă n-ar mai fi rămas acolo pentru totdeauna și Natalia.

Natalia Alexandrovna, cum îi zicea și ca domnișoară și ca soție; Natalia Alexandrovna Stratomirova ca fiică a bogatului moșier Stratomirov; Natalia Alexandrovna Calomfirova, ca soție a tot pe atît de bogatului moșier – doctorul în medicină Alexandru Calomfirov, azi Calomfir.

Natalia Alexandrovna a rămas acolo, și numai două din fotografiile ei sînt aici. Doctorul, era pe frontul polonez cînd s-a întîmplat catastrofa; s-a zbătut zdravăn să plece, s-o caute, s-o găsească, s-o ducă cu dînsul într-altă țară, departe. Soldații îi rupseră galoanele și-avea de gînd să înfrunte oceanul răscolit de furtuna cea mai teribilă de pe lume, al sfintei ei Rossii, așa, fără galoane ca un simplu soldat. Și a săvîrșit într-adevăr această formidabilă aventură, cu toate amenințările cu moartea ale soldaților, dacă va părăsi spitalul. Dar la moșie, de unde ea-i scrisese în ultimul timp, n-a mai găsit decît mormanul de cenușă, pe locul mîndrei clădiri de odinioară; iar la oraș, casa cea frumoasă a socru-său fusese preschimbată în oficiu public. Nici urmă de socru, de nevastă, de cumnați. Și nici un fel de lumină, din nici o parte. Un cunoscut bun, neras de săptămîni și cu zdrențele pe dînsul tîrîș, i-a povestit că socru-său și cei doi cumnați au fost împușcați, dar de Natalia n-a știut să-i spună mare lucru. Decît atît, rînjind: „Poate a scăpat. Femeile ies mai ușor din încurcătură".

Iar omul ăsta, cu ochi rătăciți și lihnit de foame, pe care l-a întîlnit la ușa unui grajd ruinat, îi da toate explicațiile prea tare și vorbea prea tare, uitîndu-se parcă cu un fel de nerăbdare în jur. L-a întrebat atunci dacă poate să-i dea adăpost pentru la noapte în grajdul lui și omul acela l-a poftit chiar cu cea mai mare satisfacție și cuvîntul lui a devenit șoaptă și nu s-a mai uitat cu nerăbdare în jur.

Iar doctorul, după ce s-a despărțit de dînsul, dus a fost, pentru că, văzuse doar, nici pe cunoscuții, nici pe prietenii de demult nu-i mai putea întreba. Pentru o trădare poate se plătea preț bun: o pîine întreagă.

După ce a trecut Nistrul a putut repede să-și valorifice drepturile și să-și recupereze avutul; calitatea de român și unele rubedenii influente l-au ajutat. Ho, cît a mai umblat și atunci, cît a alergat, cît s-a sporovăit, în dreapta și-n stînga, s-a ploconit, s-a rugat, a zbierat, a amenințat. Dar cu cît se simțea mai sfîrșit, cu atît a doua zi se zbătea mai cu înverșunare. Din fericire necazurile, tocmai pentru că erau luate curajos în piept, nu au durat mult. Din simplu vagabond, doctorul a redevenit om; și cînd s-a deșteptat prima dimineață în patul moale din camera lui, din casa lui, deodată cuvintele celui întîlnit la Kiev au răsunat altfel: „Poate a scăpat. Femeile ies mai ușor din încurcătură".

Cu ele în auz a străbătut toată stepa și nu se sinchisea prea mult că zile întregi treceau pînă să mai găsească de mîncare. I-era apoi frică și de-un sunet de pasăre și de-o umbră, dar dacă l-ar fi căutat cineva la piept ca să-i ia micul portvizit, atunci cu siguranță că n-ar mai fi vrut să știe de nimic. Ar fi lovit cu toată deznădejdea, orice-ar fi fost să se întîmple. Iar cuvintele nenorocitului aceluia, care-l va fi așteptat noaptea în grajd să-l predea guarzilor, săpate adînc în amintire, l-ar fi asmuțit și mai teribil. L-ar fi făcut de piatră și oțel.

Însă în dimineața, cînd tocmai avea să privească chipul mic cu totul și cu totul alți ochi, cuvintele acelea au avut în miezul capului un răsunet cu totul ciudat, tărăgănat, dogit, sarcastic, ca un glas de bețivan: „Poate a scăpat, femeile ies mai ușor din încurcătură..." Doctorul a ridicat plictisit din umeri. În definitiv ce putea să însemne această stupiditate. În definitiv ce rost mai avea rînjetul acela idiot în oceanul sfintei Rossii! Nimic, nimic, nimic. Și el apropiase de buze micul portvizit, pe fond alb și curat ca semnul cerului de la moșia ei, pe care el o întreise aproape prin muncă și prin spiritul lui de afaceri. Era atît de albă și de curată fotografia asta, iconița asta, – și atît de dulce, atît de catifelată sepia asta, care semăna la culoare cu ochii ei! Ce mai putea să însemne un astfel de rînjet, într-un astfel de ocean.

Lucrurile acestea au apărut atît de luminoase doctorului, că în zilele următoare nici n-a mai stat să întrebe de ele, iar mai tîrziu chiar le-a alungat din minte, ca pe niște copii răi, mucoși, murdari și zdrențuiți. Iar după un an, cînd a găsit cealaltă fotografie, numai la așa ceva, numai la un rînjet stupid, al unui decăzut gata să vîndă pe cineva pentru o pîine infectă, jumătate cu paie, nu s-a gîndit. Totul era că-i avea acum și jumătatea de jos a trupului, sfintele ei

picioare. I le contempla de-acum nopţi întregi, cînd nu mai era nici un umblet pe drumuri şi nici un zgomot pe pămînt şi în cer. Rochia le tăia conturul lor propriu-zis mai sus de glezne, acolo unde pulpele începeau să se umfle uşor, dar asta o ştia numai el, pentru că fotografia era din faţă. Însă dispoziţia succesivă a tonurilor, arăta rochia uşor apăsată în dreptul genunchilor. Aici erau genunchii ei divini! descoperea el acest amănunt ca pe-un mare adevăr al naturii şi îneca în sărutări şi-n lacrimi marele adevăr al naturii. Iar ceva mai sus de genunchiul stîng, foarte puţin mai sus, la un lat de mînă, era semnul acela mic, nu mai întins decît soclul unui buton, un semn cafeniu închis, pluşat şi rotund, – nu o aluniţă, pentru că nu era deloc ridicat – însă pufos ca piersica de aproape; de departe părea irisul unui ochi, aidoma ca şi ochii ei la culoare, un accident care da regiunii genunchiului şi întregului picior un farmec nepreţuit. De bună seamă rochia nu-i mai îngăduia priveliştea asta minunată; dar el o ştia acolo la locul ei şi privind cu ochii ceva mai încordaţi prin sepia fotografiei părea c-o vede limpede, chiar în mărime naturală, – căci şi sepia asta închisă avea aceeaşi culoare ca şi ochii ei, ca şi semnul ascuns, neştiut de nimeni altul decît de el. „Neştiut de nimeni, de nimeni" se încăpăţîna el să repete, cînd uneori foarte rar, nespus de rar, – şi din ce în ce mai rar cu cît se scurgeau anii mai domol şi mai împăcaţi cu sufletul lui, – vorbele acelui necugetat, îi mai încercau întărita lui minte. Rîdea liniştit şi cuminte, ofta mai degrabă, dar era un oftat vesel, împăcat cu sine, rîsul lui: într-adevăr, poate să mai vadă cineva, într-un ocean atît de vast, atît de frămîntat ca ţara ei, un semn atît de minuscul, de delicat, de catifelat, – acest ochi al voluptăţii piciorului ei? Acest mic stigmat, această miniatură, acest simbol al întregului ei farmec? Nimeni, nimeni, nu-l va putea vedea, oricît ar despuia-o, oricîţi i-ar pretinde preţul corpului pe-o fărîmă de pîine cu paie şi tărîţe de mălai.

Ani întregi a stat aici sufletul şi mintea doctorului, pînă s-a întîmplat convorbirea cu locotenentul Ragaiac. Locotenentul Ragaiac, după ce revenise cu regimentul de pe Nistru, fusese trimis într-o misiune la Cernăuţi. Şi el tocmai povestea la aperitive, la Trofimov, cît de nelalocul lui se simţea într-o provincie alta decît Basarabia. Bucovina o mai văzuse şi Cernăuţii de asemenea, dar nu da toate oraşele ţării pe zăvoaiele Nistrului, după ce le-a împărăţit cu plutoanele lui pentru prima oară, multe luni de zile în şir. Doctorului îi plăcea mult locotenentul Ragaiac, dar se ferea să mărturisească asta celorlalţi basarabeni, care nu-l puteau suferi

din pricina multiplelor lui aventuri ştiute ori presupuse, din pricina ochiului lui ironic, care strălucea în dezacord cu atitudinea-i corectă şi curtenitoare, şi mai cu seamă din pricina oprobiului general feminin, manifestat mai cu seamă de moldovencele, rusoaicele şi evreicele mai frumoase, care se zăpăceau totuşi cu desăvîrşire şi-şi jucau ochii în chip drăcesc, în prezenţa lui. Doctorul nu putea însă să ia aşa uşor încăpăţînarea lui Ragaiac de a rămîne în acest tîrguşor şi-n Basarabia, cu toate că i se oferise loc şi în Bucureşti, dacă ar fi vrut să se mute. De aceea acum ca şi alte dăţi el asculta cu vădită plăcere chipul glumeţ şi atrăgător, cu care acest oltean îşi descria nostalgia, numai după o atît de scurtă lipsă, de provincia lui adoptivă. Femeile din Cernăuţi, cu care se întîlnise pe străzi, nu-i spuseseră nimic, oricît ochii lor păreau a dori să-i vorbească multe vlăjganului ăstuia negru şi mlădios.

Deodată, în mijlocul arşiţei teribile de interes şi de dispoziţie, un afiş de teatru, de sală de varieteu, îl opri în cale. Un nume rusesc, un nume ca la noi: marea dansatoare Natalia Alexandrovna. Doctorul gemu uşor şi ochii îi crescură deodată. Dar pe urmă zîmbi ca pentru sine, ca şi cînd auzul l-ar fi amăgit anume: de multe ori i se mai întîmplase asemeni să i se pară că aude în orice nume femeiesc, numele cel scump. Natalia Alexandrovna! repetă Ragaiac şi mai repetă încă, aşa că nu mai putea fi nici o părere; dar cîte Natalii Alexandrovne nu sînt pe această lume, reflectă doctorul şi-apoi ce să caute unica Natalie a gîndului său tocmai la Cernăuţi, dansatoare, cînd ea ştia bine, deşi nu fusese niciodată în Basarabia, numele satului unde soţul ei avea moşie şi-al tîrgului unde se găseşte casa lui părintească!

Totuşi, doctorul ascultă şi mai departe, fără nici o suflare, povestea lui Ragaiac. Numai ochii i se umeziră, din cauza loviturii nervoase, pe care i-o dăduse puterea grozavă a numelui auzit. Ragaiac este însă meşter povestitor. Doctorul e singurul basarabean căruia-şi deschide sufletul, iar ceilalţi ascultători erau dintre cei mai buni prieteni din vechea ţară: faţă de alţii, indiferenţi, Ragaiac nu povesteşte niciodată astfel de lucruri. Iată de ce, mai ales acum, Ragaiac îi este doctorului nespus de simpatic. După ce vor termina de vorbit, el îl va lua cu sine la masă şi-i va spune de ce povestea asta din urmă l-a făcut să se cutremure de sus pînă jos. Dar încetul cu încetul, înainte ca doctorul să poată spune ceva locotenentului, acesta a şi înviat, din noaptea nefiinţei pe Natalia Alexandrovna.

Nu numai numele ei aducea acum sufletul doctorului la gură, dar imaginea ei, ea întreagă.

Ragaiac povestea că-n viața lui n-a mai văzut așa dansatoare. Mai rămînea aici ultima picătură de îndoială, care ținea în loc pe doctor. Natalia nu era dansatoare, sau era o dansatoare ca oricare alta, ca orice domnișoară rusoaică veselă și amatoare de baluri. Dar Ragaiac explică mai departe: ascultătorii nu trebuie să creadă într-o jucătoare minune, de unde? Natalia Alexandrovna juca nu creații personale sau compoziții după cine știe ce operă muzicală. Ea juca vreo cîteva jocuri rusești prea cunoscute și altele ceva mai puțin obișnuite, dar știute. Însă farmecul ei personal era totul, ondulațiile corpului, mișcările sprintene ale picioarelor. Și ochii. Da, dansau și ochii! asigura Ragaiac pe ascultătorii uimiți. Dansau și ochii ei și după ei dansau toți ochii spectatorilor, ai ofițerilor, ai civililor și-ai tuturor bărbaților din sală, ba chiar și ai femeilor. Niște ochi aproape negri... însă de aproape, castanii...

– N-ai invitat-o? se informă unul.

– Cu neputință, răspunse Ragaiac, cu neputință. Era luată cu asalt. În fiecare seară acei care păreau obișnuiții localului, îi ofereau banchete întregi. N-aș fi putut ști care era favoritul ei, mai degrabă cred că îi schimba, potrivit cu dărnicia lor. Erau tot oameni bogați cei din jurul ei; iar ca să pătrunzi la dînsa pe drum sentimental, înțelegeți că trebuia cheltuit ceva timp. Or eu a trebuit să revin. Dar nopți în șir jocul ochilor ei – fiecăruia i se părea că se uită numai la dînsul – și jocul picioarelor ei goale, mi-au otrăvit și mi-au mîngîiat în același timp, grele ceasuri de insomnie...

– Picioarele goale? gemu doctorul de astă dată sufocat și roșu. Toți rîseră cu înțeles la această întrebare prea gîfîitoare. Iar Ragaiac completă:

– Goale pînă-n șold și albe și drepte... Ah, am mai spus-o eu, tăria rasei ăsteia stă în picioare...

Și el urmă să-și etaleze convingerile asupra poeziei unui picior feminin cu artă construit. Doctorul nu mai auzea nimic decît un vîjîit, care se făcea totuși că-i iese din urechi în afară, ca la scoicile de mare. Mîna lui înaintă tremurătoare spre povestitor și gura lui bîlbîi:

– Dar un semn, un semn puțin mai sus de genunchiul stîng, o pată mică, rotundă, cafenie, n-ai văzut...

Fu întîi puțină tăcere și cei de față nu știură dacă să rîdă ori să privească uimiți. Unul spuse:

– Cum vrei dumneata să se vadă așa ceva de la distanță?...

Iar altul adăugă:

– Aluniița de pe picior... E ironic doctorul...?

Atunci rîsul izbucni în toată puterea lui și doctorul se ridică înfricoșat. Ragaiac vorbi tare, ca să întreacă hohotele, puțin cam îndîrjit că admirația lui sinceră e luată în derîdere.

– Îmi rezervam totdeauna masa imediat lîngă estradă, așa că picioarele ei, pot spune că mi-au intrat în ochi... Dar n-am văzut nici o aluniță doctore, erau perfecțiunea însăși... și dacă ea va trece prin Chișinău vom pleca s-o vedem cu toții... Să vedem dacă are să vă mai ardă de rîs și dacă o să mai puteți vedea aluniițe pe minunile acelea... Nimic, nici umbra unui punct...

Acum fu rîndul pieptului zdravăn al doctorului să plesnească într-un rîs formidabil, cutremurător. Era un rîs pornit cu atîta poftă că toți ceilalți se uitară unul la altul, apoi se asociară la el spre vădita agasare a lui Ragaiac. Și tocmai cînd abia acum ei credeau că încep să priceapă de ce rîd, rîsul voinic al doctorului începu să se ogoaie ca țipătul unui balonaș care se desumflă.

Dacă nu e semnul, nu e nici ea! parcă strigă cineva în capul doctorului. Și ochii lui începură să se strîngă, deveniră mici, mici cît cuprinsul unor găuri de ac.

Doctorul se repezi ca o vijelie prin odăi, pînă la fotografia mai mare. Babușca, femeia mică și zbîrcită, care-l pofti la masă și pe care el o alungă cu răcnete teribile, se închină îngrozită în dosul ușilor și multă vreme, ceilalți argați numai din spaima ochilor ei putură afla că înăuntru, cu domnul doctor, nu se petrece lucru curat. Apoi după suspinele ei, începură să vorbească suspinele doctorului, care răzbăteau tocmai pînă aici, afară. Într-adevăr, doctorul căzuse pe-o canapea și plîngea, cu fotografia în mînă. Pentru el rochia asta de sepie tăia orice putință de convingere, dacă semnul acela nu fusese mai mic decîti se păruse și lui, dacă putea fi neobservabil, pentru un spectator care admiră două picioare goale în necurmata mișcare și agitație a dansului. Dar pentru toată lumea cealaltă, rochia nu mai există, picioarele ei goale sînt devorate de toate lăcomiile desfrînate, sînt mînjite de toate ochirile destrăbălate.

Oricine, bucurîndu-se de un răgaz mai larg decît un privitor în treacăt, ar fi putut năzări semnul cel mic, înecat cu pudră și farduri, – oricine s-ar desfăta cu priveliștea minunatelor picioare în repaus, l-ar descoperi ușor, l-ar mîngîia, l-ar săruta. Doamne și cîți ar putea fi aceștia, cîți au putut fi! se cutremură doctorul și gemu.

Pe urmă se ridică dîrz și străbătu lungul odăilor cu solida lui călcătură bărbătească. A fost nedrept cu nevinovata fotografie, pe care a izbit-o cu atîta furie de scînduri. Nu se putea să nu se vadă, oricîte farduri ar fi îndesat peste el. E un semn vizibil, și-aduce perfect

de bine aminte, îl vede de parcă acum cîteva minute i-ar fi dăinuit dinaintea ochilor.

Nu se poate, imposibil... nu este ea Natalia Alexandrovna, care a tulburat nopţile locotenentului ăstuia afemeiat, care-şi negustoreşte frumuseţea cu bogătaşii oraşului bucovinean. Soţia lui este fotografia aruncată jos cu rochie decentă, cu rochie care-l împiedică să examineze amănunte scumpe, discrete, insuportabil de dulci, tocmai pentru că neştiute de nimeni şi pe care numai un inconştient nemernic ca dînsul le poate aduce în discuţia şi-n hazul unor beţivi şi unor ofiţeri libidinoşi. Doctorul ridică tremurînd fotografia de jos, îşi cere iertare, o strînge la sîn.

– Nu e ea, îşi spuse necontenit. Aşa e idolul meu că nu poţi fi tu?... nu poţi fi ... nu eşti...

Şi glasul începe să i se moaie iarăşi şi suspinele încep iarăşi să se ridice grele din adînc.

– Nu eşti, nu poţi fi... plînge el şi apoi totul se preschimbă în urlet şi-n zvîrcoliri.

– De ce nu eşti tu?... Nu se poate... Tu trebuie să fii... Tu... Te rog să fii... Te rog să fii... să fii... să fii... Trebuie să fii! urlă lovindu-se cu pumnii în cap.

Sala e într-adevăr, mare, încăpătoare şi luxoasă. Candelabre de becuri revarsă o lumină prea vie, prea pătrunzătoare pentru ochii de tîrgoveţ, de multă vreme nemaiobişnuiţi cu lumina electrică. Doctorul şi-a ales masă din vreme, chiar lîngă estradă. Lume zgomotoasă soseşte necontenit şi ocupă locurile. În toate părţile se aude: Natalia Alexandrovna, Natalia Alexandrovna. Primele numere ale varieteului trec aproape neobservate; aplauze răzleţe ba chiar şi fluierături.

Doctorul nu se simte la locul lui; emoţia îl înăbuşe prea din cale afară, îl strînge cu ghiare subţiri de gît. Ş-apoi, aşezîndu-se aici parcă s-a angajat şi el pentru un număr de varieteu. Artista o să-l observe în plin joc, are să dea un ţipăt, să-l strige. Numărul de joc se va preschimba în dramă curată. Şi-atît. În melodramă: îşi vor cădea unul în braţele altuia şi el o va smulge din localul desfrînat, o va duce din zarea ochilor pofticioşi, leşinată, la subţioară, ca un pachet. Dar boldul curiozităţii încearcă zdravăn pe doctor, îi porunceşte să rămînă, să vadă tot, să asculte tot; să ştie cum şi-a petrecut femeia asta nopţile, toate nopţile în cursul lung al atîtor ani. Gîndul cel bun îl îndeamnă acum de-a surda să fie tare, să sfîrşească totul cît mai repede cu putinţă: nu trebuie să vadă nimic! Ce s-a petrecut pînă acum aparţine trecutului, groaznicelor

necesităţi, catastrofei înspăimîntătoare, care a cutremurat lumea din temelii. Ba gîndul bun îl mai sfătuie să se ridice de-acum, să meargă în cabina ei, să-i strige să-şi topească fardurile de paiaţă, să se spele, să se spele zdravăn, să redevină ea; cea demult.

Însă într-un suflet de bărbat, care nu şi-a văzut soţia de ani şi n-aude de ea decît prin bruscă, stăruitoare şi irezistibilă rumoare publică, viermele curiozităţii face teribile ravagii. Astfel că doctorul, ceru chelnerului să trateze cu ocupanţii vreunei mese din fund (erau ocupate pînă la una şi toţi din jurul lor erau electrizaţi de aşteptare) un schimb, pentru ei cît se poate de convenabil. Un astfel de gust îi fu îndeplinit de bună seamă la repezeală. Aici, în fund, într-adevăr, se simţi mai la locul lui. Cel puţin nu se va da în spectacol. Şi-apoi, pentru ochii lui, semnul de pe picior va apare şi la atîta distanţă; pentru ceilalţi, e firesc, el să nu se bage de seamă, nici lîngă rampă. Pentru că tot asta rămîne marea mîngîiere a doctorului, care-l îndeamnă să dorească, să voiască din toate puterile, să se roage lui Dumnezeu... să fie ea! atît şi nimic mai mult: în oceanul imens şi turmentat prin care a trecut, nimeni, nimeni n-a văzut micul, dulcele, sfîntul semn, unde, pentru el, s-a strîns tot sufletul ei.

Masa aceasta din urmă e aşezată în dreptul uşii, iar în uşă s-au îngrămădit cîţiva întîrziaţi. Cei mai aproape de doctor sînt: un ofiţer şi un civil. Un tînăr sublocotenent mic şi pirpiriu cît o gîgîlice, dar strălucitor îmbrăcat. Obrazul i-e supt ca la un tuberculos, iar ochiul îi înoată, exagerat de monoclu, în luciul celei mai scabroase libidinii. Înainte chiar de a deschide gura largă, de degenerat, doctorului nu i-a plăcut deloc. Dar acum, cînd îl aude, apoplexia e gata să-i sfarme în bucăţi creierul, căruia i-e dat să audă atît de grosolane insulte. (Dumnezeule, cine poate spune dacă nu sînt adevăruri!) la adresa soţiei sale.

Sublocotenentul dăscăleşte pe tovarăşul său cum trebuie să procedeze, ca să fie primit la noapte în camera Nataliei. Foarte simplu: n-are decît să-şi şoptească dorinţa la urechea chelnerului aceluia înalt şi slab, chel şi cu favoriţi. Evident, trebuie cinstit şi chelnerul, de altfel probabil că are şi de la ea, la sută.

Din nefericire, tariful trebuie să fie foarte urcat, precît a auzit. El n-a mai încercat, de cînd a auzit de isprava unui alt ofiţer din artilerie, pe care nu-l cunoaşte personal de altminteri, – şi care i-a luat astfel înainte. Dimineaţa i-a pus femeii pe masă 500 lei. Larmă, scandal, în cele din urmă a trebuit ea să tacă, pentru a nu-şi strica reputaţia de artistă... şi a nu fi taxată de cocotă...

– Pe de altă parte am auzit că e în căutarea bărbatului ei, despre care ar fi aflat că e refugiat în România...

Doctorul se întreabă de ce nu cheamă imediat chelnerul, să plătească și să plece numaidecît. Să aibă tăria demnă de-un adevărat bărbat de a-și înăbuși odată această stupidă curiozitate, a cărui febră îl macină acum ca boala cea mai cumplită. Își caută soțul așadar? Foarte bine: prin urmare va bate ea la poarta lui. Și atunci n-are decît s-o întîmpine cu toate onorurile pe care le merită. Totuși doctorul găsește că e stupid să părăsească sala chiar de acum: e caraghios să faci atîta amar de drum, ca să pleci fără să vezi ce te interesează. Tăria e să nu te lași recunoscut și să întorci spatele fără a adresa o vorbă. În cazul ăsta ar fi mai de dorit să cheme chelnerul celălalt, cel înalt, slab, pleșuv și cu favoriți și să-i ceară toate lămuririle. Doctorul își încredințează dorința unui picolo agil, după ce se convinge că ofițerașul tuberculos și tovarășul lui nu mai sînt în preajmă-i. Și răspunsul îi vine numaidecît: cel chemat e ocupat cu niște mari comenzi. Dar cum termină, sosește numaidecît. Știe el ce dorește domnul: mai este timp destul.

Și doctorul se miră cum picoloul se îndepărtează, rînjind cu înțeles la dînsul, fără să-i fie capul croit și spart în două de sticla asta de lichior.

Dar de ce în halul ăsta!? se întreabă înfricoșat doctorul. În definitiv e de înțeles: te faci dansatoare, cedezi unuia și altuia, ai doar atîtea piedici de înfrînt ca să ajungi la liman. Dar cînd ai ajuns atît de aproape de acest liman, cînd nu-ți mai lipsesc decît cîțiva gologani pentru o noapte și trei ceasuri de cale ferată, ce rost mai are această prostituare? Nici cea mai josnică femeie, nu se prostituează de plăcere... Dar una ca... dar Natalia... Natalia Alexandrovna fata mîndră, fata și soția de baron... imposibil... cine știe ce confuziune de nume, cine știe ce individ de proastă condiție...

Și păhărelul de lichior, umplut necontenit cu sticla, pe care chelnerul i-a lăsat-o pe masă, la poruncă, face naveta la intervale de vreme din ce în ce mai scurte spre gura lui lacomă...

– Cine știe ce drcjdie, ridicată deasupra de clătinarea asta generală! își continuă doctorul gîndul... Dar n-are să-și ierte niciodată că a fost muncit de o astfel de bănuială, dacă dezmințirea va veni numaidecît... Și trebuie să vină...

Păhărelul se înalță, spre a face spre buza-i de jos, saltul mortal al duștei.

– Mîndria ei... cu cine s-o compari...? Frumusețea... hm... dulcea ei frumusețe... hm...

Păhărelul.

Doamne, cînd îi va mai fi dat să vadă această frumuseţe?... Pe cea adevărată, pe cea aşteptată? Peste cît timp, peste cîţi ani... cît mă vei chinui...?

Păhărelul.

Cînd ea ar putea fi la un lat de mînă de aici... Cînd în cîteva secunde s-ar putea face minunea...

Păhărelul.

Aici într-adevăr mîna lui Dumnezeu cea sfîntă ar putea efectua o minune... Mîna, nevăzută de alţii, arătîndu-se numai păcătosului, care-i cere intervenţia: misterul divin păstrîndu-şi astfel chiar în această sordidă încăpere, chiar în mijlocul acestei cete inconştiente de dezmăţaţi, imaculata-i candoare şi nepătrunsa-i putere.

Păhărelul.

Ca să-i aducă... ce să-i aducă?... Pe frumoasa lui... pe Natalia Alexandrovna preschimbată în ... c...

Păhărelul de astă dată se ridică numai pînă la jumătate şi coboară plin înapoi pe masă.

– Doamne cum va fi voia Ta... Doamne cum va fi voia Ta... Las înaltei Tale înţelepciuni, să hotărască soarta mea... Şi eu mă voi supune şi voi primi totul cu bucurie, aşa cum orînduieşti Tu...

Deodată rumoarea se înteţi prin sală. Zgomotul vocilor atinse la moment paroxismul, apoi începură să scadă. Sîsîituri se auziră din toate părţile. Şi şoapte: Natalia Alexandrovna... Natalia Alexandrovna...

Doctorul îngălbeni şi se apucă zdravăn cu mîinile de dunga mesei.

– Dumnezeule, la voinţa Ta, Dumnezeule... să fie ea Dumnezeule, Doamne, Dumnezeule, domn al părinţilor noştri... să fie ea... de clipa asta depinde... Să fie ea Dumnezeule!... ea să fie! ea să fie!... Natalia Alexandrovna...

Luminile se stinseră în sală şi se întărîră pe estradă. În spatele doctorului izbi un curent rece, care-l înfăşură ca un cearceaf cu apă, de parcă toată sala ar fi crăpat şi s-ar fi pustiit deodată – şi toate vînturile zărilor şi-ar fi dat întîlnire aici. Doctorul dîrdîia şi se ţinea de masă, să nu cadă jos de pe scaun de atîta dîrdîit: – Să fie ea Dumnezeule!... Ea, Natalia mea, Nataşa mea, Nataşenca... Pe scenă năvăli o sclipire intensă de zăpadă scăldată în soare, care se strînse ca un troian imaculat pe scînduri.

Aplauze izbucniră şi strigăte formidabile de admiraţie. Arătarea de nea stătu mult aşa înghemuită în sine, apoi începu să se desfăşoare: un braţ ca o împărăţie de visuri se ridică şerpuitor, apoi altul, trăgînd în sus capul încă aplecat, umerii de omăt, bustul,

pîntecul, înaltele picioare. În sfîrşit figura se ridică semeaţă... Era ea: Natalia Alexandrovna.

Aplauze. Strigăte, ţipete: bestia cu mii de capete admira în felul ei. Pînă acum nu-i sărbătorea decît frumuseţea aproape nudă. Ochii doctorului căzură tremurători în jos, pe picior; deocamdată nimic, dar el încă palpa locul puţin deasupra genunchiului... Drace, unde caută? la dreptul? Imbecilul...

Dar acum femeia şi-a aruncat picioarele goale în aer în aceeaşi parte, unul în unghi drept, altul în unghi obtuz... Şi dansul porni sălbatec şi alb... o statuie incontinuu modelată în nor.

Ea este! se lumină deplin doctorul. În întregime ea. Semnul nu i l-a văzut... Ba, da... uite-l... se vede de minune, se vede de minune, chiar în joc... Cine ştie cum a ţinut picioarele, de nu s-a văzut cînd era în repauz... Dar iată, odată cu jocul s-a arătat şi semnul...

După fiecare dans, Natalia Alexandrovna dispărea parcă izgonită de canonada aprigă a aplauzelor, care o readuceau apoi numaidecît înapoi, ca un magnet sonor. Şi ea îşi arăta pe rînd toate faţetele talentului. Doctorul nu mai cugeta. De cîteva ori se forţă să pună oarecare dichis în lumina care-i inunda creierul, dar trebui să renunţe: lumina stătea acolo compactă şi grea, imposibil de deşţelenit. Numai cînd ea îşi primea plecată ultimele aclamări el descoperi o spărtură prin care putu să-şi privească în gînd. Dar numai atît putu năzări acolo: „Frumseţea asta orbitoare a fost întîi numai a mea şi va fi numai a mea. Numai a mea, numai a mea". Iar gîndul ăsta unic ţinu pînă cînd Natalia Alexandrovna se schimbă şi apăru în local, ca orice consumatoare, îmbrăcată de seară. Atunci, la priveliştea frămîntării care se produse, întrecere de omagii, scaune împinse, mese îndepărtate ori apropiate, chemări şi comenzi, rîsete şi ţipăte de fericire, doctorul îşi regăsi supleţea facultăţilor lui mintale obişnuite. O masă mare se durase în mijlocul sălii şi o mulţime de haine negre ori de uniforme, ori şi chiar de veşminte femeieşti doriră să fie convivii sărbătoritei. Acum Natalia Alexandrovna era aşezată faţă în faţă cu soţul ei, dar mesele răzleţe dintre locurile lor încă împiedicau întîlnirea privirilor.Doctorul avea limpede conştiinţa că ea nu-l observase încă, sau mai bine nu-l recunoscuse, cu toate că uneori se uita încoace. Dar şi el se ferea acum s-o privească prea de-a dreptul, cînd ea se întorcea spre dînsul. Înfruntarea cea teribilă, era rezervată pentru timpul cînd spaţiul dintre dînşii se va elibera definitiv; şi lucrul da semne că se petrece în curînd, pentru că dansatorii abia de mai puteau să se învîrtească pe estradă. Se cerea tot mai insistent: loc! loc! Şi loc se făcu. Dar acum perechile în vîrtej frîngeau şi mai rău liniile văzului. Doctorul aştepta; cînd jazzul va face pauză, revelaţia în sfîrşit se

va produce. Cineva atinse atunci ușor mîneca doctorului; era picoloul care-i da semn să privească într-o anume direcție. Cutremurîndu-se din rădăcini, ca la începutul jocului Nataliei, doctorul își repezi ochii într-acolo; și parcă i-ar fi izbit cineva cu o cravașă așa clipiră de dureros, cînd în direcția indicată, sărmanul nu văzu decît pe chelnerul lung și slab, cu favoriții făcîndu-i semn de răbdare: „n-a uitat, va veni acum timpul nu e pierdut"...

Dar doctorul uitase. Și această neașteptat de teribilă aducere aminte îi sfîșie sufletul în lungi fîșii, ca panglicile nenumărate ce atîrnau, în chip de poale din corsajul dansatoarei care precedase pe Natalia. Toată durerea lui ațipită de succesiunea repede a fugarelor și strălucitoarelor priveliști ce se degajaseră ca o aureolă în timp, din sîmburele frumuseților femeii sale, i se revărsă acum în față și-l ameți. Dar acum era momentul acțiunii. Doctorul își reveni repede și-și trase cu siguranță dîrză planul purtării în fața surprizei puternice a soției sale.

O privire de gheață, posomorîtă ca norii din decembrie, întîmpinînd goana încoace și brațele întinse ale uimitei frumuseți. Ah, brațele din timpul jocului, întinse spre dînsul...!

– Alexandru, Sașa...

– Doriți ceva Doamnă?... Cu ce vă pot servi...

– Pardon, nu sînteți dumneavoastră doctorul Alexandru Calomfirov?...

– Nu doamnă, e o confuzie... scuzați...

Și-n fața privirii ei rătăcite și-a frîngerii mîinilor:

– Dar vă rog, luați loc... îmi face o nespusă plăcere... să vă revăd...

– Să mă revedeți?

– Da... am impresia că v-am văzut ultima oară acum cinci ani la moșia dumneavoastră din...

– Sașa, tu ești... Ce însemnează jocul ăsta...

– Ce însemnează jocul dumneavoastră, doamnă? Dumneavoastră sînteți artistă aici... admirată, anturată, iubită... tarifată... scuzați, dar așa mi s-a...

Orchestra a încetat deodată, dansatorii s-au despărțit și aleargă însetați, care încotro, spre mese. Între doctorul Calomfirov și soția sa frontul de bătaie s-a deschis. El o fixează cu ochi enormi și ea îl privește de asemenea, îngrijorată parcă... întoarce ochii și-apoi revine... și-l privește din ce în ce mai înfricoșată... Dar rămîne încă la locul ei... însă degeaba! Doctorul nu mai dezlipește ochii de pe dînsa, deși ea nici nu-l mai privește; dimpotrivă răspunde în dreapta, în stînga, rîde, golește paharul cu șampanie. Dar doctorul o fixează înainte: un sfert de ceas ochii lui n-au slăbit-o. Jazzul reîncepe acordarea instrumentelor. Femeia se scoală, o mișcare a doctorului:

Natalia Alexandrovna își ia noapte bună de la comeseni. Pieptul doctorului se umflă: în sfîrșit! Pe urmă își întinde coatele în lături, se destinde. Trebuie să-și găsească poziția care să pară mai normală decît toate. Întovărășită doar de doi însoțitori, un domn bătrîn și-un colonel, Natalia străbate parchetul cu pas sprinten, – mai mult alunecă – direct spre dînsul. Doctorul își vîră un deget pe după guler ca să mai tempereze apăsarea dureroasă a butonului pe ieșitura beregății. Ea e infinit de seducătoare și de frumoasă cu cît se apropie; tot sîngele din fața doctorului a pierit.

Îi zîmbește prietenoasă, îl atinge în treacăt cu mîneca pardesiului și trece înainte. Doctorul se repede drept în sus. Dar ea ieșise. Și trecuse fără îndoială pe-aici, pentru că după spectacol, trebuia să iasă și ea ca toată lumea, prin ușa cea mare a localului.

Din cîteva salturi doctorul a ajuns la ușe.

– Natalia!

Artista s-a oprit. Cei doi însoțitori s-au oprit de asemenea, dar ceva mai la distanță.

– Natalia!

– Ce doriți dumneavoastră? întrebă ea în cel mai perfect accent românesc. Cine sînteți...

– Lasă comedia asta...

– Comedia!?... E interesant... nu vă cunosc.

– După cinci ani nu-ți mai cunoști nici bărbatul?...

Ea izbucni în rîs, grozav de amuzată:

– Asta e nostim. Nici n-am fost măritată...

– Natalia, Nataşenca, dar e de necrezut că poți să mă tratezi astfel... să mă dai în astfel de spectacole în fața unor necunoscuți... destul că viața ta din ultima vreme...

– Domnule, n-oi fi vrînd acum să joc cu dumneata teatru de Pirandello... Mă confundați desigur cu cineva, cu care semăn probabil foarte mult.

– La dracu! confuzie și la nume și la figură... mai bine lasă glumele... Ești soția mea și-acum, pentru că te-am descoperit în aceste condițiuni...

– Nu vă privesc pe dumneavoastră condițiile vieții mele.

– Nataşenca, iertată să fie viața ta din urmă. Frumusețea ta șterge orice pată de pe ea, oricît de gravă ar fi... Dar eu nu mă pot dispensa de frumusețea asta... Ai milă de mine copilă... Cinci ani te-am așteptat, cinci ani ți-am sărutat fotografiile... Și tu așa îmi răspunzi?... Sînt încă bogat, mi-am regăsit și am redobîndit averea de aici, vei fi iarăși nobilă și bogată Nataşenca, numai tu să mă urmezi... Nu poți să glumești cu mine în felul ăsta Nataşenca; ți-am văzut doar semnul, în timpul spectacolului!...

– Semnul?...

– Da, semnul de la genunchi...

– Regret că mai e și un semn la mijloc. Altfel, cum povestești că ești de bogat, eram gata să te recunosc. Din nefericire însă, n-am nici un semn la genunchi... dumneata ești prada unei puternice obsesii... asemănarea mea cu ființa pe care o aștepți te-a făcut să vezi și semne acolo unde nu sînt deloc. Pentru că îmi pari de bună credință, iată, îți voi arăta, aici, de față și cu domnii... care genunchi dorești?

– Sfîrșește odată cu arătatul genunchilor de față cu domnii! gemu el cu sufletul strivit.

Dar ea rîse acum cu toată pofta, îl bătu pe umeri prietenește și-și desfăcu mîinile în lături, ca și cum l-ar fi poftit să șadă pe un scaun.

– De care domni vorbești? Sîntem doar singuri...

Doctorul se-nvîrti aiurit într-un picior și holbă ochii; erau într-adevăr într-o altă încăpere, într-o cameră închisă... Dumnezeule, unde mai văzuse el odaia asta... dar era camera lor de dormit de la moșie, de la moșia rusească dinainte de război.

– Însă te avertizez, îi spuse ea vîrîndu-și mîna pe sub rochie ca să-și desprindă catarama jartierei – te avertizez... sînt tot așa de rusoaică precum ești dumneata de hawaian.

Și trase teaca mătăsoasă a ciorapului descoperind brusc albeața lucie și orbitoare a rotulei...

Doctorul se frecă la ochi, se întinse și se ridică din fotoliu extrem de înciudat că un om fără imaginație ca dînsul a putut avea aievea un vis așa de complicat. C-a fost treaz în tot timpul ăsta, i-o mărturisesc mucurile nenumărate de țigări care stau claie în scrumieră, afară de cele ce s-au răspîndit primprejur. Acum la urmă și poate și mai înainte, din cînd în cînd a mai ațipit cîte o leacă, dar își aduce aminte că într-un timp s-a plimbat foarte nervos de la un cap la altul al odăii. Sticla de lichior ajunsă pe fund și păhărelul de alături îi confirmă că printre ațipiri, după fiecare dus și întors la măsuță, mai da pe gît cîte o dușcă tare, întocmai ca la barul din Cernăuți. Dar îi pare bine că s-a petrecut astfel. Timpul a trecut așa nesimțit: acul cel mic al pendulei în formă de turn de mănăstire, a lăsat în urmă miezul nopții și pînă mîine dimineață, cînd poate avea sfîrșit în gara asta păcătoasă primul tren spre Cernăuți, va putea trage acum un somn bun și liniștit. Acum știa ce avea de făcut.

– Nataşenca mea! îi spuse el fotografiei. Draga mea scumpă... cine știe ce cumplite răstriști au făcut pasul tău să alunece... Fii fără grijă copila mea... Te voi smulge din mijlocul lor și te voi aduce, chiar în noaptea în care te voi vedea... Fără a mai aștepta dansul tău și fără pîndă pe la uși. Lasă-i să te aștepte și să bată din palme,

de nerăbdare și să tropăie pîn-or plesni din copitele lor despicate... Vei fi iarăși stăpîna casei acesteia și-a mea... Nu-nțelegi... povestea ofițerului... visul meu... toate acestea sînt vestiri de-ale necunoscutului... tu trebuie să fii, nu poți fi decît tu... ceva anume trebuie să se întîmple în existența mea.

Și el sărută iar și strînse la sîn fotografia, cînd în ușă urmară sfioase bătăi:

– Ei ce e? cine e? ce vreți acum la miezul nopții? strigă doctorul, care abia acum își aduse aminte că în afară de aperitivele de la Trofimov și de lichiorurile de aici nici la prînz, nici seara nu gustase nimic.

– Lăsați-mă acum cu masa voastră...

Capul îmbrobodit strîns al Babușei, cu bărbia și fruntea acoperite, holbă ochii speriați prin deschizătura ușii...

– Mărimea Voastră, îngăimă ea...

– Ce vrei, spune odată...

– O femeie... afară... aici în sa...

– Ce femeie... ce dorește... e bolnavă? Acum nu stau de așa ceva... Mîine plec cu trenul...

– Spune că e... Întîi ne-a spus că vine cu vești chiar de la barina noastră...

– Ce zici?... Ce spune?... Ha, de la barina... Unde e? Unde e?... Ad-o-ncoace... Ad-o... Ce mai așteptați?

– Aici în dreptul ușii, mi-a spus însă că e chiar barina noastră...

Și-și făcu semnul crucii.

– Numai că să vedeți...

– Ieși, cînd am spus... ad-o numaidecît încoace...

Primul avînt al doctorului fusese să se repeadă singur, să dea de perete pe babornița asta bîlbîită și să aducă pe sus, încoace, pe Nataşenka. Dar visul de adineauri îl trecuse prin prea multe peripeții ca să nu-i dea acum o mare siguranță de sine. Așadar, pentru că ea venise, singură, de la sine, pocăită, înfricoșată, nu strica deloc ca el s-o primească puțin mai rezervat, mai bănuitor... Vrea să-i audă puțin tonul plînsului, vrea să-i audă blestemul sincer căzînd pe viața-i de pînă acum, vrea s-o vadă torturîndu-și mîinile și mușcîndu-și buzele pentru ca iertarea să fie cu geamăt și sînge. Vrea să vadă și el puțin teatru, de cel tragic, de cel adevărat, cu scrîșnete și cu strînsul genunchilor... și nu cu șampanie și cu picioare ridicate și cu chiote de desfrîu. Chiotul durerii îi trebuie acum!...

Dar ce are de nu mai intră, ah, ha, e greu momentul revederii cînd cugetul e încărcat de scîrnă... Și-n acest timp, tremurul nestăpînit al mîinii stingea chibrit după chibrit în zorul de a face odată lumină.

Bătaia se repetă în sfîrșit în ușă.

– Da! Poftim. Să intre! Intră!

Ușa se crăpă puțin, apoi în deschizătura care se lărgea tot mai neagră, o apariție lugubră, un morman de zdrențe și o figură de mort se ivi. Arătarea mestecă în fălcile ieșite, ceva, ca un foșnet de cearceaf, un cuvînt, numele lui, apoi făcu cîțiva pași fără control și se prăbuși pe covor. Babușa împinse ușa pe dinafară, dar doctorul avusese timpul s-o vadă, făcînd din nou îngrozită, semnul crucii.

El se lăsă moale pe fotoliul pe care trăise cea mai mare parte a visului. Femeia plînse multă vreme în tăcere cu capul în covor, și doctorul o așteptă de asemenea fără nici un cuvînt, fără nici o putere, fără nici o idee, să termine.

Tîrziu de tot ea se ridică, sprijinindu-se greu în ciolanele moi. Doctorul făcu o mișcare s-o ajute, dar recăzu la loc, între brațele fotoliului, neputincios...

– Dumneata zici?...

Instinctiv făcu întrebarea în rusește și ea îi răspunse tot în rusește, slabă, dar cu vocea ei, cu vocea ei de-atunci, cînd a fost bolnavă de friguri, și el singur a-ngrijit-o.

– Dacă dumneata îmi dai voie să spun așa... Ți-e în putere să-mi dai sau nu voie... Hotărăște stăpînul meu.

Se mai îndreptase puțin din șale și corpul tinse doar o părere spre mîndria lui de demult. Doctorul tresări. Dar unica-i sclipire de nădejde muri odată cu triumful razelor de lampă, care putură în sfîrșit separa pe fața ei suptă, gropițele sinistre ale vărsatului greu.

Doctorul își încinse fruntea cu palmele. Femeia începu să-și povestească trecutul. Cînd semnele neliniștii țărănești s-au agravat, s-au refugiat cu toții la oraș. Casa însă le-a fost confiscată, părintele și frații închiși... mai pe urmă împușcați. Crede, nu știe sigur. Ea a fost invitată la un oficiu, pe urmă la altul... i se dăduse o odaie proastă lîngă grajdul casei părintești. Peste noapte năcealnicul sovietic, care-i făcuse această favoare, a sculat-o cu bătăi puternice în ușă să-și ia plata. O cameră lîngă un grajd boieresc era danie mare. Ea însă l-a îmbrîncit, l-a izbit cu toată puterea și a izbutit să scape... Dar s-a simțit urmărită: a alergat astfel pe străzi cu auzul înfiorat de zbîrnîitul gloanțelor. Norocul i-a fost spitalul de contagioși care i-a răsărit în drum. Portarul a vrut s-o oprească dar ea i-a strigat: Nu te atinge! Vei lua boala de la mine! Înăuntru, îngrijitoarea de serviciu a înțeles-o și i s-a făcut milă. A căutat s-o apere, a dat-o drept rudă a ei. Dar dacă originea ei era astfel ușoară de ascuns, în schimb frumusețea, oricît încerca s-o mascheze îi producea necontenit neplăceri. Pînă cînd Dumnezeu s-a milostivit și i-a dat bubatul mare. Și corpul ei a rămas ferit de orice prihană...

Ultimul cuvînt făcu pe doctor să sară în picioare. Se duse la lampă și-i mări fitilul. Cu subita creștere a luminii, găurelele obrazului se lărgiră și ele hidos. Atunci se apropie înfiorat de ea și apucă marginea otrepei ce-i servea de acoperămînt; cu o smucitură dușmănoasă îi răsfrînse zdreanța în sus. Picioarele scheletice apărură flasce și mumifiate, ciuruite de urmele bolii. Toată frumusețea lor fusese pierdută pentru veci, dar ceea ce vrusese anume doctorul să vadă, somnul amintirilor și al înfrigurărilor de odinioară era la locul lui, deasupra genunchiului stîng, cafeniu, pufos și rotund ca un iris căprui de ochi. Cînd doctorul se ridică văzu fața de stîrv schimonosindu-se amarnic în ceva care vrea să fie surîs de pudoare surprinsă și îngăduință.

Dar toată această strîmbătură ridicolă, pieri deodată, cînd ochii singuri, frumoși, mari, excesiv de mari ai cadavrului înviat, ai acestui vărsat negru în persoană, întîlniră figura consternată a doctorului. Femeia șovăi și lacrimile o podidiră ca un șuierat; își apăsă cu vrăjmășie zbuciumul pieptului cu palma. Încercă zadarnic să construiască vorbe: săltatul necontenit a ceea ce fusese sîn, îi preschimba cuvîntul în guițat. Cînd izbuti să se facă auzită, doctorul desprinse limpede și hotărît:

– Trebuie să plec?...

– Nu, asta nu... Natalia Alexandrovna... (abia pronunța doctorul acest nume)... nu poți să pleci, pentru că aici e casa ta... ești soția mea doar...

Natalia Alexandrovna își pierdu iar cuvintele, care trebuiau să exprime recunoștința ei, în profuziunea de suspine; atunci vru să-i apuce mîna, dar doctorul și-o smulse:

– Lasă astea Natalia Alexandrovna. Deocamdată îți trebuie un somn bun...

– Știam eu că ești generos, putu ea în cele din urmă să geamă... știam eu pentru cine mă lupt... altfel... puteam să mă strecor și altfel... chiar și atunci, Alexandru Calomfirov... Ca multe altele...

– Bine, bine Natalia Alexandrovna, despre asta vom mai vorbi noi mîine... cum îți spun, îți trebuie un somn bun... și mîine o baie bună... asta se cuvine mai ales corpului tău neprihănit... Mîine trebuie să plec la Cernăuți, dar rămîn... Trebuie să-ți fac rost, cel puțin de cîteva veșminte de casă... nu pot să te prezint așa slugilor, cu toate că tu ai apucat înainte... pe urmă o să-ți aduci tu croitorese... Pentru că, eu draga mea trebuie să plec neapărat, peste trei zile, trebuie să plec neapărat... la Cernăuți. Afacerile sînt afaceri...

Îi spunea acestea îndrumînd-o grăbit spre dormitor pe care vrea să i-l cedeze. El avea să revie în birou. Pe drum ea șovăi

deodată și vroi să se rezeme de dînsul; dar el se feri instinctiv. Ea se sprijini atunci de zid și continuă drumul astfel.

– Rezemă-te de mine Natalia! o îndemnă el fulgerat deodată de remușcarea involuntarei cruzimi.

Natalia păru că nu-l aude și el nu repetă. În dormitor îi dădu cămăși de noapte de-ale lui, își luă rămas bun rîzînd prietenos și fals și fugi, uitîndu-se pe coridor înapoi ca de spaima unei fantome.

Se lăsă pe fotoliul visului dintîi și încercă să ațipească; în vis Natalia Alexandrovna de la Cernăuți îl aștepta în odaia unde-o lăsase și-i arăta pe piciorul strălucitor de alb și neted, semnul reapărut. Făcea mare haz de uimirea lui.

Hazul deveni apoi hohot, hohot cumplit, hohot de plîns. Doctorul întredeschise genele: vărsatul negru, în genunchi plîngea pe fotografia de demult a Nataliei Alexandrovna. O strîngea la piept și plîngea, iar doctorul stătea nemișcat ca să nu tulbure visul cel nou. „Pentru tine, Alexandru Calomfirov, numai pentru tine am făcut asta... iartă-mă!... se auzea, printre suspine șoaptele strigoiului. Doctorul auzea minunat de bine și aștepta înfrigurat: dacă ea va pleca pe ușă, își spunea, totul nu-i decît o altă fațetă a aceluiași vis, bun de trecut timpul pînă la plecarea trenului de Cernăuți. Dar el nu îndrăznea să se miște, ca să nu i se pară că se trezește iarăși în plină realitate.

– E vis, strigă aproape de bucurie, cînd fantoma dispăru într-adevăr pe ușă, pe ușa nu a coridorului, ci a antreului pe unde apăruse întîi. E vis! A fost vis! bătu el din palme și făcu lampa mare. Fotografia Nataliei era la locul ei și doctorul nu mai avu nici o îndoială; scoase ceasul din buzunar să vadă cît i-a mai rămas pînă la ora plecării. Dar abia atunci văzu scris mare pe dosul cartonului oblung al fotografiei: „dormi liniștit, nu a fost decît un vis. Natașenca 25 aprilie 192...".

Cînd a scris, cînd a scris! se întrebă înfiorat doctorul, căzînd înapoi pe fotoliu... Dacă n-a văzut înseamnă că un moment a ațipit de-a binelea... Dar ce importanță pot avea toate astea! Important este: ce va face acum? acum?... să ațipească oare înainte? Fotografia îi spune lămurit: Natalia Alexandrovna îi spune, îl îndeamnă lămurit: „dormi liniștit, a fost un vis"... ea a avut tăria să scrie astfel cu mîna ei de schelet... cu mîna care a fost odată cuib de... care a fost... și care azi... azi a scris cu atîta siguranță... care a tăiat cu atîta putere...

– Nu se poate, nu se poate! rage doctorul ţîşnind în mijlocul odăii... Nu se poate Natalia Alexandrovna...

Şi porneşte izbind uşile, porneşte în lungul străzii liniştite, în noaptea cu lună matinală şi ciopîrţită, urlînd, ridicînd toată lumea din paturi.

– Natalia, Nataşa... Nataşenka....

Aleargă în noaptea cu lumină sepulcrală ca într-un vis. Şi tîrgoveţii apar la geamuri şi privesc din întuneric ca în vis. Iar el trebuie să alerge înainte, pînă la capăt, conştiinţa îi porunceşte să alerge înainte, pînă la înfricoşata trezire – sau poate, cine ştie, pînă cînd cei ieşiţi de prin porţi şi din ganguri îl vor deştepta şi-l vor linişti, că totul, de la început pînă la sfîrşit n-a fost decît un vis, un acces prelung şi grav de nebunie.

Din volumul „Nuvele inedite", Bucureşti, 1937

OMUL VERDE

de Pitigrilli

După o lungă suferință, tatăl lui, unul din boierii de la țară ce-și țin portofelul de piele de vițel în buzunarul dinăuntru al vestei, ieși din spital, trecînd prin sala mortuară.

Cînd cadavrul fu îngropat, fiul se gîndi la afacerile sale. În sfîrșit putea să se lase de meseria ingrată de medic, pe care i-o impusese vanitatea țărănească și îndărătnică a tatălui său, și să se consacre cîntului. Cîntul! Vis dezmierdat încă din primii ani ai tinereții, încă de cînd îi puseseră îi mînă o pereche de clește și un bisturiu, spunîndu-i: „Caută în coapsa asta de bătrînă artera femurală".

Cîntul! Vis priveghiat în taină, cînd fu chemat la oaste. Să nu mai vadă bolnavi! Să nu mai îngrijească pe muribunzi! Să cînte, să cînte cu soldații, cu glas tare, pe drumurile nesfîrșite de țară! Și cu entuziasm strigă: „Arma! Dați-mi arma!" cum găsi de cuviință să declame reformatul Giacomo Leopardi.

Dar îl numiră medic militar și îi prezentară trei sute de oameni goi. Vbinic, cu umeri pătrați, cu săbiuța subțire, i se părea că e o cutie de sardele cu cheia lîngă ea.

Sufletu-i blînd de tenor lejer nu-i îngăduia să-și vîre mîna în pielea altuia. Chirurgia îl îngrozea din pricina brutalității ei sîngeroase împotriva firii; clinica îl chinuia cu visul rău al zădărniciei încercărilor; obstetrica i se părea o artă monstruoasă care contribuie a oferi cui nu l-a cerut un bilet de intrare la spectacolul rușinos care e lumea. Medicina în genere îi făcea greață pentru fondul de prefăcătorie și de înșelăciune în care își are rădăcinile. Omul care spune bolnavului: „Ai să te vindeci", e plătit ca să se prefacă, întocmai ca prostituata care, gemînd și zvîrcolindu-se, se preface că gustă plăcerea și ca profesorul de scrimă care, oferindu-și pieptul tînărului elev zice „Atins", ca să-l facă să creadă că a nimerit o lovitură.

Și se consacră higienei, dar curînd înțelese că higieniștii sînt niște maniaci ca teozofii și esperantiștii, sau cel puțin niște bieți amăgiți ce încearcă să înșele la joc, cu doi-trei ani viața, pe masa verde a veșniciei.

– Plăcerea de a mă vedea doctor în medicină ai avut-o – îi spunea tatălui său; – acuma lasă-mă să mă ocup de canto.

– Acum, dacă ți-ai luat diploma, ai să te faci medic! – îl înștiință tată-său, țăran încăpățînat. – Vreau să am plăcerea de a fi îngrijit, în clipele grele ale agoniei, de fiul meu, medicul.

Și plăcerea o avu. Muri îngrijit de fiul său, medicul. Dacă fiul lui n-ar fi fost medic, ar fi murit cu douăzeci de ani mai tîrziu.

*

* *

Pe cînd i se pregăteau veșmintele de doliu, fiul se apucă să-și facă examenul conștiincios al situației și aptitudinilor sale.

Treizeci de ani, o diplomă de medic și o veche vocație pentru canto.

Examenul conștiincios al situației și al aptitudinilor sale fu lung. Introspecția e ca oglindirea într-o linguriță: te vezi deformat, fie cu capul în jos, fie mărit, fie micșorat. Dar așa cum ești, niciodată.

În adevăr, la întrebarea: „Mai e timp să încerc să intru în teatru?" răspunse „Da".

După șase luni de lecții accelerate găsi un angajament în America. Stătu în America de la sosirea pînă la plecarea vaporului.

– La New-York – povesti la întoarcere – am avut atîta succes în *Ernani* încît, la ieșirea din teatru, mi-au deshămat caii de la trăsură.

Se află de la niște martori oculari că publicul îi deshămă caii de la trăsură și se duse să-i vîndă, ca să-și scoată cheltuiala cu biletele.

– Mă odihnesc cîtva timp.

Ratații numesc odihnă renunțarea lor definitivă. Ziarele ce-și încetează apariția își intitulează falimentul „perioadă de vacanță". Cînd un rege scrie scrisoarea de demitere unui „Scump general" căzut în copilărie, vorbește neapărat de odihnă.

Medicul-tenor cedă unui negustor de haine vechi veșmintele excentrice, cravatele coregrafice, ghetele neverosimile cu care își făcuse intrarea în artă, și se îmbrăcă modest cu haine cenușii. Culoarea cenușie este nuanța mediocrității: cenușiu e părul între tinerețe și bătrînețe, cenușii sînt pardesiurile pentru vremea nehotărîtă, cenușii sînt vagoanele de clasa a doua, la trenuri.

Părăsi o amantă arătoasă, o amantă-reclamă cu care se aprovizionase pentru a intra zgomotos în artă, și se însură cu o funcționară modestă de la Biroul Timbrului de Ajutor. Se duse să pună un buchet de flori pe mormîntul tatălui său, arse toate notele de muzică, rîndui pianul și deschise din nou cabinetul de consultații.

Ca să recîștige timpul pierdut cu armoniosul intermezzo se grăbi să trimeată pe lumea cealaltă cinci-șase oameni, fără să facă totuși dinadins. Scrupulos și prudent își dădea toată silința să-i vindece; dar caraghioșii de bolnavi parcă făcuseră legămînt să-i moară unul după altul în brațe.

Ca să-și dea un aer mai important își lăsă să-i crească o barbă din „O mie și una de nopți". Dar bolnavii mureau mai departe. Nu scăpa pe niciunul.

Se consacră bolilor de copii și-și făcu o clientelă alcătuită din odraslele bogătașilor, biete ființe crescute cu termometrul, cu cronometrul, cu cîntarul și cu *compte-gouttes*.

Izbuti să-i doboare și pe cei mai voinici.

Ca de obicei, remușcările de la începutul carierei dispărură. „În fiecare an – se gîndea – se prezintă cincisprezece milioane de meseni noi la masa lumii. Trebuie să reducem numărul! Din cei o mie șapte sute de milioane de oameni de pe pămînt, mor 113 000 pe zi, 4 708 pe oră, 79 pe minut. Ce înseamnă un mort mai mult sau mai puțin?

Își modelă, rărind-o, barba din „O mie și una de nopți" alcătuindu-și un chip nazarinean. Cu această încercare de barbă de ucenic-apostol, cu chip de Isus Cristos de bazar, începu să se simtă mai puțin cinic. N-aveți idee ce influență hotărîtoare exercită înfățișarea fizică asupra felului de a simți și de a se purta: mulți inși fac pe poeții ca să-și exploateze pletele bogate; unele femei apucă pe calea cea rea fiindcă au o față de femeie pierdută, deși nepricepuții cred că fața de femeie pierdută se formează după ce a luat-o pe calea cea rea.

Puțin cîte puțin, mulțumită acestei bărbi de Mesia simți cum se făcea iar blînd, sfios, bun, ca în ziua dintîi, cînd se pomenise căutînd artera femurală într-o jumătate de porție de coapsă de babă, în sala aceea de anatomie unde intrase fără să aibă vreo vocație.

Și zise:

– Nu mai vreau să fiu doctor.

Dar trebuia să trăiască și să ție pe biata ființă pe care o smulsese de la casta-i ocupație din Biroul Timbrului de Ajutor.

– E o soluție! – găsi. – Să intru la primărie ca medic legist. Medicul legist e cel ce nu ucide personal, ci aprobă doar omorurile săvîrșite de ceilalți medici.

– Conștiința mea o să fie liniștită – încheie.

Și făcu petiția în regulă, pe hîrtie timbrată de o liră, plus sporul pentru timbrul de ajutor, cum îl învățase soția lui, care la timbre obișnuite și de ajutor se pricepea, nu glumă.

*

* *

Chiar în ziua cînd intră în funcție, fu trimis acasă la un magistrat bătrîn, pensionar de cînd lumea, de care îl lega o veche prietenie.

Un atac de apoplexie îl lovise la masă, după ce înghițise o salată de castraveți. Bietul magistrat se înțepenise, și, lăsându-se pe-o parte, căzuse pe un covor de Buhara.

De cîțiva ani sănătatea îi era cam șubredă. Era cu un picior în groapă, cum se zice de cei ce nu se hotărăsc să-l pună și pe celălalt. Dar la un sfîrșit atît de neașteptat nu se gîndea nimeni.

Moașa de la etajul de deasupra, și studentul în medicină din casa de alături fură de acord asupra felului de moarte.

– Un doctor! strigă familia.

– De prisos! decretă studentul.

– În zadar! suspină moașa.

Și se luară măsuri pentru înmormîntare.

Decesul fu anunțat la Primărie și Primăria trimise la domiciliu pe noul medic legist.

Cînd doctorul intră solemn, înfășurat în blana somptuoasă de cîine turbat, nu-i veni să creadă cînd se găsi în fața unei morți ce nu era opera sa.

Bietul magistrat, gras de parcă moartea i-ar fi priit, zăcea înconjurat tot în măreața togă purpurie de consilier de apel, cu felurite decorații prinse pe pieptul umflat de demnitate și de grăsime. Din togă ieșeau picioarele încălțate cu pantofi decoltați de brunel, cu ciorapi de mătase albă. Rudele suspinau în jur. În odaia de alături un registru se acoperea din ce în ce de muște și de iscălituri.

Medicul începu ceremonia.

De pe toaletă luă o oglindă cu mîner și o apropie de gura mortului. Oglinda nu se aburi. Ascultă inima cu stetoscopul și scoase din buzunar un teanc de hîrtii imprimate, umplu un formular și îl puse pe măsuță. Era declarația de deces și autorizația de înmormîntare.

O rudă de aproape a scumpului dispărut însoți pe medic pînă la capătul scării; făcu cu el o bucată de drum și-l pofti să intre într-o cafenea.

– Bietul judecător! – suspină ruda de aproape.

– Ei! – exclamă doctorul.

– Așa e viața! – reluă ruda de aproape, cerînd două halbe de bere.

– Așa e moartea! corectă medicul luînd un sandvici cu șuncă fiartă.

Figura dispărutului fu evocată în toată măreția ei. Magistratul admirabil, minte foarte luminată și conștiință foarte curată, era îngrijorat de grăsimea sa. Ca să se vindece, veghea pînă la trei-patru noaptea.

– Și ce făcea pînă la ora aceea?

– Mînca. Și avea ideile lui fixe; visul rău care-l prigonea cel mai tare era greșala judiciară. Zi și noapte se agita de teamă să nu fie implicat în vreo afacere necurată și condamnat pe nedrept. Crucea care în orice sală de tribunal amintește judecătorilor cea mai mare greșală judiciară înregistrată de istorie, și-i autorizează să săvîrșească altele, era pentru el o sperietoare de ciori groaznică, ce părea gata să-l înhațe cu brațele-i lungi și jigărite. „Dacă te învinuiesc că ai furat turnurile de la Notre-Dame, pune-te la adăpost – își spunea sie însuși. – Eu n-am smuls niciodată vreun fir de iarbă dintr-o grădină publică – declara el – dar dacă s-ar înfățișa doi jandarmi cu un mandat de aducere, nu m-aș minuna".

Ca să se apere de primejdia aceasta, căutase să rămînă totdeauna în cele mai bune raporturi cu foștii prieteni și cu amantele ieșite din uz. Nu ieșea niciodată singur, nici măcar pe străzile cele mai populate. Își lua întotdeauna însoțitori, ca să aibă neapărat martori că e nevinovat; cînd se întorcea acasă noaptea, își însemna numărul trăsurii, întreba pe birjar cît e ceasul, stătea de vorbă cu el, ca acesta să poată aduce mărturie că la ora aceea, în noaptea aceea, el fusese acolo și nu aiurea. Dacă pleca din oraș, trimitea cărți poștale prietenilor, nu ca să-i salute, ci ca să creeze documente, să constituie dinainte dovezi, și să-și pregătească vreun eventual alibi. Păstra biletele de tramvai luni de zile, ca să nu fie învinuit că a înșelat direcția societății de tramvaie, și înainte de a da la ieșirea din stație biletul de tren, nota numărul și seria și pe dosul biletului se iscălea.

– Altă idee fixă – adăugă ruda de aproape – era groaza de moartea aparentă. Îi era teamă că va fi îngropat de viu. Vorbind despre moarte declara că nu-i era frică de ea: dar că gîndul de a fi închis de viu în sicriu îl făcea să înnebunească.

– Poate dormi liniștit somnul de veci! – glumi medicul. – Garantez eu că e mort de-a binelea.

Ruda de aproape salută pe medic și se întoarse în grabă acasă. Așteptau pe notar pentru deschiderea testamentului.

*
* *

„...doresc, – încheia testamentul – ca înainte de a fi închis în coșciug să mi se facă o injecție de fluorescină..."

– Ce?

– O substanță colorantă foarte puternică – explică studentul în medicină din casa de alături, care moștenise de la scumpul dispărut o tabacheră de os – o substanță colorantă foarte puternică, ce se injectează cadavrelor pentru a se căpăta dovada sigură a morții. Dacă individul e mort, substanța rămîne fixată la locul injecției; dacă e viu, sîngele o face să circule prin tot corpul și acesta capătă culoarea verde.

Și ca să-și plătească față de mort datoria pentru tabachera de os, adăugă:

– Injecția o fac eu.

Cum înmormîntarea fusese fixată pentru ora unsprezece de dimineață – oră foarte potrivită, fiindcă pe urmă ești liber tocmai la ora aperitivului – la zece, oamenii însărcinați să pună în sicriu pe bietul magistrat erau gata, cînd studentul în medicină își făcu loc printre rudele înlăcrimate, agitînd o seringă Pravaz.

Acul intră în grăsime: mîna tînărului nu tremură. Fluorescina conținută în seringă trecu din sticlă în pielea mortului, făcînd o pată verde în locul înțepăturii. Tînărul scoase acul și privi mica pată. Mică nu. Pata. Pata nici mică, nici mare: o pată rotundă, nițel prelungită în sensul lungimii trupului; și nițel și în curmeziș; o pată crescută, nesimetrică, de formă și dimensiuni nesigure. Pata se lățea, se lungea, se ramifica.

Mortul era viu.

Ochiul nu era stins; pulsul, dacă ascultai bine, mai avea o oarecare mișcare; carnea nu era înghețată. Umezită de o năduşeală recentă, părea călduță și medaliile prinse pe toga de consilier de apel săltau ușor.

Rudele în haine de doliu își arătară prin strigăte nearticulate emoția. Coșciugul fu ascuns. Cei ce trebuiau să împacheteze cadavrul fură concediați „pentru moment".

Întăritoare și masaje readuseră în viață pe bietul judecător; după ce lumînările fură stinse, înainte ca el să se trezească de tot, și după ce coroanele fură aruncate de acolo, camera mortuară își recăpătă înfățișarea de cameră de dormit.

Judecătorul nu se minună că e înfășurat în togă. Și nici măcar nu se minună că e verde tot, pe mîini, pe obraz, în albul ochilor, pe

chelia vastă: verde, verde, de parcă ar fi căzut într-o căldare cu vopsea verde; verde, ca o chintesență de fiere limpezită.

– Am auzit tot – zise după două zile cînd își venise în fire – n-am pierdut nici o silabă din toate cuvintele voastre, și nici un amănunt din ceea ce se petrecea în jurul meu. Catalepsia e un lucru groaznic. Dar fluorescina e o substanță minunată.

Și se privea în oglindă și se vedea din ce în ce mai verde.

*

* *

Medicul se duse după opt zile să facă vizita de condoleanțe rudelor mortului și mortul în persoană veni să-i deschidă.

Era verde.

Medicul nu îndrăzni să intre. Nălucile cu trăsături albe de ectoplasmă, scheletele cu silueta elegantă, sînt glume de spirit pe lîngă un mort verde și gras, judecător pensionar, ce salută pe doctorul care dăduse poruncă să fie îngropat.

Și totuși mortul verde zîmbi. Zîmbi verde.

Groaza pe care o avea de greșala judiciară nu-i îngădui să spună o vorbă aspră doctorului. Sub povara unei mustrări venite din mormînt ar fi fost în stare să se arunce cu capul în jos în golul scării, și judecătorul ar fi fost învinuit de instigație la sinucidere. Și zîmbind tot mai verde, judecătorul îi întinse palma verde de parcă n-ar fi citit avizul: Luați seama la vopsea!

Dar doctorul coborî scările patru cîte patru și dispăru.

– Am fost medic și am omorît pe acei pe care voiam să-i vindec; am fost medic legist și am declarat mort pe cel ce era viu. Sînt un ratat, un falit, o ființă ce merită să fie nimicită. Nu-mi rămîne decît să mă omor.

Scoase din buzunar o foaie de hîrtie, scrise numele cabalistice a patru-cinci otrăvuri puternice și intră într-o farmacie.

Abia ieși de acolo, își și duse sticluța la gură și așteptă moartea pe o bancă din grădina publică.

Trecură doici, soldați, îndrăgostiți, telegrafiști. Dar moartea nu trecu. Veni un domn să-i ceară un chibrit. Dar moartea nu venea. O deranjase prea de multe ori la timp. Acum moartea nu-l mai asculta.

Greșise dozele și amestecase la un loc substanțe incompatibile, mortale fiecare în parte, dar care se neutralizau dacă erau amestecate la un loc.

– Am omorît fără să vreau pe cine voiam să vindec; am declarat mort pe un om viu; cînd am încercat să mă omor, n-am izbutit. Ce

tristă mi-e soarta!

„Am chemat moartea ca pedeapsă pentru nenumăratele-mi greșeli, ca ispășire pentru nedibăcia artei mele, și se vede că n-a venit, ca să mă chinuie cu remușcări sfîșietoare. Pedeapsa mea va fi viața. Voi trăi ca să fiu ros veșnic de remușcare.

*

* *

Se sculă de pe bancă, dar traversînd aleea fu strivit de o motocicletă.

I se făcu o înmormîntare impunătoare.

În urma dricului de clasa întîia venea măreț, gras și mișcat, un om verde, care din cînd în cînd își ștergea o lacrimă de cerneală stilografică.

În românește de Zaharia Stancu
Din volumul „Vegetarianii amorului",
București, 1931

DANSUL MOARTEI

de Pierre Frondaie

Cel care mă întîmpinase cobora, ca și mine, din cartierul Montmartre. Ziua începuse iar bulevardul Operei părea imens în pustietatea sa: întregul oraș, eliberat de zgomotul cotidian, era luat în primire, pentru scurt timp, de robuștii muncitorii plecați din culcușurile lor sau de cei care, ca și noi, își domoleau oboseala nervoasă în prospețimea zorilor.

Cu un gest familiar l-am luat de braț pe amicul meu:

– Îl cunoști pe Pierre Savoise, acest original care se plictisește, dar vrea să pară că se amuză. Trebuia să luăm masa împreună. El a sosit, cu mare întîrziere, întovărășit de cel mai straniu bătrînel, posibil de imaginat. Închipuiți-vă o ființă minusculă, într-o continuă agitație. Chipul său, încadrat cu rare fire de păr alb, era luminat de niște ochi copilăroși, de un albastru spălăcit, doi ochi care se minunau de tot ce se întîmplă. Din cînd în cînd, privirea lui devenea fixă, vocea i se altera, întregul personaj părînd că se destramă. Doar zîmbetul rămînea copilăros.

– Îți prezint pe noul meu prieten, spuse Pierre de la început. Îl cunosc de o oră, nu știu dacă nu ne vom despărți într-o zi. Pentru moment sîntem însă inseparabili. Strîngeți-vă mîinile, mi-ar place să vă înțelegeți. Să mergem acum, vom lua masa la un cabaret.

Pe drum, sărmanul moșneguț, mi-a dat toate detaliile pe care doream să le știu. Bătrînul necunoscut sosise la Paris chiar din acea dimineață. Necunoscînd pe nimeni, el se pierduse și a apelat la prietenul meu amuzat de această întîlnire. I se părea normal acum să-l plimbe pe „fenomenul " său, cum îl numea surîzînd, iar eu eram atît de obișnuit cu capriciile sale fanteziste, încît nu mă mai miram de nimic, fiind cuprins instinctiv, de o compătimire înțelegătoare pentru cel pe care mi-l prezentase.

Înțelesesem bine: acest spirit simplu era copleșit de durere. Ne-a spus că rămăsese singur și că prezența noastră îi încălzea inima; de cîte ori ne privea, considerînd prietenești stupidele sclifoseli

ale lui Pierre, ochii săi aveau o sclipire dulce, recunoscătoare. – Pot spune că, cel puţin, îl studiam fără ironie, cu acea melancolie de care mă debarasez greu în faţa obscurei mizerii. Pînă la cel de-al doilea fel de mîncare ne şi plimbase pe cărările întregii sale vieţi trecute, monotonă şi mediocră ca o grădină de periferie stupidă.

Cîteva sclipiri trecătoare şi micul joc intim şi obsedant al unei idei fixe: el îşi imaginase că este posesorul unui important secret de stat pe care ni l-a dezvăluit imediat, rugîndu-ne să nu-l divulgăm. Vă repet, este un bătrînel adorabil!... Dar el nu era doar un omuleţ comic. Ne-a vorbit cu o emoţie atît de vie, atît de nestinsă, despre moartea fiicei sale, încît chiar şi Pierre s-a întristat.

– Da, scumpii mei prieteni – (bietul bătrîn!) – mama ei a murit la o oră după ce-a născut-o. La început fetiţa a gungurit ca ciripitul unor păsărele, – mîinile sale micuţe se agăţau de redingota mea; ea murmura lucruri minunate; dar eu nu le puteam înţelege întotdeauna.

Se părea că înainte de a se naşte, sufletul ei a pătruns în locuri necunoscute oamenilor, despre care vorbea cu o voce îngerească. Şi apoi a crescut mare. Nici nu ştiţi cît era de frumoasă la prima ei împărtăşanie. Am trimis-o la cel mai bun fotograf din împrejurimi, care i-a făcut portretul: mîna sa stîngă se sprijinea pe o liturghie; cu cealaltă mînă ţinea o lumînare mare de ceară albă. Să ştiţi că este o fotografie frumoasă. Dacă veniţi la mine, la hotel, puteţi să o vedeţi. Sînteţi prietenii mei!

– Bietul om!

El continuă:

– Toţi băieţii se îndrăgostiseră de fata mea cînd s-a făcut mare, dar ea se ţinea mîndră. Şi-apoi, îngrozitor, a murit! Într-o seară nu s-a mai întors. Era în timpul unei sărbători populare. Ea s-a înecat în rîu. Nu s-a găsit sărmanul său corp, şi nici cel al lui Jean, fiul vecinului meu. Probabil că şi el a murit încercînd s-o salveze. Este înspăimîntător. Gîndiţi-vă doar: nu am aflat ce s-a întîmplat, decît după două zile, deoarece eram plecat în acel moment datorită unei chestiuni secrete.

Am păstrat, într-un cufăr toate rochiile micuţei mele, împreună cu cele ale mamei sale. – Avea cincisprezece ani. Ar fi avut nouăsprezece ani, în prezent.

Pierre înghiţi repede conţinutul unui pahar cu coniac. Începuse să se emoţioneze. Cu toată aparenţa lui răceală, nici o fiinţă de pe lume nu este mai sensibilă ca el.

– Ah! exclamă Pierre, povestea ta mă face să răguşesc (începînd de la ora 10 seara, el tutuia întreaga Franţă).

Se ridică şi spuse:

– Să facem cheful, chiolhanul, un chiolhan trăznit!

Iată-ne plecaţi.

Toată lumea ne privea, cu dezinvolutră, alături de acest bătrîn candid care avea aerul unui somnambul. La cabaretul L'Abbaye de Thélème el îşi scoase pălăria sa caraghioasă şi începu să înainteze cu gravitate. Pierre se afla la stînga sa, iar eu asiguram partea dreaptă! Ce intrare de clovni! Găsirăm o masă liberă. Noul nostru prieten nu vorbea deloc; totuşi sînt sigur că el vedea totul, în ansamblu şi în detalii. Cunoaşteţi desigur această imagine, trepidaţiile, tumultul, rîsetele febrile, veselia greoaie, melancoliile apăsătoare. Orchestra de ţigani forţa melodia, încetinea ritmurile, zăpăcea minţile. Dopurile sticlelor de şampanie, săreau în aer cu micile lor pocnituri, încrucişîndu-se odată cu florile aruncate prostește de la o masă la alta. Toată lumea striga în acelaşi timp, ameţindu-se pe măsură ce trecea timpul.

Chelnerii, conştienţi de importanţa lor, împărţeau mici baloane colorate, prinse la capătul unui fir, iar cînd unul dintre ele scăpa înălţîndu-se spre plafonul iluminat, toată lumea era în delir. Americanii se încăpăţînaseră să elibereze unul din minusculele aerostate pătrunse în ventilator. Un negru bălţat asurzea o masă cu refrenurile mandolinei şi răguşeala vocii sale. Doi spanioli se agitau în ritmul bătăilor de mîini. Apărură şi dansatoarele, întîmpinate cu aplauze.

Una în special avea succes; noi o cunoşteam bine, în toată splendoarea celor nouăsprezece ani ai săi, cu o figură straniu de candidă în priviri, tulburătoare prin surîs. Aceasta le depăşea pe celelalte. Noi ne aşezasem la o masă destul de departe de ea, nevăzuţi de ochii săi mari.

Şi iată că, plasat în continuare între Pierre şi mine, moşneguţul nostru se ridică pe jumătate, cu coatele sprijinite de masă. Părea că este puţin ameţit şi cum, de multă vreme, sărmana sa minte îşi pierduse echilibrul, el scanda cuvinte neînţelese. Imediat chiar, schiţă gesturi stîngace, cu degetul îndreptat spre dansatoare:

– Cît de mult seamănă cu fata mea, cît de mult îi seamănă! Dumnezeu n-ar trebui să permită astfel de lucruri. Aceasta îţi face rău cînd priveşti. Fata mea avea însă figura atît de pură! Din fericire,

datorită acestei cauze, ele nu seamănă! De patru ani, eu nu i-am mai văzut figura dar această dansatoare, mi-o reamintește!

Pierre îl întrerupse:

– Te-a cuprins melancolia! Mă duc să-ți caut fantoma ta.

Prietenul meu se ridică și traversă sala. Puțin neliniștit de ceea ce voia să facă, l-am însoțit afectat. În micul salon din spatele orchestrei de țigani, cea pe care o căutam bea un pahar de șampanie, cu respirația tăiată. În timp ce Pierre vorbea, ea se instalase pe un divan, alungindu-și picioarele și preocupîndu-se de pantofii săi.

– Un bătrîn bețiv care vrea să mă vadă, dar eu nu doresc aceasta! Unde este?

Noi îi arătarăm pe prietenul nostru instalat la capătul sălii. Ne căuta zadarnic cu privirea. Văzîndu-l, dansatoarea avu o tresărire:

– Papa!

Mîna se crispă pe brațul meu și aveam impresia că va leșina. Bătrînul ne căuta în continuare.

. . . . . .

Vă imaginați că am plecat imediat. Dansatoarea dispăruse. Afară, în stradă, bătrînul se lamenta; a trebuit să-l conducem pînă la hotelul său; a trebuit să vedem portretul fiicei sale, mica sa fecioară nefericită „care era moartă de patru ani". Nu am avut puterea să-l părăsim.

În banala și sordida cameră de călător, Pierre și cu mine, ne aflam în fața portretului angelic al unei mici provinciale. Bătrînul bufon atît de caraghios, pe jumătate nebun repeta încă:

– Credeți-mă că această fată îi seamănă, negreșit!... Vederea ei mi-a făcut rău... Aș fi vrut să-i vorbesc, să-i spun: tu nu trebuie să dansezi, pentru că ești imaginea unei moarte...

L-am silit să se culce; lacrimi mari rotunde îi curgeau din ochii ficși de un albastru spălăcit...

În românește de D. T. Constantinescu din volumul „Contes réels et fantaisistes" Paris, 1930

RETRAGEREA

de Gib Mihăescu

Sub cerul mohorît de toamnă, trei zile în şir se scurseră armate nesfîrşite şi sure. Grămezi mari şi neregulate, pîlcuri răzleţe, oşteni singurateci, călări, pe jos, pe furgoane sau pe tunuri, treceau rînd pe rînd într-o harababură desăvîrşită. Turme omeneşti fără formă şi fără conducători; zadarnic ar fi ghicit vreunul într-atîta împestriţată încurcală. O singură putere îi mîna numai pe toţi deopotrivă; acelaşi ţel neclintit, o stea călăuzitoare, pierdută în zările răsăritului, pe care numai ochii lor de fugari păreau că o văd.

De la geamul ei aburit şi soios, trei zile întregi Antiţa îi privise trecînd. Dar omul ei se vede că apucase pe alte drumuri, dacă nu-şi va fi lăsat cumva oasele prin stîncile munţilor.

A patra zi nimeni nu mai trecu. Către amurgit, Antiţa gîndi că de-acum trebuie să vină rîndul celorlalţi. Şi-şi simţi inima apăsată de-o strîngere neînţeleasă şi supărătoare. Ce va fi acum oare? Aci, la marginea satului, la o bună bucată de drum de celelalte gospodării, i se păru că toată lumea a plecat odată cu armatele. Se simţi atît de singură, că un fior rece şi tăios îi străbătu mădularele. Tăcerea neîntreruptă o birui; simţi o sfîrşeală la glezne şi se abătu ca doborîtă de-o mare oboseală pe lăvicer.

Ce-avea să fie de-acuma?

Abia întru tîrziu gîndi să aprindă lampa. Dar pînă să se hotărască de tot, mai stătu o jumătate de ceas ţintuită locului. Trebuia să îmbuce oleacă şi pe urmă – cine ştie – să vegheze. La bună seamă, noaptea asta, şi de-o fi să aţipească cumva, doar pe lăvicer şi îmbrăcată, dacă o închide ochii!

Antiţa aprinse lampa şi o anină în cui. Dar abia se îndepărtă cîţiva paşi, că urechile îi aprinseră un zvon îndepărtat de ropot. Îşi încordă auzul. Nu se înşelase. Era treapăt îndesit de copite. Stătu puţin pe loc, nehotărîtă. Apoi făcu o mişcare spre lampă ca s-o stingă.

„Dar poate că e mai bine așa!" gîndi în urmă și rămase nemișcată. „Poate că o trece!"

Tropotul se apropiase de tot. Trecu ca o grindină pe dinaintea casei. Aproape îndată, însă, se opri brusc. Antița își făcu cruce. Gîndul îi fugi iar la lampă. Dar rămase tot nemișcată, în mijlocul odăii.

De-afară se auzi bocănind pe podeț pași grei de om și poticneală de cal. În urmă bubuiri puternice de pumn răsunară în ușa de la tindă. Antița încă se precupețea cu gîndul. Dar loviturile cădeau tot mai repezi, tot mai poruncitoare.

În cele din urmă alergă, lăsînd ușa de la odaie deschisă, ca să pătrundă lumina în tindă. Întrebă cu glas pe jumătate:

– Cine-i acolo?

Dar pumnul greoi de-afară se pusese să spargă ușa. O voce amenințătoare poruncea răgușit cuvinte pe care în teama ei nu le putea înțelege.

Apucă drugul și trase. Și se feri cîțiva pași îndărăt.

În prag apăru o umbră de om, mijlocie și arătoasă. După carabina din spate, Antița cunoscu că e oștean. De altminteri, ce-ar fi putut să fie altceva?

– Bună vreme, spune umbra.

– Bună vreme! îngăimă femeia, mirată că i se rostește pe limba ei.

– Ne rugăm de iertare, spuse iar oșteanul. N-aveți cumva vreo bucată de mămăligă? De dimineață gonesc flămînd, ca să-mi ajung escadronul...

– Ba cum nu, este, răspunse femeia mai înzdrăvenită. Așteaptă nițel...

– Ba, de nu ți-o fi cu supărare, m-ai lăsa să mă încălzesc oleacă înăuntru! Pînă rumegă calul ceva...

– Cum nu, poftim.

Soldatul rămase puțin să-și priponească animalul de stîlpul pridvorului și să-i lege sacul cu grăunțe după urechi. Intră apoi în urma femeii.

– Bună vreme, rosti el.

Antița tocmai făcuse lampa mai mare și acum stătea chircită la sobă, afîțînd focul care se stinsese. Soldatul se lăsă cu un oftat de ușurare pe lăvicer, privind cu mulțumire în juru-i. Se sculă însă îndată și rezemă carabina într-un colț și-și scoase pe îndelete mantaua.

– De cînd n-am mai scos-o după mine, oftă el din nou.

Se lăsă iarăşi pe lăvicer. Îşi şterse fruntea cu o năframă, apoi îşi apăsă tîmplele în mîini. Pe urmă prinse să cerceteze cu amănuntul împrejur. Începu să clatine cu tristeţe din cap la fiecare mişcare a ochilor, care se odihneau cînd pe macatele patului, cînd pe preşul din perete, cînd pe iconiţele afumate, încununate de busuioc, cînd pe măsuţa mică cu trei picioare din mijlocul odăii, cu scăunaşele ei scunde, rudăreşti.

Antiţa îl surprinse ştergînd o lacrimă pe furiş şi neîncrederea îi dispăru cu totul. Îi puse pe masă o bucată de slănină, un codru de pîine şi doi castraveţi acri. Soldatul n-aşteptă să fie poftit a doua oară. Începu să înghită cu lăcomie, cioflecăind zgomotos şi apăsînd cu degetele gogoloaie de pîine. Antiţa se aşezase în locu-i, pe lăvicer, şi-l privea tăcînd. El se sculă într-un rînd, se apropie de laiţa unde-şi trîntise mantaua, cotrobăi puţin şi scoase un bidon. Îl întinse femeii.

– Poate guşti niţel rachiu?

Ea dădu din cap că nu vrea. Soldatul îşi reluă locul şi începu să înfulice înainte, ducînd din cînd în cînd bidonul la gură.

De la o vreme prinse gust de vorbă. Începu să-i povestească isprăvile lui. Femeia-l asculta parcă cu gîndul dus.

– Vai de păcatele noastre, gemu el în cele din urmă. Vai de ţărişoara noastră! Ne-o înghiţiră căpcăunii...

– Da... ei sînt departe? îndrăzni să întrebe Antiţa.

– Ei... hm... peste vreo trei zile o să-i vezi şi pe ei.

– Peste vreo trei zile?

– Păi nu vin ei aşa curînd, curînd; abia s-au scurs ai noştri. Şi tot mai sînt...

Tăcură un timp. Dar rachiul îi cam da ghes la pălăvreală.

Începu să-i spună de satul lui, de nevastă-sa. Îi povesti cum s-au despărţit şi ce sfaturi i-a dat la plecare.

– Acum, pe-acolo or fi intrat tîlharii...

– Vai de bietele femei, se cutremură ea.

Omul încruntă deodată din sprîncene şi o privi cu asprime. Antiţa însă nu-l vedea. Cu ochii pierduţi într-un ungher, urmărea în minte-i desfăşurarea unui gînd mohorît. Se cunoştea asta după trăsăturile încordate ale feţei, care parcă împietrise.

Soldatul mai sorbi o înghiţitură. Începu să se legene pe scăunaş cu mişcări largi, apoi lăsă capul în piept, proptindu-şi pumnul în masă.

– Îhm, da... mormăi printre dinți.

Stătu cîtva timp nemișcat. Duse în urmă iarăși bidonul la gură și sorbi de mai multe ori.

– Adică, ce vrei să spui? și după o tăcere: I-am spus să se mute la tatăl său. Acolo sînt mulți în casă... Dumneata, dacă zici că ții la bărbatu-tău, cum îmi stai singură aci la margine de sat?...

Antița nu răspunse. Încruntă și mai mult fața și boți buzele, strîngîndu-le cu tărie, ca si cînd s-ar fi temut să nu-i scape vreun cuvînt.

– O omor dac-aș afla că nu m-a ascultat... Dar fața i se lumină deodată și începu să rîdă idioțește: Și dacă m-oi mai întoarce...

Bătu cu pumnul în masă, scoțînd un icnet de nepăsare din gîtlej. Apoi dădu bidonul peste cap, golindu-l pînă la fund.

– Bun rachiu... Asta ne mai ține.

Întoarse privirile spre ea și prinse s-o cerceteze cu atenție. Antița privea necontenit în același ungher, cu un cot rezemat într-o palmă și cu bărbia în cealaltă. Soldatul strîmbă nedumerit din gură, apoi clătină din cap de cîteva ori și dădu din umeri.

În urmă rămase și el pe gînduri.

Rachiul îi aducea icoane aprinse și supărătoare. Gîndul îi fugea de la Antița la Catrina lui. Dar el îl întorcea necăjit înapoi, alungîndu-și nevasta din minte cu tresăriri bruște din cap.

Căci închipuirea ațîțată de alcool începuse să vadă lucruri îngrozitoare. Vedea o femeie zbătîndu-se în mijlocul unei întregi căprării. Dar ei erau mulți, aveau arme și rînjeau ca fiarele. În mintea simplă a soldatului procesul imaginilor se perinda scurt. Ea trebuia să cedeze, înfrîntă de puterea brațelor, care o țintuiau biruitoare de pămînt.

Soldatul mugi de indignare și de furie. Și ochii căutară la Antița, care-l privea îngrozită. Căci femeia, pe care el o văzuse biruită, siluită de atîtea fiare hămesite, era Catrina lui. Și el îmbrățișa cu ochiri lacome picioarele, pieptul, capul Antiței, ca gîndul cel negru să nu-i mai înfățișeze pe cea dintîi.

Antița își trase picioarele sub dînsa, înghemuindu-se în sine pe lăvicer, cătînd cu ochii căscați de spaimă la cel care o pironise sub aprigile-i priviri.

Dar pe neașteptate mișcările ei zvelte treziră în sîngele încropit de rachiu al soldatului aprinderi molatice. Revăzu, de astă dată mai limpede, aproape aievea, în amănunțimi lubrice, corpul acesta de femeie zvîrcolindu-se sub arsura plăcerilor, în brațele răcanilor

ahtiați și brutali, perindîndu-se unul după altul, obosind-o, istovind-o pînă la amorțire. Omul simți alergîndu-i prin vine șuvoaie de căldură. Creierul i se împînzi deodată și ochii îi luciră.

– Adică de ce ei și nu noi!

Se sculă greoi și scăunașul cu trei picioare se rostogoli în urma-i. Se apropie de ea călcînd ca într-un tact de dans și, rînjind curtenitor, îi întinse mîna pe după gît.

Antița îl respinse cu putere.

– Și tu, și voi, păcătoșilor, cîinilor! urla ea scoasă din minți.

– Stai, puică, stai, că nu-s neamț.

Antița sări sprintenă de pe lăvicer în pat și de acolo în colțul dimpotrivă al odăii; apucă un topor și-l ridică amenințătoare cu amîndouă mîinile.

Soldatul șovăi. Se retrase cîțiva pași înapoi. Ochii îi sticliră de furie.

– Numai cu ei, hai?

Privirile se rostogoleau fioroase în juru-i. Degetele i se crispau în căutarea unei arme, unui ajutor...

Și deodată căutătura întunecată i se lumină. De sub manta, țeava carabinei ieșea lucitoare în lumina dulceagă a lămpii.

Porni într-acolo cu pași apăsați.

– Stai tu, cățea...

Ea îi urmări mișcarea înnebunită de groază. Auzi țăcănitul metalic și scurt al încărcătorului. Îl văzu apoi răsucind închizătorul.

Fiori de gheață i se scurseră de-a lungul șirii spinării. Își simți brațele, care țineau barda ridicată, tremurînd neputincioase.

Înainte de a duce arma la ochi ca s-o amenințe, el avu o ezitare. Un moment îi străfulgeră prin minte chipul Catrinei, cu securea ridicată, gata să omoare decît să-și dea cinstea. Și mîna i se lăsa moale în jos, în vreme ce ochii îi cătară nehotărîți, dar cu îngăduință, spre femeia din față.

Dar Antița cumpănise repede primejdia și acum tocmai lăsa să-i cadă toporul. O văzu apoi strecurîndu-se în pat, acoperindu-și ochii cu mîinile, așteptîndu-l.

Mînia începea să se întoarcă năpraznică și oarbă în cugetul contrariat al bărbatului. Dar ea tocmai făcea o mișcare de nerăbdare. Și fusta îi dezgoli un picior pînă la genunchi.

Soldatul simți în piept un clocot. Valuri de căldură îi înăbușea sufletul. Privirile i se plimbau nehotărîte de la carabină la pulpe femeii. În cele din urmă izbucni într-un rîs spasmodic, nevoit, c

care nu-și da seama nici el. Aruncă arma și păși spre pat, tremurînd de poftă, hohotind tot mai tare, mai sinistru.

Iar buzele îi îngînau fără rost:

– Catrino, Catrino... mai dăm noi ochi...

Din volumul „Opere", vol. 1, 1976.

ASASINATUL DIN VIA BELPOGGIO

de Italo Svevo

Prin urmare, atît de ușor era să ucizi? Se opri o clipă din goană și privi îndărăt: pe străduța luminată doar de cîteva lămpi, zăcea cadavrul lui Antonio, pe care nici măcar nu știa cum îl cheamă pe numele de familie. Era surprins de claritatea cu care îl vedea. I se părea chiar că în această clipă fugară distinge expresia acuzatoare a obrazului uscățiv. Antonio zăcea acolo, sus, într-o poziție, ce-i drept, naturală, și totuși neobișnuită. Capul îi era înclinat pe umăr, pentru că, în cădere, se lovise de zid. Vîrfurile picioarelor, ridicate în aer, aruncau umbre înguste în lumina palidă a lămpilor îndepărtate. Din întreaga lui făptură doar vîrfurile picioarelor lăsau impresia că omul se întinsese acolo de bună voie. Restul trupului era al unui om mort, sau mai mult: al unuia ucis.

Nu făcu nici un ocol. Cunoștea fiecare ulicioară și evită străzile care nu l-ar fi ajutat să se îndepărteze imediat de locul faptei.

Graba îi era exagerată, de parcă urmăritorii l-ar fi și ajuns din urmă. Fu cît pe-aci să trîntească o femeie. Fără să dea atenție ocărilor ei, goni mai departe.

În Piazza San Giusto se opri. Simțea cum îi zvîcnește sîngele în vine. Dar de respirat, respira normal, ceea ce însemna că fuga nu-l istovise. Pricina era oare vinul pe care-l băuse mai înainte? Nu asasinatul, în nici un caz asasinatul; asasinatul nici nu-l istovise, nici nu-l îngrozise.

Antonio îl rugase să-i țină o clipă pachetul cu bancnote. Cînd, puțin mai tîrziu, îi ceruse banii îndărăt, îl străfulgerase gîndul că numai o nimica toată îl desparte de posibilitatea de a deveni pe deplin stăpîn al pachetului: viața lui Antonio! Nici nu sfîrșise bine gîndul, că îl și traduse în faptă. Se mira că simplul gînd, care încă nu devenise hotărîre, îi dăduse puterea să înfăptuiască acea lovitură

îngrozitoare, cu atîta putere, încît și acum îl mai dureau mușchii brațului.

Înainte de a părăsi piața, scoase banii din hîrtia în care erau înveliți și o aruncă; bancnotele le îndesă în buzunare. Porni apoi mai departe, cu pași voit liniștiți, dar, împotriva propriei sale voințe, își iuți mersul, oricît se silea să-l încetinească. Era greu să-ți măsori pasul aici, la vale, cînd ai venit în fugă de sus. Începu să gîfîie și trebui să se oprească, pentru a-și trage sufletul, exact sub cetățuia de unde sentinelele priveau în jos, spre orașul în care tocmai se făptuise acea îngrozitoare crimă.

Pe scările ce duceau spre Piazza della Legna, îi veni mai ușor să-și rețină pasul, dar izbutea s-o facă numai pentru că trebuia să fie atent să coboare treaptă cu treaptă. Voia să reflecteze, dar, pur și simplu, nu știa cum să pună la cale totul. În curînd însă renunță, spunîndu-și că de acum încolo orice mișcare îi va fi dictată de necesități! De altfel, începu iar să grăbească pasul. Se va duce îndată și de-a dreptul la gară și va încerca să ajungă la Udine. De acolo, ar putea să se strecoare în Elveția.

Era din nou stăpîn pe sine. Aburul ușor, pe care cina i-l produsese în cap, se destrămase. Plătise bietul Antonio. Iar vinul – cu care-l cinstise însăși victima – nu fusese chiar motivul crimei, însă îi ușurase înfăptuirea ei. Fără ceața aceea din cap, n-ar fi putut uita niciodată cît mai rămînea de făcut, după săvîrșirea crimei, pentru a-i folosi roadele; firea lui lipsită de energie, pasivă, ar fi căutat mijloacele și căile pentru a merge la sigur – și n-ar fi acționat niciodată. Căci unde poți ucide fără nici o grijă? Și chiar dacă ar fi existat un asemenea loc – s-ar fi lăsat oare Antonio tîrît acolo? Rîse cu poftă: Antonio era atît de prost, încît l-ai fi putut duce și într-un abator îndepărtat.

Mergea acum pe stradă liniștit, ținîndu-se drept. Dar nu încerca să se înșele singur: liniștea aceasta se datora certitudinii că nici un trecător nu știa pînă acum nimic despre crima lui. Pentru ei încă era un om onorabil. Îi privea drept în față și era aproape ca și-cum ar fi vrut să uzeze pentru ultima oară de un privilegiu, pe care totuși îl și pierduse.

Cînd însă ajunse la gară, îl cuprinse din nou agitația. Aici trebuie să facă pasul care avea să-i hotărască soarta. Dacă izbutea să plece, însemna că se va pune în siguranță. Ce liniște va simți cînd trenul rapid îl va duce de-aici cu viteza sa nebună! N-ar fi crezut niciodată să fie sensibil în privința asta, totuși acum credea că

simte cu adevărat cum din cealaltă parte a orașului vestea despre asasinat se apropie tot mai mult, iar îndărătul ei urmăritorii. Și știa că-l vor prinde curînd, dacă nu izbutea să fugă.

Trenul lui trebuia să plece la ora unu, mai avea vreo jumătate de oră de așteptat. Voia să intre în hala pustie a gării doar cu puțin timp înainte de plecarea trenului, dar nici să stea singur multă vreme în întuneric nu putea, și asta nu de teamă, ci din pricina nerăbdării. Se uitase țintă, îndelung, la ceasul gării, observînd cum avansau arătătoarele. Apoi cătă înspre cerul înstelat, senin.

Ce să facă oare acum? „Dacă totuși aș putea să vorbesc cu cineva!" se gîndi el și era cît pe aci să se adreseze unui birjar care dormea pe capra trăsurii. Dar se stăpîni, știind că ar fi în primejdie să povestească despre crimă. Căci, oricît de mult se temea de părerea semenilor săi – nu simțea, spre propria-i mirare, nici un fel de mustrări de conștiință, ci, dimpotrivă, era mîndru de ceea ce făcuse, cum luase pe nepregătite hotărîrea și cu cîtă îndrăzneală și siguranță o dusese la bun sfîrșit.

Intră în hala gării. Voia să privească fețele oamenilor, întrucît i se părea că va putea citi pe ele soarta care-l aștepta.

La intrare, pe o bancă, două femei ședeau lîngă coșurile lor și moțăiau somnoroase. În fund, cîțiva impiegați erau ocupați cu trierea coletelor, iar la stînga, în sala de așteptare, ședea un singur individ gras, în fața unui pahar de bere, pe jumătate gol, și fuma.

Din nou se minună cît de ascuțită îi era privirea. Niciodată nu se simțise atît de agil și atît de puternic, gata să se lupte sau să fugă. Părea că organismul său își dăduse seama de primejdie și își încorda toate puterile, pentru a-l face apt să se împotrivească.

Pașii lui răsunau în hala mare, goală și se întorceau ca un ecou confuz. Cele două femei își ridicară capul și-l priviră.

Bătu la gemulețul casei de bilete, ca să-l cheme pe impiegat. Trebui să se trudească din răsputeri ca să aștepte nemișcat cele cîteva minute pînă să apară funcționarul.

– Un bilet pînă la Udine!

– Ce clasă?

La asta nu se gîndise.

– A treia.

Se hotărî să ia clasa a treia din prevedere, nu ca să facă economie. Trebuia să călătorească în așa fel încît hainele lui jerpelite să nu bată la ochi.

– Dus și-ntors, adăugă el repede și i se păru nemaipomenit că-i trecuse prin minte această idee fericită.

Scoase un pachet de bancnote din buzunar, dar îl vîrî de îndată la loc; erau hîrtii de o mie de fiorini. Găsi un pachet mic de hîrtii de zece fiorini și plăti.

Cînd se văzu cu biletul în buzunar, i se păru că pe jumătate își atinsese ținta. Ba realizase mai mult de jumătate din ceea ce avea de împlinit, de vreme ce nu mai trebuia să vorbească nimănui. De aci înainte nu-i rămînea decît să șadă liniștit într-un compartiment, împreună cu cele două femei, care arătau destul de inofensive. Restul era treaba locomotivei.

Trebuia într-un fel oarecare să grăbească trecerea timpului care-i mai rămăsese de așteptat. Vîrî mîinile în buzunare și pipăi bancnotele. Erau moi, ca un simbol al vieții pe care i-o făgăduiau.

Cu mîinile în buzunare, se duse pînă la intrare și se rezemă de un stîlp. Era locul cel mai întunecat al halei și de aici putea să supravegheze împrejurimile. De fapt, se simțea în deplină siguranță, totuși voia să acorde prevederii atenția cuvenită.

Nu simțea cine știe ce bucurie cînd pipăia între degete bancnotele, dar își explică asta spunîndu-și că nu e sigur de ele. Totuși, și fără această certitudine, gîndul la crima săvîrșită n-ar mai fi lăsat loc altor sentimente. Nu era neliniște și nici căință ceea ce simțea, dar i se părea că apăsarea din brațul drept, cu care dăduse lovitura, se întinsese asupra întregului organism. Acest act scurt, sălbatic al omorului își pusese pecetea și asupra trupului care-l făptuise. Nu izbutea să-și desprindă gîndurile de la asta.

„Dă-mi baniii" spusese Antonio și se oprise brusc. Într-o clipită luase hotărîrea să nu mai înapoieze pachetul cu bani. Se temea că Antonio simțise ceva, de aceea întinsese spre el mîna stîngă în care ținea bancnotele, deși se aflau la prea mare distanță unul de celălalt, pentru ca mîinile lor să se poată atinge. Atunci Antonio venise spre el, atît de repede și atît de aproape și intrase de-a dreptul în pumnal, încît lovitura fusese și mai puternică. Antonio nici nu realizase încă ce i s-a întîmplat, că se și încovoise. Își dusese mîinile la rană, dar ele zvîcniseră îndărăt pline de sînge. Apoi dăduse un țipăt și se prăbuși la pămînt, unde rămăsese nemișcat. Ciudat! În timp ce țipase, glasul lui Antonio sunase grav și sărbătoresc, nu mai semănase deloc cu vocea care bîiguise cuvinte stupide de om beat. „Într-adevăr, bietului Antonio, i s-a întîmplat ceva foarte rău!" își spusese Giorgio cu seriozitate.

Brusc, fu smuls din visurile sale. Un polițist intrase cu pași grăbiți în hala gării, îndreptîndu-se de îndată spre casa de bilete. Lui Georgio îi îngheță sîngele în vine. Începuseră să-l și caute? Își înfrînă îndemnul de a fugi numaidecît în stradă, și rămase locului. Cînd văzu totuși cu cîtă însuflețire vorbește polițistul impiegatului, crezu că ghicește scopul venirii sale, și anume de a-l împiedica pe el, Giorgio, să plece. Părăsi atît de încet hala, încît nici măcar cele două femei care ședeau lîngă ușă nu-l observară.

În piața întunecată din fața gării se mai liniști puțin, ba chiar începu să aibă îndoieli, dacă procedase bine fugind; dar nu izbuti să-și impună să se înapoieze în gară. Luă hotărîrea să aștepte o vreme aici, afară, în nădejdea că norocul îi va face un semn după care să se conducă. Nu-i fu ușor să ia hotărîrea asta, și cu atît mai greu putu s-o ducă la îndeplinire și să rămînă locului liniștit. Căci numai atunci s-ar fi simțit sigur, dacă nu s-ar mai fi potrivit instinctului și ar fi fugit de-aici. Privirea polițistului, care, desigur, putea să aibă misiunea de a-l aresta, era suficientă pentru a-i spulbera îndrăzneala de care, totuși, mai înainte, fusese atît de mîndru. Era cam incomod, dar își aminti că în urmă cu cîteva zile – după ce mîncase pe săturate o singură dată în răstimp de patruzeci și opt de ore – se așezase pe treptele unei biserici, fără ca trecătorii să-i acorde nici cea mai mică atenție.

Să plece de aici? Să dovedească o îndrăzneală nebună și să plece, indiferent unde, fără să se întrebe dacă la plecare sau în stația următoare va fi arestat? Mai mult decît această incertitudine, îl oprea să procedeze astfel groaza față de orele înspăimîntătoare, de care, de cîteva minute, începuse să ia cunoștință.

Își tăinuia teama reflectînd: „Plecarea înseamnă fugă. Fuga însă este o mărturisire". Era pierdut dacă îl prindeau în timp ce fugea.

Ar rămîne pe loc. Îi trecură prin minte chiar motive care făceau ca dorința de a nu se îndepărta de oraș să pară înțeleaptă. Cine l-ar putea descoperi? Nu-l văzuseră pe Antonio decît două sau trei persoane, și pe deasupra, într-un cu totul alt capăt al orașului față de locuința lui, iar oamenii aceștia nu-l cunoșteau.

După ce lașitatea apucase să ridice capul o dată, nu mai era capabil să dea dovadă de îndrăzneală. Prin mintea lui isteață trecuse un gînd care i-ar fi fost de folos. Dar încă în timp ce cocheta cu acest gînd nu mai avea intenția să-l traducă în faptă. Pe deasupra, îl chinuia și curiozitatea de a afla ce se știa despre asasinat și ce bănuieli se vînturau în legătură cu aceasta. S-ar fi întors la fața

locului, ca, precaut,, să poată trage cu urechea. Dar acolo ar fi trebuit să vorbească despre crimă, poate chiar cu polițiștii, și ideea asta făcea să i se ridice părul măciucă.

Nu! Se va întoarce în cocioaba unde locuia de mai bine de un an și, deocamdată, nu o va părăsi. Își va duce mai departe felul de trai de pînă acum și nu-și va îngădui decît mici plăceri care să nu bată la ochi.

Ar fi trebuit să meargă prin larga Via del Torrente, pentru a ajunge în bîrlogul lui din Barriera Vecchia, dar îl reținea o teamă de neînvins, gîndindu-se la strada aceea luminoasă. Față de sine însuși își masca frica, numind-o prevedere. Coti într-o străduță pustie, urcă pieptiș și ajunse pe-o stradă mare. Era o stradă retrasă, sărăcăcios luminată, pe care, la această oră, arar trecea cîte cineva. Făcînd un ocol uriaș, căutînd să meargă pe străzile cele mai întunecate, răzbătu, în cele din urmă, în celălalt capăt al orașului. Se opri în fața unei uși, la care se ajungea coborînd o treaptă. Deschise ușa, intră și după ce o închise în urma lui și rămase într-o beznă de necuprins, se liniști de îndată. Făcuse o greșeală ducîndu-se la gară, dar credea că o îndreptase prin faptul că se întorsese fără nici o piedică acasă.

Aici nimeni nu știa că încercase să fugă. Îl auzi pe Giovanni cum sforăia într-un colț al încăperii; era, pesemne, beat.

Se tîrî pe dibuite la salteaua lui, se așeză și începu să se dezbrace. Haina cu banii o împături și o vîrî sub pernă. În somn, îl chinuiră gînduri încîlcite, fantastice. Parcă nu el era ucigașul. Străduța retrasă, prin care, în timp ce fugea, privise înapoi; victima, pe care abia dacă o cunoștea; goana spre gară – toate astea jucau învălmășit înaintea ochilor săi lăuntrici, însă fără să-l miște sau să-l sperie. Era atît de frînt de oboseală, încît i se părea că întunericul din jur n-avea să se sfîrșească nicicînd. Cine putea să-l caute aici?

2

Oamenii sărmani, în mijlocul cărora trăia, îi spuneau lui Giorgio „Domnul". Porecla aceasta și-o datora nu purtărilor sale, deși erau mai alese decît ale celorlalți, ci disprețului pe care-l vădea față de obiceiurile și petrecerile tovarășilor lui. Aceștia se simțeau fericiți la cîrciumă, în timp ce Giorgio se ducea acolo fără nici un chef, ședea de cele mai multe ori fără să scoată o vorbă și, pe măsură ce bea, devenea tot mai mohorît. Mulțimea îi respectă pe oamenii care

nu se amuză și Georgio, observînd impresia ce-o făcea cu felul lui de a fi, arăta cu mult mai multă tristețe decît simțea în realitate.

Povestea vieții lui era, de fapt, destul de simplă și de obișnuită, iar trecutul său nu avea în nici un caz nimic din măreția pe care voia s-o acrediteze el. Studiile cu care se tot fălea constau în frecventarea a două clase gimnaziale, pentru absolvirea cărora îi trebuiseră cinci ani. Apoi se lăsase de carte și, în cel mai scurt timp posibil, tocase modesta avere a maică-si. Se zbătea în fel și chip pentru a se putea menține în situația unui burghez cu carte, așa cum se străduise maică-sa să facă din el, dar zadarnic, nu găsea decît posturi de comisionar. Neputînd să-și întrețină mama, o părăsise. De atunci locuia în cocioaba asta împreună cu Giovanni, care era tot comisionar.

Cînd îl apuca hărnicia, lucra două sau trei zile pe săptămînă. Era veșnic nemulțumit de sine și de ceilalți. Ocăra în timpul lucrului, ocăra cînd își primea leafa și nu-și găsea liniștea nici măcar în nesfîrșitele ceasuri de tîndăleală.

Nu fusese niciodată bogat, totuși, pe vremuri, trăise în condiții care-i îngăduiau să viseze că, odată și odată, va ajunge într-o situație mai bună. Și alții din jurul lui, îndeosebi maică-sa, nutriseră asemenea speranțe. Fără-ndoială, aceste vise și amărăciunea iscată de neîndeplinirea lor, care în existența ce-o ducea acum părea tot mai îndepărtată, fuseseră pricina pentru care Antonio își pierduse viața.

Lovituri puternice îl făcură să sară din somn. Giovanni se îmbrăca. Din greșeală, apucase o gheată a lui Georgio, pe care o dezbrăcase ocărînd și o azvîrlise furios.

Respirînd abia auzit, Giorgio continuă să facă pe adormitul. În vremea asta se gîndea retrospectiv la crima lui și-l cuprindea uimirea. Probabil că în clipa de față n-ar mai fi avut curajul s-o săvîrșească. Dar o săvîrșise, și acum, cînd somnul îndelungat îi liniștise nervii, cînd era la adăpost în acest colț uitat de Dumnezeu și-și ținea capul sprijintit pe comoară, nu simțea nici mustrări de conștiință, nici nu se căia. Aceasta fu prima senzație încercată în lunga zi ce-i sta înainte.

Giovanni, care terminase cu îmbrăcatul, îl apucă pe Giorgio de braț și-l scutură.

– Nu te duci să cauți de lucru, trîntore?

Giorgio deschise ochii clipind, se întinse, ca și cum s-ar fi trezit în clipa aceea, și mormăi:

– Astăzi tot n-am să găsesc nimic! Mai rămîn puţin în pat.

– Aha! „Domnul"! strigă Giovanni. N-ai decît să te odihneşti mai departe.

Şi plecă, trîntind uşa în urma lui.

Fără cheie, nu putea intra nimeni din afară. Asta totuşi nu-l mulţumi pe Giorgio, care se ridică din pat şi puse şi lanţul. Apoi scoase bancnotele din buzunar şi începu să le numere.

Vederea banilor nu-i prea stîrni un sentiment de linişte senină; îi aminteau de crimă şi puteau să slujească drept material compromiţător împotriva lui. Privind strada scăldată în soarele dimineţii, îl cuprinsese o nelinişte cumplită şi pentru a se putea simţi din nou mulţumit de fapta sa, se apucă să socotească, gîfîind, cîţi ani ar putea trăi din suma aceasta, în bogăţie şi liber; zadarnic însă. O grijă mai mare îi tulbura socotelile şi mulţumirea de sine: unde să ascundă banii?

Încăperea era pardosită cu scînduri, puse de-a dreptul pe pămînt şi prinse uşor în cuie doar la capete. Dedesubt se găseau destule ascunzători bune, nici una nu era sigură însă, deoarece, în odaie nefiind decît un singur dulap, care, pe deasupra nici nu se putea încuia, Giovanni şi cu el obişnuiau adesea să folosească această tainiţă.

Dar de idei straşnice nu ducea niciodată lipsă Giorgio. Se gîndi să ascundă banii sub salteaua lui Giovanni.

În timp ce, zîmbind mulţumit, se căznea să desprindă o scîndură, un zgomot uşor, iscat într-un colţ al încăperii, îl făcu să tresară. Drept urmare, scăpă scîndura, pe care tocmai o ridicase în sus, şi îşi strivi mîna. Ca să nu strige în gura mare de durere, îşi muşcă buzele. I se păruse că zgomotul auzit e aidoma celui stîrnit de nişte lupte şi spaima lui fu cumplită. După ce se linişti iarăşi, trebui să recunoască, umilit, că, ce-i drept, nu ducea lipsă de idei straşnice, dar îi lipsea ceva care, în situaţia lui actuală, i-ar fi fost de mult mai mare folos.

Se hotărî să nu iasă din casă. Îi era mai uşor să rămînă în semiobscuritate, decît să umble pe stradă, la lumina zilei. Vedea lumina care se strecura prin unica fereastră şi nu putea să-şi închipuie ce ar simţi dacă ar merge pe străzi, ziua-n amiaza mare, cînd chiar şi noaptea îi venise atît de greu s-o facă.

Giovanni are să-i aducă toate noutăţile, are să-i spună ce zvonuri se vîntură în legătură cu criminalul. Prietenul său avea obiceiul să citească zilnic Piccolo Corriere, aşa că trebuia să ştie.

Crima lui era, probabil, întîmplarea cea mai importantă a zilei!

Cea mai importantă! Încerca un sentiment neplăcut, de parcă o greutate mare de tot îl apăsa pe inimă.

Și prietenii săi or să se preocupe de întîmplarea asta.

De unde să ia curaj ca să poată discuta despre crima ce-o înfăptuise? Mai devreme sau mai tîrziu va fi însă nevoit s-o facă. Tocmai el, care la cea mai mică enervare simțea cum i se urcă sîngele în obraji, să joace acum rolul nevinovatului! Gîndindu-se la rolul acesta, înțelese brusc că nu-i rămînea altă cale de ieșire decît să manifeste o indignare nemaipomenită în legătură cu fărădelegea săvîrșită. Să se prefacă liniștit sau indiferent îi era prea greu. Indignarea ar explica roșeața din obraji, tremurul mîinilor, ca și interesul deosebit de mare care i l-ar trezi amănuntele cele mai neînsemnate privitoare la crimă.

Se îmbrăcă și la ora unsprezece se duse la cîrciuma din apropiere, care, la vremea asta, nu era încă năpădită de muncitori. Înainte de a părăsi încăperea, o cercetă cu atenție. Odaia arăta iarăși ca de obicei, acum, după ce strînsese gunoiul pe care-l făcuse ridicînd scîndura din podea.

La cîrciumă nu era decît chelnerița. De obicei, îi plăcea să-i dea tîrcoale din cînd în cînd femeii ăsteia drăguțe, chiar dacă era cam trecută, dar astăzi n-avea chef de asta. Se așeză la locul său și rămase acolo, tresărind la fiece zgomot care putea să anunțe intrarea altor clienți.

Încă nu auzise nici un cuvînt despre asasinat. Și acum trebuia să găsească un mijloc pentru a auzi acest prim cuvînt.

Era cît pe-aci să iasă din cîrciumă; totuși se întoarse și se duse la Teresina, care tocmai căra tacîmuri la bucătărie. Apucînd-o de bărbie și privind-o drept în ochi, o întrebă:

– Ce-i nou,Teresina?

O întrebare mai isteață nu-i trecu prin minte și vocea începu să-i tremure de enervare, dar se stăpîni.

– Ei, înseamnă că nu-i chiar atît de rău! exclamă ea și se dădu puțin la o parte, pentru că stăteau chiar în ușă. Cînd te-am văzut atît de încruntat, mi-am zis că ești bolnav azi.

– Nu prea mi-s boii acasă! răspunse Giorgio.

Repetă aceleași cuvinte de mai multe ori, așa încît Teresina să-l creadă mai ușor. Acum, după ce se trăseseră mai la întuneric, chelnerița aștepta s-o sărute, dar în loc să facă asta, Giorgio îi apucă mîna prietenos și o întrebă încă o dată:

– Ce-i nou?

– Altceva nu mai ştii să spui astăzi? îi replică ea şi, făcînd pe mironosiţa, îşi trase mîna, după care fugi.

Pe stradă, în timp ce se îndrepta spre locuinţa lui, se sili să calce cu paşi siguri. Se simţea foarte slab şi nemaipomenit de laş. Tot gîndindu-se la fapta sa, îşi pierduse comportarea normală. Nici măcar faţă de chelneriţă nu se purtase cum ar fi fost firesc. De unde şi pînă unde socotea el, de fapt, că întregul oraş trebuie să se preocupe de crimă? Cînd o întrebase pe Teresina ce-i nou, aşteptase ca ea să-i povestească de îndată tot ce auzise în legătură cu asasinatul. „O, nu trebuie să mă port cu totul astfel!" îşi spuse Giorgio şi, luînd această măreaţă hotărîre, îşi muşcă buzele. „E-n joc pielea mea!" Se purtase atît de prosteşte cu Teresina, încît femeia ar putea sluji drept martoră împotriva lui.

Poate că nimeni nu ştia în oraş despre crimă. Această speranţă, oricît de nebunească, îl mai făcu să-şi vină în fire. Socotea că, în ce-l privea, era singura ipoteză favorabilă, deoarece înţelesese că nu va scăpa de pedeapsă, chiar dacă nu va fi descoperit; teama aceasta permanentă era ea însăşi o pedeapsă aspră. Mai ştii? Printr-o minune, ar fi posibil ca leşul lui Antonio să fi dispărut de pe suprafaţa pămîntului. Pesemne că întotdeauna speranţa fusese aceea care presimţise cînd în natură se petrecea o minune!

Dar această speranţă fu repede nimicită. La amiază veni Giovanni şi fiindcă Giorgio voia să se justifice că nu se dusese la lucru, îi spuse şi prietenului său că nu se simte bine.

– Zău! exclamă Giovanni şi în surîsul ironic care-i trecu uşor pe buze, Giorgio crezu că descoperă o umbră de bănuială. Prietenul adăugă: Eşti bolnav ca de obicei, ai?

Într-adevăr, nu era prima oară cînd Giorgio făcea pe bolnavul pentru a-şi scuza lenea.

Apoi, deodată, fără nici o altă trecere decît scurta întrebare „Ai auzit?", Giovanni începu să istorisească despre crima din Via Belpoggio. Între timp mesteca pîinea pe care şi-o adusese drept prînz, şi cuvintele, aşteptate de Giorgio cu o nerăbdare atît de înfrigurată, nu ieşeau decît tare anevoie din gura lui.

– Sigur, Antonio Vacci... cică-i vorba de mai bine de treizeci de mii de fiorini. O lovitură grozavă! Străpuns drept în inimă! Nu cred că a mai trăit nici zece secunde după asta!

Giorgio nu era numai turburat fiindcă i se năruiau ultimele speranţe. Va să zică durerea din braţ era pricinuită de lovitura

aceea cu care străpunsese inima lui Antonio! Poate că braţul lui simţise ultimele zvîcniri ale inimii ce înceta să bată şi gîndul acesta îl îngrozea. Pretutindeni erau cunoscute chiar şi amănuntele crimei, ce apărea, desigur, ca monstruoasă. Asupra victimei nu se descoperiseră urme care să arate cît de rapid se petrecuse fapta, ci numai urme de violenţă.

Giorgio nu cuteza să vorbească. Cîntărea fiece cuvînt care-i venea pe buze şi-l înăbuşea iar, căci fiecare ar arunca, după cum socotea, bănuiala asupra lui. Prin urmare nu exista nici un mijloc să afle ceva de la individul ăsta – preocupat numai de prînzul lui anemic – şi care, în toate reflecţiile sale, nu pomenise nici un cuvînt despre presupunerile ce se făceau totuşi, probabil, în oraş şi-l priveau pe el, pe Giorgio.

În cele din urmă Giorgio găsi o propoziţiune care i se păru o capodoperă de naturaleţe:

– Şi asasinul, cine-i?

Pentru a găsi această propoziţiune, trebuise să chibzuiască bine ce anume ştia despre crimă numai datorită faptului că o săvîrşise el însuşi, şi apoi ce rămăsese încîlcit în vorbele lui Giovanni, deoarece era primejdios să arate că pricepuse totul cu atîta repeziciune.

– Da, cine-i asasinul?

Se bucură văzînd că Giovanni începuse să manifeste nerăbdare. Putea să se prefacă, prin urmare, cu destulă dibăcie cînd îşi concentra întreaga atenţie în direcţia asta. Se căia însă de un singur lucru: în bucuria iscată de faptul că găsise această propoziţiune, o repetase aproape fără să-şi dea seama.

– Păi nu ţi-am spus? Nu l-au găsit încă. Nu se ştie cine e.

Mai mult de atîta nu putea să scoată de la Giovanni, aşa că se dădu bătut.

Ca să afle ştirile pe care i le putea oferi Giovanni n-avea nevoie să se expună chinului unei conversaţii. Putea să le citească şi în ziar.

Un sfert de oră după plecarea lui Giovanni, părăsi casa, cu un curaj de care se mira el însuşi, bineînţeles nu fără a fi şovăit cîteva clipe. Dar Giovanni îi îmboldise în asemenea măsură dorinţa de a afla mai multe, încît nu mai putea să aştepte.

Pentru a ajunge la primul chioşc unde se vindea Piccolo Corriere, avea de străbătut un drum care dura vreo zece minute. La început se strecură pe lîngă zidurile caselor, dar apoi, printr-un raţionament

cît se poate de simplu, ajunse la concluzia că trezea bănuieli dacă lăsa să se vadă că vrea să se ascundă, așa că o apucă prin mijlocul străzii, cu un mers ce voia să pară firesc, dar mereu se poticnea. Uitase oare să umble?

Se întoarse de îndată acasă cu ziarul, se aruncă pe salteaua pe care o trăsese în dreptul unicei ferestre și începu să citească. Niciodată în viața lui nu găsise atît de interesantă o foaie de hîrtie tipărită, niciodată nu acordase o atenție atît de avidă unei asemenea hîrtii, încît să uite de tot ce era în jur și, după terminarea lecturii, să i se pară că se trezește dintr-un somn îndelungat.

Asasinatul era evenimentul cel mai important și umplea aproape în întregime pagina cu știri locale. În fruntea relatării despre crimă se afla o constatare a redacției asupra frecvenței cu care se petreceau în oraș asemenea fapte sîngeroase și era condamnată, cu un ton amar, ce impresiona, desigur, mai mult pe asasin decît autoritățile, nepăsarea de care se dădea dovadă în privința siguranței publice.

În timp ce citea, își spunea că urăște ziarul. La ce bun înverșunarea asta? Chiar și dacă el ar fi fost pedepsit, celălalt n-avea să mai învie. Nu ajungea înverșunarea cu care-l urmăreau autoritățile?

Din articol reieșea sau trebuia să reiasă faptul că asasinatul stîrnea în oraș o vîlvă nemaipomenită. Era vorba de o crimă, spunea autorul articolului, săvîrșită cu o cutezanță nemaiîntîlnită, pe o stradă nu prea îndepărtată de centru, la o oră e drept înaintată, dar nu atît de tîrziu în noapte încît să se poată accepta ideea că tocmai acest colț al orașului fusese cu totul pustiu. Un trecător fusese asasinat mișelește, pur și simplu din pricină că avusese bani asupra sa.

În privința aceasta ziarul se înșela și Giorgio ar fi trebuit să se bucure că lucrurile stăteau astfel, fiindcă însemna că bănuiala nu putea să cadă atît de ușor asupra sa. Nimeni nu văzuse victima împreună cu ucigașul. Dar modul cum era înfățișată în ziar crima, ca opera unui ucigaș pornit pe jaf, care omorîse, la-ntîmplare, un trecător, numai din simpla presupunere că are bani asupra sa, înrăutățea și mai mult situația; felul acesta de a prezenta lucrurile făcea să sporească și mai mult neliniștea lui Giorgio. Cei care vorbeau acolo, în ziar, despre el, nu știau în ce ispită fusese dus din prostia lui Antonio.

Înfățișînd crima sub aspectul acesta, era ușor de înțeles că întregul oraș fusese pus în stare de alarmă. Fiecare avea

să-și vadă scumpa sa persoană amenințată și, în asemenea condiții, avea să devină un ajutor destoinic al poliției.

Despre ucigaș nu puteai citi nici un singur cuvînt adevărat.

Ziarul relata că, la scurt timp după săvîrșirea asasinatului, fuseseră observați în apropiere de locul crimei doi indivizi cu înfățișare periculoasă, și probabil ei erau făptașii.

Greșala aceasta era așadar o mîngîiere pentru Giorgio și se mira el însuși că nu i se mai potolesc un pic bătăile inimii.

Articolul îl zguduise. Ce-i drept, se temuse că cercetările vor fi duse cu mai multă dibăcie, dar și acum, cînd păreau să se desfășoare destul de infructuos, totuși îl neliniștea și îl înspăimîntau. Poate că în organismul nostru există un nerv extrem de sensibil, care presimte răul. Giorgio simțea că asupra lui se îndreaptă un nor de ură și oricît de inofensiv i se părea în clipa de față, totuși îl copleșea.

Ziarul, care nu putea să scrie nici un cuvințel despre asasin, se despăgubea descriind în amănunte biografia victimei.

Antonio Vacci era căsătorit și tată a două fetițe. Pînă acum cîteva luni, familia dusese un trai de oameni nevoiași, apoi, pe neașteptate, moștenise o avere însemnată. Vacci era descris ca un om sărman cu duhul, care, de cînd se îmbogățise, avea totdeauna asupra lui sume mari de bani și le arăta oricui era dispus să le vadă.

Prin urmare nu puteau fi bănuite din capul locului persoanele care știau despre această comoară ambulantă; erau prea numeroase. „Totuși, se adăuga în articolul de ziar, poliția a interogat de îndată pe toți locatarii casei în care a locuit bietul Vacci."

„O! Dacă aș fi fugit!" se gîndea asasinul, căindu-se amarnic. Era evident că, pînă acum, nici o bănuială nu căzuse asupra sa. Dacă în seara precedentă ar fi plecat la Trieste, ar fi putut să ajungă pînă la granița elvețiană, fără să se teamă că este urmărit. Acum era ferm convins că i-ar fi fost mai bine, dacă s-ar fi aflat departe de locul unde făptuise omorul.

După-amiază tîrziu mai plecă o dată de acasă. Pășea mai slobod și se grăbi să pună această îndrăzneală pe seama certitudinii că nu e urmărit. Totuși întreaga lui ființă continua să fie stăpînită de teamă. Era de-ajuns să se întîmple cel mai mic lucru neprevăzut, că și începea să tremure: de pildă, cînd se trezea pe neașteptate, față-n față cu cîte o uniformă, fie ea și numai asemănătoare cu aceea de polițist. Nu ceea ce citise în ziar, nu certitudinea că nu e bănuit îi dădeau curaj, lucru pe care îl recunoscu, în cele din urmă,

el însuși. Mai mult, faptul că se obișnuise cu noua lui situație îi dădea posibilitatea să se miște nestingherit. O mare parte din ceea ce numim curaj este experiență și obișnuință cu primejdia.

3

Spre seară, veni Giovanni. Îl privi pe Giorgio cu o mutră voit îngrozită.

– Știi că ești socotit ucigașul lui Antonio Vacci? îl întrebă el fără nici o altă introducere.

Giorgio zăcea în întuneric, întins pe salteaua lui. Simțea cît se poate de limpede că altminteri Giovanni i-ar fi putut citi pe față, după brusca schimbare a expresiei, cît de bine întemeiată era această bănuială, pe care el n-o exprimase decît sub formă de glumă. Unde erau intențiile lui de a arăta indiferență și naturalețe?

– Cine? bîigui Giorgio.

O întrebare mai stupidă nici că ar fi putut pune, dar era cea mai scurtă care-i trecuse prin minte.

Giovanni îi răspunse că toți prietenii spuneau așa. După cum relata Piccolo della Sera, o femeie îl văzuse pe asasin fugind de la locul crimei, mai mult decît atît, acesta aproape că o trîntise în goană. Putu să dea informații destul de exacte despre înfățișarea lui: păr negru și des, o adevărată chică, și o pălărie moale, cu boruri mari.

Spaima care, la început, prinsese să urce în sufletul lui Giorgio, se mai potolise puțin la ultimele cuvinte ale lui Giovanni. Căci aceste cuvinte îl mai liniștiseră – ce e drept, într-o măsură foarte mică. Își amintea de femeia aceea care îl văzuse în întuneric și pe deasupra doar preț de o clipă, așa încît, fără-ndoială, în afară de pălăria moale, cu boruri mari și de părul negru nu putuse distinge nimic altceva. Mai mult decît atît: nu-l zărise în momentul crimei și chiar dacă l-ar găsi și va fi recunoscut, încă nu era pierdut. Putea să tăgăduiască totul și să se salveze. De bună seamă, situația lui era groaznică, știa asta, dar nu disperată. Putea să-și taie chica, iar pălăria s-o înlocuiască prin una nouă.

– Ia te uită, ce coincidență! îi spuse el repede lui Giovanni, cu o îndrăzneală de care nu s-ar fi crezut în stare. Tocmai astăzi, stînd aici și plictisindu-mă, m-am hotărît să-mi tai părul, că a ajuns să-mi atîrne pe ceafă și... și voiam să-mi cumpăr și o pălărie nouă, fiindcă m-am săturat de pălăria asta moale.

Ceea ce spusese nu era rău, dar lăsase să răzbată teama, chiar dacă în cuvinte nu, în glas însă da, și un observator versat ca Giovanni o fi remarcat.

Prietenul îl sfătui plin de înțelegere:

– Dacă nu vrei să-ți găsești beleaua cu poliția, atunci mai bine păstrează-ți deocamdată coama și pălăria!

– Da' tu ai putea să depui mărturie că voiam să fac asta încă înainte de a fi vorba de părul și pălăria asasinului.

O, dacă totuși ar izbuti să i se destăinuiască lui Giovanni, să și-l facă părtaș! Dacă n-ar fi fost blestemata asta de teamă că Giovanni ar putea fi primul care să-l dea pe mîna poliției, s-ar zvîrli la pieptul lui și i-ar încredința totul. I-ar da jumătate din comoară și, odată cu ea, i-ar impune jumătate din chinurile sale. Pentru el ar fi fost ca o eliberare să aibă un complice, deoarece era convins că groaza lui avea să slăbească de îndată ce ar putea s-o îmbrace în cuvinte. Gîndul care-i sfredelea neîncetat mintea, și anume că e urmărit, i se părea atît de îngrozitor tocmai din pricină că nu-i putea da glas. Și credea că nu putea lua nici o hotărîre energică, salvatoare, deoarece îi lipsea un cuvînt rezonabil. Cu gîndurile acestea febrile, care i se perindau prin cap fără să lase nici o urmă, care răsăreau, pentru ca doar după cîteva clipe să și piară, nu era cu putință să chibzuiască limpede.

Făcu o slabă încercare de a obține ajutorul lui Giovanni. Bineînțeles, nu apelă la prietenia lui prin vreo mărturisire, ci se bizui mai degrabă pe memoria slabă a acestuia.

– De altminteri, aruncă el în treacăt, știi prea bine că eu mă și culcasem la ora cînd se zice că s-ar fi petrecut crima. Cînd am intrat pe ușă mi-ai spus chiar bună seara!

– Nu-mi amintesc! rosti Giovanni după o scurtă șovăială.

Răspunsul îi închise definitiv gura, căci șovăiala lui Giovanni prea aducea a bănuială.

Mai tîrziu, cînd rămase iar singur și încercă să-și pună ordine în gîndurile încîlcite, fu nevoit să recunoască, resemnat, că era un individ a cărui nimicire e cerută de societate.

Cum să scape de această ură? Cum s-o facă să scadă? Dacă i s-ar cere să arate motivele faptei sale, ce să spună pentru ca în ochii celorlalți grozăvia fărădelegii să pară mai mică și cum să-i convingă că era mai bun decît trebuia judecat după ceea ce săvîrșise? Putea să povestească, bineînțeles, că un tip pe care abia-l cunoștea îi

dăduse bani și-l provocase, spunîndu-i „Dacă mă ucizi, ai tăi sînt!" și el ascultase de acest îndem și-l ucisese.

Altceva nu putea să spună? Asta nu ajungea, desigur, pentru a-l dezvinovăți și nici măcar pentru a face vina să pară mai mică. Își dădu seama că era cu neputință să-și convingă semenii de nevinovăția sa și, în cele din urmă, recunoscu că sentimentul acesta era nefiresc și absurd. În fapt, simțămîntul nevinovăției este uimitor la un om care n-a ucis din ură sau din dragoste, ci din lăcomie.

Nu se mai putea înșela nici măcar pe sine însuși, dar îl preocupa atît de mult să îmblînzească ura și disprețul viitorilor judecători, încît își punea în slujba acestui țel toată puterea de judecată. Și cînd crezu că a găsit un mijloc potrivit, pierdu cu acesta un timp prețios, în care s-ar fi putut, cine știe, salva.

De ani și ani nu se mai gîndise la maică-sa. Acum își aminti de ea, fiindcă trebuia să-l ajute la mistificarea pusă la cale. Voia, în cazul că aveau să-l descopere, să susțină că săvîrșise crima numai și numai ca să-și poată ajuta mama bătrînă.

Cînd se lăsa noaptea, porni pe drumul lung ce ducea la San Giacomo, unde locuia bătrîna. În timp ce mergea, nu se gîndea cîtuși de puțin la bucuria de a o revedea. Își repeta, mereu cu alte îmbunătățiri, scena pe care o născocise și cu care voia să se justifice în fața judecătorilor.

Crima lui n-avusese alt scop decît să înfrumusețeze ultimii ani de viață ai unei femei bătrîne, ai mamei sale. Giorgio nu se mai îndoia cîtuși de puțin: va fi cît se poate de ușor pentru el să preschimbe groaza, iscată de fapta lui, în indulgență plină de milă.

Era sigur că o va putea îndupleca pe bătrînă să joace teatrul ăsta. Era femeie de înțeles. Nu-l iubea, căci îi dezamăgise speranțele pe care și le pusese în el, dar avea să fie de îndată drăguță și tandră, cînd va afla că e bogat. Nădejdea că-i va arăta dragoste, la care el va răspunde din toată inima, era o mare mîngîiere pentru Giorgio. În dragostea aceasta avea să i se potolească frămîntarea, avea să piară ceea ce, în chip greșit, numea el mustrări de conștiință. Avea să se arate blînd și apropiat față de maică-sa, avea să i se mărturisească, așa cum numai lui însuși se mărturisea, avea să-i dea toți banii. Această dragoste îi izbucni de-a dreptul impetuos în inimă. Nicicînd nu simțise ceva asemănător. Fusese întotdeauna un egoist, un om dur, și iată că acum se mîngîia la gîndul că-și va revărsa gingășia asupra unei ființe slabe și va deveni sclavul și apărătorul ei.

Lîngă prima locuință muncitorească văzu un băiețandru. Îl recunoscu și se bucură; era Giacomo, fiul unui vecin al mamei sale.

Băiețandrul fuma cu lăcomie, în întuneric. Cînd îl zări pe Giorgio se rușină și, în timp ce se ridica în picioare, ascunse țigara în palmă.

Giorgio îi surîse. Voia să-l liniștească, să-i spună că sigur n-are să-l pîrască tatălui său, dar se grăbea să afle mai repede ceea ce îl interesa, așa că se mulțumi doar să-i surîdă.

– Unde-i mama? întrebă el grăbit, de parcă avea să-i dea o veste foarte importantă.

Băiețandrul, mai curînd liniștit de surîsul lui Giorgio decît întristat de știrea pe care trebuia să i-o comunice, îi spuse:

– Mama dumitale? Și cînd socoti că-l pregătise îndeajuns cu aceste cuvinte, adăugă grăbit: Mama dumitale a murit acum opt zile, la spital. Dar tata ar vrea să stea de vorbă cu dumneata, fiindcă trebuie să-ți transmită ceva din partea dînșii. Îl aduc îndată.

– Nu-i nevoie, nu-i nevoie! spuse Giorgio cu glas pierit, și în timp ce o și luase din loc, adăugă, dar atît de încet, încît băiatul probabil nici nu mai auzi: Vin mîine iar. Cu bine!

Așa pierdu și această speranță, pe care în cîteva ore o umflase atît de mult și de care, în cele din urmă, se agățase la fel cum se agățase de speranța că nu va fi descoperit. Nu durerea că-și pierduse mama îl făcea să se clatine pe picioare și-i turbura privirea. Nu vedea înaintea ochilor chipul moartei, nu rechema în amintire glasul ei pe care de aci înainte n-avea să-l mai audă niciodată, nici gesturile mîinilor ei, care, totuși, îl mîngîiaseră de atîtea ori. Bătrîna asta se stinsese la vreme nepotrivită, și moartea ei îl făcea să rămînă un ucigaș și un jefuitor josnic.

Vestea aceasta îi luă orice capacitate de a mai chibzui cu limpezime și îl împinse în brațele urmăritorilor. În ceasurile în care visase să atribuie crimei un scop nobil și în felul acesta să cîștige compătimirea semenilor, dacă avea să fie arestat, nu se gîndise la dificila sarcină de a scăpa de pedeapsă. Acum, după ce pierduse această speranță, îl cuprinse iar frica. Fugi îndărăt în oraș, chiar dacă tocmai prin asta făcea să sporească primejdia.

În apropiere de Piazza della Barriera avu în întuneric o viziune stranie.

În fața lui mergea cu pași repezi un omuleț mărunt, încovoiat, slab, cu mîinile înfundate în chip ciudat în buzunare: Antonio Vacci! Giorgio îl văzu cît se poate de limpede, recunoscu în amănunțime

această jalnică făptură, chiar și părul cărunt, rar, lins la tîmple, și o clipă nu mai avu nici o îndoială: Antonio trăia!

Nu se gîndi prea mult cum de era cu putință una ca asta, de vreme ce îl văzuse totuși zăcînd mort, pe jos. Antonio trăia! Așadar nu-l omorîse! Dădu un țipăt și se năpusti în urma lui. Voia să-i înapoieze toți banii, voia chiar să-și asume obligația ca, mai tîrziu, să-i dea iar bani, mai mulți, și să nu ceară nimic în schimb, dacă Antonio acesta viu dovedea că nu-l ucisese.

Uluit și buimac, privi țintă către o față jalnică, de culoarea pergamentului, cu totul necunoscută. Nu era Antonio. Giorgio se prăbuși iarăși în disperarea lui, acum și mai adîncă decît înainte, căci dorindu-și cu atîta ardoare ca Antonio să trăiască, credea, cu atît mai puțin, că merită să fie urît și urmărit, și-i era atît de tare milă de el însuși, încît îi dădură lacrimile.

Se simțea ca un om care, din propria-i vină, a ajuns pe un povîrniș abrupt și zadarnic se străduiește să-și găsească un sprijin; de sub picioare îi alunecă în adîncuri pămînt și prundiș, iar arbuștii de care se agață nu-l țin. Faptul că pornise s-o caute pe maică-sa și speranța că-l revede viu pe Antonio fuseseră încercări de a se împotrivi prăbușirii.

Totuși abia îl năpădise iar neliniștea, că și făcu într-adevăr o încercare de a se salva, dar o făcu atît de neîndemînatic, încît tocmai asta îl duse la pieire. Omul de pe povîrnișul abrupt se prăvăli din propria-i vină în adîncuri, fiindcă nu mai vedea nici o altă scăpare.

Trebuia să se descotorosească de pălăria moale, cu boruri mari, care-i împovăra capul ca și crima însăși. Nu se mai gîndi la remarca atît de cuminte a lui Giovanni și păși plin de hotărîre pragul unui magazin de pălării. Era la ceasul cînd se acordă puțină importanță unui client, deoarece toată lumea se pregătește de închidere, dar Giorgio nu își dădu seama că, năduşit și neliniștit cum era, ajungea cea mai mică bănuială pentru ca oamenii să recunoască în el pe asasinul fugar.

O fetișcană îl întrebă ce dorește. Era îmbrăcată elegant și-și pusese și mănușile, căci voia să părăsească magazinul. Ochii negri îi scăpărau de nerăbdare. Cînd îl auzi că vrea să cumpere o pălărie, făcu o mutră acră și se înapoie îndărătul tejghelei. Proprietarul magazinului, un tînăr domn deșirat și slab, se ridică de la o măsuță aflată în fundul prăvăliei.

Giorgio nu-l văzuse mai înainte și nici acum nu privi spre el, dar se simțea observat și-și pierdu cu totul cumpătul.

– Repede, mormăi pe un ton aspru, care desigur că o izbi pe vînzătoare.

Fetișcana îi oferi o pălărie moale, cu boruri mari.

– Nu! spuse el aproape cu arțag.

Vînzătoarea îi întinse o altă pălărie, pe care o luă în mînă. Era hotărît să nu mai zăbovească în lumina asta puternică, deoarece fetișcana, proprietarul magazinului și practicantul îl priveau cu vie curiozitate. Practicantul încetase chiar să scoată pălăriile din vitrină, și asta, evident, numai pentru a se putea uita la el.

Ar fi renunțat bucuros să mai probeze pălăria, dar mînat de cea mai elementară prevedere, pricepu că era constrîns s-o facă. Scoase pălăria. Fața îi era scăldată în sudoare.

– Cald? întrebă vînzătoarea pe un ton batjocoritor.

Șovăi o clipă, pînă să-i răspundă. Întrebarea îi oferea prilejul să explice că străbătuse un drum lung și numai și numai din pricina asta se afla într-o asemenea stare. Dar nu avu curajul s-o facă.

– Da, foarte cald! murmură Giorgio și-și șterse fruntea.

Apoi plăti și părăsi magazinul, uitîndu-și vechea pălărie. Cea nouă era prea mică. Îi stătea prost și-l incomoda, deoarece îi aluneca mereu.

În Piazza della Barriera îl văzu pe Giovanni împreună cu trei muncitori. Trebui să străbată piața și se apropie de ei șovăind. Știa acum din experiență că fiecare cuvînt și fiece mișcare a sa va bate la ochi și va trezi bănuială.

Îl primiră cu un salut rece și-l priviră cu neîncredere. Nu, nu se înșela; niciodată nu se purtaseră așa cu el. Nici unul nu-i adresă vreun cuvînt, ci îl priveau doar curioși.

Amețit de frică, făcu o ultimă încercare de a lua un aer firesc:

– Mergem la cîrciumă? Astă-seară dau eu un rînd!

Giovanni replică:

– Aștia te bănuiesc că ești asasinul din Via Belpoggio și pînă nu se lămurește totul, nu mergem cu tine.

Giorgio își dădea prea bine seama că, dacă ar fi fost nevinovat, ar fi trebuit să izbească de pămînt cu fiecare dintre cei care bănuiau una ca asta. Dar ce putea să facă, de vreme ce tremura din toate mădularele și, de spaimă, nu putea nici măcar să deschidă gura?

Cei patru îl părăsiră, lăsîndu-l zguduit de fiori. Bănuiala lor devenise certitudine.

Giorgio se îndepărtă clătinîndu-se.

Abia merse cîţiva paşi, cînd se simţi înşfăcat cu putere de braţe şi o voce îi urlă în ureche:

– În numele legii!

Era închipuire, dar în vreme ce conştiinţa îi rămase îndeajuns de trează ca să înţeleagă că nu e decît o închipuire, percepu o larmă neobişnuită, zgomotul unor obiecte grele care se prăvăleau, blestemele unei mulţimi care se aduna din toate părţile, şi-l văzu înaintea lui pe Antonio, rîzînd din toată inima, în timp ce-şi ţinea mîinile în buzunarele unde, fără-ndoială, îşi ascunsese comoara redobîndită. Apoi nu mai fu nimic.

Îşi reveni în culcuşul lui. Prima privire îi căzu asupra unui poliţist.

Doi bărbaţi îmbrăcaţi în haine civile, dintre care cel mai mic de stat, un ins greoi, cu o faţă spongioasă şi blîndă, părea a fi şeful, numărau banii găsiţi sub culcuşul lui Giovanni.

Giovanni îi ajutase; acum stătea într-un colţ al încăperii, păstrînd o atitudine cît se poate de respectuoasă. La uşă, un al doilea poliţist se căznea să oprească mulţimea care se-nghesuia în faţa intrării.

– Ucigaşule! strigă o bătrînă care răzbise pînă la uşă, apoi scuipă.

Era pierdut! De minţit nu putea să mintă. Dar mult mai rău era faptul că n-avea să găsească niciodată cuvintele care să descrie chinurile ce le încercase şi care să-i micşoreze vina. Pentru toţi cei aflaţi aici era o maşină scelerată şi fiece mişcare a acestei maşini însemna o nelegiuire sau dorinţa de a o săvîrşi, în timp ce el se socotea o biată jucărie în mîinile arbitrarului.

Omul cu obrazul spongios se interesă cu glasul cel mai blînd cu putinţă dacă se simte mai bine şi apoi îl întrebă cum îl cheamă. Pe chip nu i se citea nici un semn de ură sau de dispreţ, aşa că în timp ce îşi rostea numele, Giorgio îl privi ţintă în faţă pentru a nu fi nevoit să vadă mulţimea înghesuită la uşă.

Apoi şeful ordonă poliţistului să introducă pe vînzătoarea şi pe proprietarul magazinului de pălării, pentru a-i confrunta cu Giorgio.

– Nu! se rugă acesta, în timp ce lacrimile îi şiroiau pe faţă. Păreţi un om bun şi n-o să mă chinuiţi fără rost. Am să vă mărturisesc totul, adevărul gol-goluţ.

Apoi şovăi o clipă, de parcă ar fi aşteptat o inspiraţie care să-i poruncească să tacă, pentru a se salva. Dar o uşoară mişcare, ce

trăda nerăbdarea omului din fața sa, fu de-ajuns pentru a pune capăt oricărei nehotărîri.

– Sînt ucigașul lui Antonio, rosti el cu glasul pe jumătate sugrumat.

În românește de Suzi Hirsch din volumul Antologia „Enigma", 1969

CIOCANUL LUI DUMNEZEU

de G. K. Chesterton

Micul sat Bohun Beacon era cocoţat pe un deal atît de rîpos, încît clopotniţa înaltă a bisericii părea vîrful unui munte în miniatură. La poalele bisericii se afla o fierărie, în mod obişnuit roşie, din pricina focului dinăuntru, şi întotdeauna plină cu ciocane şi sfărîmături de fier. În faţa ei, la întretăierea neîngrijită a unor drumuri pietruite, se găsea Mistreţul Albastru, singurul han din împrejurimi. La această întretăiere, în lumina argintie a aurorei ce se înălţa peste neguri, se întîlniseră pe drum doi fraţi, care acum stăteau de vorbă; unul dintre ei îşi începea acum ziua, în timp ce celălalt şi-o sfîrşea. Onoratul reverend Wilfred Bohun era foarte evlavios şi pornise la drum pentru a-şi îndeplini programul auster de rugăciuni sau pentru a medita sub razele răsăritului. Onoratul colonel Norman Bohun, fratele mai vîrstnic, nu era deloc evlavios şi sta în haine de seară pe banca din faţa Mistreţului Albastru, bînd ceea ce un observator predispus la filosofie ar fi putut să considere că reprezintă fie ultimul pahar pe ziua de marţi, fie primul pe ziua de miercuri. Colonelul nu se formaliza în privinţa aceasta.

Bohun era una dintre puţinele familii aristocratice dăinuind din evul mediu, şi flamura ei fluturase realmente în Palestina[1]. Dar ar fi o gravă eroare să credem că asemenea familii menţin la înălţime tradiţia cavalerească. Exceptînd pe cei săraci, prea puţini mai respectă vechile obiceiuri. Aristocraţii nu se conformează tradiţiilor, ci modei. Membrii familiei Bohun se ţinuseră de scandaluri – sub regina Ana, şi de femei – sub regina Victoria. Dar, asemenea multor familii cu o mare vechime, ei scăpătaseră în ultimele două secole şi deveniseră beţivi şi gomoşi degeneraţi: se stîrnise chiar zvonul

[1] Autorul se referă la faptul că membri ai familiei Bohun luaseră parte la cruciade.

că îi bîntuie o boală incurabilă. Desigur, animalica poftă de plăceri a colonelului era departe de a fi umană, iar hotărîrea sa cronică de a nu păşi în casă înainte de ivirea zorilor aducea cu acea luciditate hidoasă proprie insomniilor. Era înalt, în vîrstă, dar cu părul încă strălucitor de blond; un animal frumos. Ar fi semănat şi mai mult cu un leu cu coamă aurie dacă ochii săi albaştri, prea apropiaţi unul de celălalt, n-ar fi ajuns atît de în fundul capului, încît păreau negri. Avea o mustaţă blondă, lungă, iar de o parte şi de alta pornea cîte un rid – ori o cută – de la nas pînă înspre maxilare, întipărindu-i pe figură o expresie de sarcasm. Peste hainele de seară purta o manta galben-pal, care aducea mai mult cu un halat decît cu un pardesiu, iar pe creştetul capului era proptită o pălărie de un verde aprins, cu boruri extrem de largi, desigur o curiozitate orientală pe care o pescuise de undeva. Era mîndru de apariţia lui în veşminte atît de distonante şi de faptul că persoana sa izbutea să dea o înfăţişare unitară acestui amalgam.

Fratele său, preotul, avea de asemenea părul blond şi silueta zveltă, dar hainele sale negre erau închise pînă la gît, iar faţa, proaspăt rasă, avea o expresie intelectuală, trădînd şi puţină nervozitate. Părea că nu trăieşte pentru nimic altceva decît pentru religia sa, dar erau unii (mai ales fierarul, un prezbiterian) care susţineau că adoră mai mult arhitectura gotică decît pe Dumnezeu şi că stăruinţa cu care frecventa biserica, asemenea unei stafii, nu era decît o simplă manifestare, mai pură, a setei bolnave de frumuseţe care-l făcea pe fratele său să alerge după femei şi vin. Acuzaţia era îndoielnică, în timp ce dovezile concrete ale evlaviei sale nu puteau da naştere la discuţii. Într-adevăr, acuzaţia adusă nu era în cea mai mare parte decît o neînţelegere crasă a nevoii de singurătate şi de tainică reculegere şi se întemeia pe faptul că preotul putea fi găsit adeseori în genunchi, nu în faţa altarului, ci în alte locuri, mai retrase, în cripte sau în galerii sau chiar în clopotniţă. Tocmai se pregătea să meargă la biserică, trecînd prin curtea fierarului, dar se opri, încruntîndu-se puţin, observînd că ochii cavernoşi ai fratelui său sînt îndreptaţi spre acelaşi loc. Nu-şi irosi timpul făcînd speculaţii asupra ipotezei că domnul colonel ar putea fi interesat de biserică. Nu mai rămînea în obiectiv decît atelierul fierarului, şi, cu toate că acesta era puritan şi nu aparţinea turmei sale, Wilfred Bohun aflase despre scandalurile pricinuite de

frumusețea, celebră în toată regiunea, a soției fierarului. Aruncă o privire bănuitoare spre fierărie, în timp ce fratele său se ridicase, rîzînd, pentru a-i vorbi.

– Bună dimineața, Wilfred, i se adresă. Asemenea unui stăpîn, veghez fără odihnă asupra poporului meu. Mă pregătesc să-l vizitez pe fierar.

Wilfred coborî ochii și spuse:

– Fierarul a plecat. S-a dus la Greenford.

– Știu, răspunse celălalt, rîzînd mînzește; de aceea mă și duc să-l vizitez.

– Norman, zise preotul, fixînd o piatră de pe drum, nu te temi deloc de trăsnete?

– Ce vrei să spui? întrebă colonelul. Ai căzut în mania meteorologiei?

– Vreau să te întreb, continuă Wilfred, fără să-și ridice privirile, dacă nu te-ai gîndit vreodată că Dumnezeu te poate lovi în plin drum.

– Îți cer scuze, spuse colonelul; observ că mania ta e folclorul.

– Iar a ta e blasfemia, ripostă credinciosul, înțepat în singura parte vie a ființei sale. Dar dacă nu te temi de Dumnezeu, ar trebui – pe bun motiv – să-ți fie frică de om.

Fratele cel vîrstnic ridică politicos sprîncenele.

– Frică de om? întrebă el.

– Barnes fierarul este cel mai voinic și mai puternic om din părțile acestea, spuse clericul cu fermitate. Știu că nu ești un laș sau un slăbănog, dar el ar putea să te azvîrle peste zid.

Lovitura merse la țintă, spusele fiind foarte adevărate, iar cutele amenințătoare ce străbăteau obrajii colonelului se întunecară și se adînciră. O clipă, rînjetul amar îi crispă fața, dar colonelul Bohun își regăsi curînd veselia crudă și începu să rîdă, dezvăluind doi colți ca de cîine sub mustața sa blondă.

– În acest caz, dragul meu Wilfred, spuse el cu un aer degajat, ultimul Bohun s-a dovedit a fi un înțelept punîndu-și un coif.

Și-și scoase ciudata pălărie rotundă, acoperită cu mătase verde, arătîndu-i că înăuntru e căptușită cu oțel. Într-adevăr, Wilfred recunoscu un coif ușor, japonez sau chinez, luat din panoplia ce împodobea sala armelor din castelul familiei.

– E pălăria pe care am găsit-o la îndemînă, îi explică fratele său cu bună dispoziție; întotdeauna iau pălăria... și femeia care-mi cade în mînă.

– Fierarul e plecat la Greenford, zise Wilfred calm; se poate întoarce dintr-un moment în altul.

Și cu acestea, îi întoarse spatele și intră în biserică, aplecîndu-și capul și făcîndu-și cruce ca unul care vrea să scape de un duh necurat. Era dornic să uite scena plină de vulgaritate, petrecută în clarobscurul răcoros al înaltei construcții gotice; dar era sortit ca în această dimineață liniștea exercițiilor sale religioase să fie pretutindeni turburată de mici șocuri. În momentul în care pătrunse în biserică, de obicei goală la această oră, un om care stătuse în genunchi se ridică în grabă, venind în lumina puternică de la intrare. Cînd preotul îl recunoscu, înlemni de surprindere, deoarece piosul acesta plin de osîrdie nu era altul decît nebunul satului, un nepot al fierarului, unul care nu voia și nici nu putea să se gîndească la biserică sau la orice altceva. Era denumit în mod obișnuit „Joe nebunul" și părea să nu aibă alt nume; era un băiat negricios, puternic, cu umerii gîrboviți, o față albă, greoaie, părul negru țepos și gura mereu întredeschisă. Cînd trecu pe lîngă preot, înfățișarea lui imbecilă nu trăda în nici un fel ce anume făcuse sau plănuise aici. Nu se știa despre el să fi venit vreodată la slujbă. Ce fel de rugăciuni rostise oare acum? Desigur, rugăciuni neobișnuite.

Un timp, Wilfred Bohun rămase încremenit și-l văzu pe idiot ieșind în lumina zilei, iar pe decăzutul său frate chemîndu-l cu o ironică familiaritate. Ultima scenă pe care o zări îl înfățișa pe colonel aruncînd monede în gura deschisă a lui Joe și concentrîndu-se cu seriozitate pentru a o nimeri.

Acest hidos tablou, scăldat în razele soarelui și exprimînd prostia și cruzimea întregii lumi, dădu ascetului un imbold hotărîtor de a se cufunda în rugăciunile sale purificatoare și în gîndurile înviorătoare. Se îndreptă spre o strană din galerie, aflată sub vitraliul preferat, a cărui contemplare îi liniștea întotdeauna spiritul: o fereastră albastră, cu un înger purtînd crini în mînă. Aci, chipul imbecilului cu fața lividă și gura ca de pește începu să i se șteargă din minte, așa cum tot mai puține gînduri îi aminteau de fratele său cel ticălos dînd tîrcoale caselor ca un leu hămesit. Cugetul i se adînci din ce în ce mai mult în nuanțele reci și pure ale florilor argintii și ale cerului de safir.

Aci fu descoperit, o jumătate de oră mai tîrziu, de către Gibbs, cîrpaciul satului, care fusese trimis să-l caute de urgență. Se ridică repede în picioare, știind că Gibbs n-ar fi pătruns în acest locaș dacă pricina n-ar fi fost importantă. Cum se întîmplă și în alte orășele,

cizmarul din sat era ateu, și apariția sa în biserică proiectă o umbră și mai uluitoare decît a lui Joe. Evident, dimineața aceasta era răstimpul enigmelor teologice.

– Ce este? întrebă Wilfred Bohun pe un ton aproape înțepător, dar întinzîndu-și mîna, care tremura, ca să-și ia pălăria.

Ateul i se adresă cu un glas care, venind de la el, părea uimitor de respectuos, ba chiar de-a dreptul plin de simpatie.

– Vă rog să mă iertați, domnule, zise el, bolborosind răgușit, dar am crezut că e bine să vă anunțăm de îndată. Mi-e teamă, domnule, că s-a întîmplat un lucru destul de înspăimîntător. Mi-e teamă că fratele dumneavoastră...

Wilfred strînse pumnii săi delicați.

– Ce nelegiuire a mai făcut? întrebă el, cu o furie nestăpînită.

– De, domnule, zise cizmarul dregîndu-și glasul. Mi-e teamă că n-a făcut nimic și că n-o să mai facă nimic. E la pămînt. Ați face bine să coborîți, domnule.

Clericul păși pe urmele cizmarului, pe o scurtă scară întortocheată, care-i scoase afară din biserică printr-o ieșire situată puțin deasupra străzii. Dintr-o privire, Bohun văzu întreaga tragedie, desfășurată în fața lui asemenea unui plan. Cinci sau șase oameni, în majoritate îmbrăcați în negru, unul dintre ei purtînd uniforma de inspector de poliție, erau strînși în curtea fierarului. Printre ei se afla doctorul, pastorul prezbiterian și preotul capelei catolice, de care ținea nevasta fierarului. Acesta din urmă vorbea în șoapte, dar foarte însuflețit, splendidei femei cu părul roșu-auriu, care stătea, zguduită de plîns, pe o bancă. Între aceste două grupuri, drept lîngă grămada cea mai mare de ciocane, zăcea un om în haine de seară, cu fața la pămînt, asemenea unui vultur cu aripile întinse. De la înălțimea la care se afla, Wilfred putea să jure că recunoaște fiecare amănunt al îmbrăcămintii și înfățișării acestuia, pînă la inelele familiei Bohun, pe care le purta în degete; dar craniul omului nu mai era decît o pată hidoasă, ca o stea de tenebre și sînge.

Wilfred Bohun nu privi decît o clipă, și apoi se repezi pe scări, în curte. Doctorul, care era medicul familiei, îl salută, dar pastorul nu-i acordă nici o atenție. Putu doar să rostească, bîlbîindu-se:

– Fratele meu e mort. Ce înseamnă asta? Ce tainică grozăvie se-ascunde aici?

Urmă o tăcere funebră, după care cizmarul, cel mai vorbăreț dintre toți cei de față, răspunse:

– Mare grozăvie, domnule, zise el, dar prea puţin tainică.

– Ce vrei să spui? îl întrebă Wilfred, a cărui faţă devenise lividă.

– E destul de clar, răspunse Gibbs. Nu există decît un singur om în părţile noastre care să poată trage o asemenea lovitură, şi el e singurul care avea pricină s-o facă.

– Nu trebuie să presupunem nimic, interveni doctorul, un bărbat înalt, cu barba neagră şi destul de nervos; dar am competenţa, domnule, să coroborez spusele domnului Gibbs cu privire la natura loviturii; este de necrezut. Domnul Gibbs afirmă că numai un singur om din regiune ar fi putut să lovească astfel; eu aş fi afirmat că nimeni nu poate lovi astfel.

Un fior de superstiţie străbătu faţa uscată a clericului.

– Nu prea înţeleg, zise el.

– Domnule Bohun, reluă doctorul aproape în şoaptă, îmi lipsesc metaforele literare. E nepotrivit să spui că ţeasta a fost făcută praf ca o coajă de ou. Bucăţi de os au pătruns în trup şi în ţărînă, ca schijele într-un perete de lut. Mîna care a făcut-o aparţine unui uriaş.

Tăcu un răstimp, apoi adăugă, privind încruntat prin lentilele ochelarilor:

– Chestiunea prezintă un avantaj, deoarece înlătură de la bun început bănuiala ce ar fi putut să plutească asupra multora dintre noi. Dacă dumneavoastră ori eu sau oricare om normal din regiune am fi acuzaţi de crimă, nu am putea fi condamnaţi cum n-ar putea fi condamnat un copil pentru furtul coloanei lui Nelson.

– Asta zic şi eu, repetă cu încăpăţînare cizmarul, un singur om ar fi putut săvîrşi aşa ceva, şi acesta e omul care ar fi avut şi de ce s-o facă. Unde-i Simeon Barnes, fierarul?

– E plecat la Greenford, spuse clericul cu o voce care tremura.

– Mai curînd cred că în Franţa, murmură cîrpaciul.

– Nu, în nici unul dintr-aceste locuri, se auzi un glas firav şi impersonal, aparţinînd scundului preot catolic, ce se alipise grupului. De fapt, chiar în clipa aceasta vine pe drum.

Micuţul preot nu era un om care să atragă privirea, cu părul lui castaniu şi faţa-i rotundă şi inexpresivă. Dar chiar dacă ar fi fost superb ca Apollo, nimeni nu s-ar fi uitat la el în momentul acela. Toţi îşi întoarseră capul şi-şi aţintiră ochii spre poteca ce şerpuia la vale şi pe care, într-adevăr, venea, cu un pas gigantic şi un ciocan pe umăr, Simeon fierarul. Era un uriaş osos, cu nişte ochi negri, sinistri, adînciţi în orbite şi cu un cioc negru. Păşea calm, vorbind

cu alţi doi drumeţi, şi, cu toate că niciodată nu era prea vesel, părea acum foarte bine dispus.

– Doamne, exclamă cizmarul ateu, iată ciocanul cu care a făcut-o!

– Nu, zise inspectorul, un om cu înfăţişare inteligentă şi o mustaţă de culoarea nisipului; deschidea pentru prima oară gura. Ciocanul cu care a făcut-o e acolo, lîngă zidul bisericii. Am lăsat unealta şi cadavrul exact aşa cum le-am găsit.

Toţi priviră în jur, şi preotul cel scund se îndreptă într-acolo, pentru a se uita în tăcere la unealtă. Era un ciocan dintre cele mai mici şi mai uşoare, şi alături de celelalte nu ar fi atras sub nici un chip atenţia dacă pe lama de fier nu ar fi fost sînge şi cîteva fire de păr blond.

După o clipă de tăcere, preotul scund vorbi fără să-şi ridice ochii, şi în glasul său monoton se simţi o inflexiune nouă.

– Domnul Gibbs se înşeală, zise el, cînd afirmă că nu e nici un mister în crima aceasta. Avem cel puţin un mister, şi anume: pentru care motiv un om atît de puternic a ales, pentru a izbi atît de violent, un ciocan aşa de mic.

– Oh, asta n-are nici o importanţă! strigă exaltat Gibbs. Ce trebuie să facem cu Simeon Barnes?

– Să-l lăsăm în pace, spuse preotul, calm. Vine singur aici. Cunoasc pe cei doi care-l întovărăşesc. Sînt cetăţeni cumsecade din Greenford şi vin aci în legătură cu capela prezbiteriană.

Înainte ca preotul să-şi încheie fraza, fierarul cel înalt dădu colţul bisericii şi păşi în curtea sa. Se opri apoi, cu o linişte deplină, şi ciocanul îi scăpă din mînă. Inspectorul, care-şi păstrase stăpînirea de sine, înaintă deîndată spre el.

– N-am să te întreb, domnule Barnes, zise el, dacă ai vreo cunoştinţă despre cele întîmplate aci. Nu eşti obligat să declari. Sper că nu ştii nimic şi că vei putea s-o dovedeşti. Dar sînt silit să îndeplinesc formalitatea de a te aresta în numele regelui, pentru asasinarea colonelului Norman Bohun.

– Nu eşti obligat să declari nimic, interveni cizmarul, extrem de aferat. Vor trebui să dovedească totul. Încă n-au dovedit nici măcar faptul că acest cadavru, cu capul sfărîmat în halul ăsta, e al colonelului Bohun.

– Nu asta o să-l scape, şopti doctorul în urechea preotului. Formulată aşa, chestiunea pare scoasă dintr-un roman poliţist. Am fost medicul curant al colonelului şi-i cunosc corpul mai bine decît

și-l cunoștea el însuși. Avea mîini foarte delicate, dar curioase. Degetul mijlociu și arătătorul aveau aceeași lungime. Oh, e colonelul, în afară de orice îndoială.

Întorcînd capul spre cadavrul cu capul sfărîmat, care zăcea la pămînt, atrase în aceeași direcție ochii duri ai fierarului; acesta, fără să clintească, își pironi privirea asupra aceluiași obiect.

– A murit colonelul Bohun? întrebă fierarul cu o liniște desăvîrșită. Atunci, fie blestemat!

– Nu spune nimic! Vai, nu spune nimic! strigă cizmarul ateu, țopăind împrejur, extaziat în fața sistemului legal englez.

Într-adevăr, nimeni nu ține mai mult la lege decît liberul cugetător.

Fierarul îl privi peste umăr cu figura măreață a fanaticului.

– Vă convine vouă necredincioșilor să vă furișați ca vulpile, pentru că legile lumii vă ocrotesc, zise el; Dumnezeu îi păzește pe ai săi în buzunarul său, precum veți vedea într-această zi.

Arătă apoi spre colonel și întrebă:

– Cînd a pierit în păcat cîinele ăsta?

– Controlează-ți cuvintele, zise doctorul.

– Controlează cuvintele Bibliei, și am să mi le controlez și eu pe ale mele. Cînd a murit?

– L-am văzut în viață la ora șase, în dimineața aceasta, spuse Wilfred Bohun, bîlbîindu-se.

– Dumnezeu este bun, zise fierarul. Domnule inspector, nu am cea mai mică obiecție împotriva arestării mele. Dumneavoastră sînteți însă cel care ar trebui să aveți. Pe mine mă privește că o să ies de la tribunal fără nici o pată la activul meu, dar probabil că o să vă privească direct dacă veți părăsi tribunalul cu o notă proastă la activul dumneavoastră.

Inspectorul cel voinic se uită pentru prima dată cu ochii mari la fierar, așa cum făcură toți ceilalți, cu excepția ciudatului preot scund, care continua să se uite în jos, la ciocanul micuț, arma groaznicei lovituri.

– Se găsesc doi oameni în fața acestui atelier, continuă fierarul cu o luciditate convingătoare, doi negustori onorabili din Greenford, pe care îi cunoașteți cu toții și care vor jura că m-au văzut dinainte de miezul nopții și pînă-n zori, ba încă mult după aceea, în camera de adunare a Misiunii noastre de Reînviere, al cărei comitet lucrează toată noaptea, atîtea suflete avem noi de mîntuit! Apoi, în Greenford sînt alți douăzeci de oameni care pot să jure că am fost acolo în

tot timpul acesta. Dacă aș fi păgîn, domnule inspector, v-aș lăsa să mergeți spre prăpastie, dar pentru că sînt creștin mă simt dator să vă ofer o scăpare, întrebîndu-vă dacă vreți să ascultați alibiul meu acum, sau în fața tribunalului.

Pentru prima oară, inspectorul păru tulburat și zise:

– Desigur, aș fi bucuros să limpezim totul acum.

Fierarul ieși din curte, cu același pas uriaș și liniștit, pentru a se întoarce cu cei doi prieteni ai săi din Greenford, care erau de fapt bine cunoscuți de aproape toți cei prezenți. Fiecare din cei doi făcu cîte o declarație, pe care nimeni nu se gîndi s-o pună la îndoială. Cînd sfîrșiră să vorbească, inocența lui Simeon păru la fel de neclintită ca și biserica de deasupra lor.

Se așternu o tăcere din acelea mai stranii și mai greu de suportat decît orice conversație. Fără rost, numai pentru a spune ceva, pastorul se adresă preotului catolic:

– Se pare că ciocanul acesta vă interesează foarte mult, părinte Brown.

– Într-adevăr, spuse părintele Brown, de ce o fi folosit un ciocan așa de mic?

Doctorul se apropie repede de el.

– La naiba, așa e, exclamă el, cine ar folosi un ciocan mic, cînd are la îndemînă zece mai mari?

Apoi coborî vocea, plecîndu-se la urechea preotului.

– Numai acea persoană care n-ar putea ridica un ciocan greu. Sexul nu se deosebește după forță sau curaj, ci după puterea mușchilor de la umeri. O femeie curajoasă ar putea săvîrși zece asasinate cu un ciocan ușor, fără să clipească, dar n-ar putea ucide o insectă cu unul greu.

Wilfred Bohun îl fixa cu o groază hipnotică, în timp ce părintele Brown asculta cu capul înclinat într-o parte, atent și plin de interes. Doctorul continuă, șoptind din ce în ce mai înfierbîntat:

– De ce pretind idioții ăștia că singura persoană care urăște pe amant e soțul? Nouă cazuri din zece arată că persoana care-l urăște cel mai mult pe amant e soția. Cine știe cum o fi insultat-o sau înșelat-o? – ia uită-te!

Făcu un gest brusc spre femeia cu părul roșu de pe bancă. Își ridicase, în sfîrșit capul, și lacrimile i se zvîntau pe fața frumoasă. Dar ochii îi erau ațintiți asupra cadavrului, cu o privire electrizată, ce aducea cu imbecilitatea.

Reverendul Wilfred Bohun făcu un gest amarnic, ca și cum ar fi vrut să risipească orice dorință de a dezlega taina, dar părintele Brown, scuturînd de pe mînecă un fir de cenușă ce căzuse de la focul din cuptor, vorbi cu tonul său indiferent:

– Vă asemănați cu mulți alți doctori, zise el; interpretările dumneavoastră psihologice sînt foarte sugestive, numai că fizica le declară imposibile. Sînt de acord că o femeie dorește să-și ucidă complicele mai mult decît dorește respectivul soț. Sînt iarăși de acord că o femeie va folosi întotdeauna un ciocan mic mai curînd decît unul mare. Dar dificultatea este de ordinul imposibilității fizice. Nici o femeie din lume n-ar fi putut să zdrobească în așa hal țeasta unui bărbat. După o pauză, adăugă, pe gînduri: Oamenii aceștia nu au luat în considerație întreaga problemă. Omul purta de fapt un coif de oțel, și lovitura l-a făcut zob ca pe-un geam de sticlă, risipindu-i cioburile. Priviți femeia. Priviți-i brațele.

Tăcerea se așternu din nou, apoi doctorul rosti îmbufnat:

– Prea bine, se poate să greșesc; se pot aduce obiecții la orice. Dar eu rămîn la constatarea cea mai importantă. Nimeni, afară de un idiot, nu ar folosi un ciocan mic atunci cînd are la îndemînă unul mare.

La aceste vorbe, mîinile fragile și tremurînde ale lui Wilfred Bohun se înălțară spre cap, părînd să se agațe de rarul său păr blond. După o clipă, brațele i se prăbușiră, și el strigă:

– Acesta-i cuvîntul care-mi trebuia; ați rostit cuvîntul. Continuă, stăpînindu-și frămîntarea: Cuvintele pe care le-ați spus au fost: Nimeni, afară de un idiot, nu ar folosi un ciocan mic.

– Da, zise doctorul. Ei, și?

– Ei bine, ripostă clericul, nimeni afară de un idiot nu a putut săvîrși fapta. Ceilalți îl fixară cu ochi încremeniți, în timp ce el continua într-o agitație febrilă și feminină: Sînt preot, strigă el incoerent, și un preot nu trebuie să verse sînge. Vreau, vreau să spun că nu trebuie să trimită pe cineva la spînzurătoare. Și mulțumesc Domnului că îl văd clar pe criminal acum, pentru că acest criminal e un om care nu poate fi trimis la spînzurătoare.

– N-ai să-l denunți? întrebă doctorul.

– Chiar dacă-l denunț, n-are să fie spînzurat, răspunse Wilfred zîmbind crud, dar ciudat de fericit. Cînd am intrat în biserică în dimineața aceasta, am dat de un nebun care se ruga acolo – acel sărman Joe – care a fost un rătăcit toată viața lui. Dumnezeu știe ce s-o fi rugat el, dar în cazul unor oameni anormali nu este imposibil

să presupui că se roagă de-a-ndoaselea. Foarte probabil că un lunatic se va ruga mai înainte de a ucide un om. Cînd l-am zărit pe Joe pentru ultima oară, era cu fratele meu. Fratele meu își bătea joc de el.

– Pe Jupiter, exclamă doctorul, în sfîrșit, lucrul are un sens. Dar cum explici...

Reverendul Wilfred aproape tremura, stăpînit de emoția cu care întrezărea adevărul.

– Nu vedeți? Nu vedeți? strigă el, cuprins de febră, că aceasta-i singura teorie care explică ambele lucruri bizare, singura care răspunde la ambele șarade? Cele două enigme sînt micul ciocan și groaznica lovitură. Fierarul ar fi putut da lovitura îngrozitoare, dar n-ar fi ales ciocanul cel mic. Soția lui ar fi putut alege ciocanul mic, dar n-ar fi putut să dea o lovitură atît de groaznică. Dar nebunul le-a putut face pe amîndouă. În ce privește ciocanul mic – ei bine, era nebun și putea să apuce orice. Cît privește lovitura teribilă, nu ai auzit, doctore, că un maniac cînd e în criză are putere cît zece bărbați?

Doctorul răsuflă din adîncuri, apoi zise:

– La naiba, cred că ai dat de fir.

Părintele Brown îl privise cu atîta insistență și atît de îndelung pe vorbitor, încît ai fi zis că voise să arate că ochii lui mari, căprui, ca de rumegătoare, nu sînt la fel de șterși ca restul feței sale. Cînd se așternu tăcerea, spuse cu deosebit respect:

– Domnule Bohun, teoria dumneavoastră este singura, dintre cel formulate, care stă la suprafață și e, în esență, inatacabilă. De aceea, mă gîndesc că merită să vi se atragă atenția că, după cîte îmi dau seama cu certitudine, nu este cea adevărată.

Și cu acestea, omul cel scund se îndreptă spre ciocan și-l privi din nou.

– Individul ăsta pare să știe mai mult decît trebuie, șopti supărat doctorul în urechea lui Wilfred. Popii ăștia papiști sînt al dracului de iscusiți.

– Nu, nu, repeta Bohun cu o oboseală sfîșietoare. Lunaticul a fost. Lunaticul!

Grupul celor doi clerici, însoțiți de doctor, se despărțise de grupul mai oficial în care se aflau inspectorul și omul pe care voise să-l aresteze. Acum, cînd se împrăștiaseră, puteau auzi glasurile din cel de-al doilea grup. Preotul catolic își ridică liniștit privirile, apoi le coborî din nou, cînd îl auzi pe fierar vorbind cu vocea sa de stentor:

Nădăjduiesc că v-am convins, domnule inspector. Sînt un om puternic, așa cum spuneți, dar n-aș fi putut arunca ciocanul tocmai din Greenford. Ciocanul meu n-are aripi, ca să poată veni în zbor o jumătate de milă peste garduri și cîmpii.

Inspectorul rîse prietenește și zise:

– Nu, cred că te poți considera scos din cauză, deși e una din cele mai curioase coincidențe pe care le-am văzut vreodată. Nu-mi rămîne decît să-ți cer să ne dai tot sprijinul pentru a descoperi un om la fel de înalt și de puternic ca tine. Pe toți sfinții! ai putea să ne fii de folos, chiar dacă n-ar trebui să faci altceva decît să-l ții! presupun că bănuiești pe cineva.

– S-ar putea să bănuiesc pe cineva, spuse fierarul devenind palid, dar nu e un bărbat. Apoi, observînd ochii uimiți ce se îndreptau spre soția sa, aflată pe bancă, își lăsă mîna enormă pe umărul ei și zise: Și nici o femeie.

– Ce vrei să spui? întrebă amuzat inspectorul. Nu pretinzi că vacile folosesc ciocane, nu-i așa?

– Cred că acest ciocan nu a fost ținut de o ființă în carne și oase, răspunse fierarul cu o voce înăbușită; pentru a vorbi pe înțelesul muritorilor, cred că omul a murit singur.

Wilfred făcu brusc un pas înainte și-l fixă cu ochi arzători.

– Vrei să spui, Barnes, se auzi vocea tăioasă a cizmarului, că acest ciocan a sărit singur și l-a doborît pe om la pămînt?

– O, voi, domnilor, puteți să vă holbați la mine și să hohotiți cît vreți, strigă Simeon; dar voi, preoților, care ne povestiți duminica în ce tăcere l-a lovit Domnul pe Senaherib? Cred că Acela, care umblă nevăzut în fiece casă, mi-a apărat cinstea și l-a lovit de moarte pe corupător în fața ușii mele. Cred că puterea cu care a fost dată lovitura este puterea care cutremură pămîntul, și nu alta mai mică.

Wilfred rosti cu o voce de nedescris:

– Eu însumi i-am spus lui Norman să se păzească de trăznet.

– Agentul acesta nu intră în competența mea, spuse inspectorul cu un zîmbet fugar.

– Dar tu intri în competența Lui, răspunse fierarul; ia seama – și, întorcîndu-și spatele masiv, intră în casă.

Wilfred, zdrobit de emoție, fu îndepărtat din acel loc de către părintele Brown, care-l trata cu blîndețe și prietenie.

– Haideți să plecăm din locul acesta oribil, domnule Bohun, zise el. Pot vizita interiorul bisericii? Aud că e una din cele mai vechi din

Anglia. Ştiţi, probabil, adăugă el cu o grimasă comică, că ne interesează bisericile vechi.

Wilfred Bohun nu zîmbi, deoarece umorul nu fusese niciodată slăbiciunea lui. Dar dădu din cap cu multă promptitudine, fiind gata să explice splendorile gotice unui om care se arăta mai înţelegător decît fierarul prezbiterian sau cizmarul ateu.

– Cu multă plăcere, zise el, să intrăm pe aici.

Şi porni înainte, spre intrarea de pe latura bisericii care se afla la capătul scării. Părintele Brown pusese piciorul pe prima treaptă, pentru a-l urma, cînd simţi o mînă pe umăr; întorcîndu-se, văzu figura fină şi negricioasă a doctorului, cu faţa şi mai întunecată decît înainte, din cauza bănuielilor.

– Domnule, zise doctorul, cu o voce cavernoasă, se pare că aţi cunoaşte unele secrete ale acestei afaceri tenebroase. Pot să vă întreb dacă aveţi intenţia să le ţineţi numai pentru dumneavoastră?

– Vai, doctore, răspunse preotul, zîmbind îndatoritor, dar un om de profesia mea nu ţine pentru el lucrurile de care se îndoieşte decît datorită simplului motiv că are permanent datoria să păstreze pentru el lucrurile de care e sigur. Dar dacă socoteşti că am fost nepoliticos de reticent faţă de dumneata sau de oricare altul, voi merge pînă la limita extremă a îndatoririi mele. Îţi voi da două indicii importante.

– Ascult, domnule, spuse doctorul, cu o expresie întunecată.

– Primul, zise calm părintele Brown, este că afacerea ţine de domeniul dumitale. E o problemă de cunoştinţe fizice. Fierarul se înşală, poate, nu cînd afirmă că lovitura a fost divină, ci evident, cînd susţine că se datoreşte unui miracol. N-a fost nici o minune doctore, decît în măsura în care omul este el însuşi un miracol, cu inima sa ciudată, ticăloasă şi totuşi pe jumătate eroică. Forţa care a zdrobit craniul este bine cunoscută oamenilor de ştiinţă – e una din cele mai frecvent dezbătute legi ale naturii.

Doctorul, care-l privea atent, încruntînd sprîncenele, zise doar atît:

– Şi celălalt indiciu?

– Celălalt indiciu este următorul: îţi aminteşti că fierarul, deşi crede în minuni, a vorbit disprețuitor despre posibilitatea ca ciocanul său să aibă aripi şi să zboare o jumătate de milă prin ţinut?

– Da, afirmă doctorul, îmi amintesc.

– Ei bine, adăugă părintele Brown, cu un surîs larg, acest basm a fost lucrul cel mai apropiat de adevăr care a fost rostit astăzi.

Și cu acestea, îi întoarse spatele, dispărînd pe scară pe urmele clericului.

Reverendul Wilfred, care-l așteptase palid și nerăbdător, ca și cum această mică întîrziere ar fi fost ultima picătură căzută pe nervii săi, îl conduse imediat în colțul lui favorit din biserică, acea parte a galeriei mai apropiată de tavanul sculptat și iluminată de minunatul vitraliu cu îngerul. Scundul preot catolic explora și admira totul, fără să-i scape un colțișor, vorbind vesel, dar șoptit, aproape tot timpul. Cînd, în cursul investigațiilor sale, descoperi ieșirea laterală și scara în spirală, pe care coborîse cu iuțeală Wilfred pentru a-l găsi pe fratele său mort, părintele Brown se cățără rapid pe ea, cu îndemînarea unei maimuțe, dar nu în jos, ci în sus, și vocea sa răsună de pe o platformă de deasupra.

– Urcați-vă aici, domnule Bohun! strigă el. O să vă facă bine aerul.

Bohun îl urmă și ieșiră într-un fel de galerie în piatră sau balcon, de unde putea fi văzută cîmpia nemărginită, cu dealul lor micuț în centru, împestrițată de sate și ferme, întinzîndu-se pînă departe, spre dunga închisă a pădurilor, ce îngroșa linia orizontului violet. Precis conturată, pătrată, dar destul de mică, se desena la picioarele lor curtea fierarului, în care inspectorul mai zăbovea pentru a lua note, iar cadavrul continua să zacă asemeni unei muște stîrcite.

– Parc-ar fi harta lumii, nu-i așa? spuse părintele Brown.

– Da, zise Bohun grav, dînd din cap.

Drept în jos și deasupra lor liniile clădirii gotice plonjau în vid cu un avînt amețitor, vecin cu sinuciderea. Simțeai acea energie titanică ce zace închisă în arhitectura medievală și care întotdeauna, din orice punct ai privi-o, pare să se dezlănțuie spre depărtări, asemenea crupei viguroase a unui cal scăpat din frîu. Biserica fusese tăiată în piatră străveche și mută, acoperită de firele lichenilor bătrîni și stropită de cuiburile păsărilor. Și cu toate acestea, cînd o priviseră de jos, țîșnise ca o fîntînă spre stele, iar acum, cînd o priveau de sus, se prăvălea ca o cascadă într-un abis al tăcerii. Căci acești doi oameni din turn rămăseseră singuri cu cel mai teribil aspect al goticului, cu racursiurile monstruoase și disproporționate, cu perspective amețitoare, priveliștea mărită a lucrurilor mici și micșorată a lucrurilor mari – o lume de piatră, răsturnată și suspendată în aer. Detalii de piatră, enorme prin apropierea lor, se proiectau pe țesătura de pășuni și ferme, pigmee prin depărtarea lor. O pasăre sau o fiară sculptată în colțul zidului părea un balaur

tîrîtor sau înaripat devorînd pajiștile și satele de dedesupt. Întreaga atmosferă era copleșitoare și plină de primjdii, ca și cum cei doi ar fi fost ridicați în înălțimi pe aripile unor duhuri colosale ce planau în văzduh – și însăși vechea biserică, înaltă și bogată ca o catedrală, părea suspendată asemenea unui vîrtej de nori deasupra ținutului însorit.

– Cred că e destul de periculos să stai pe locurile astea înalte, chiar pentru a te ruga, spuse părintele Brown. Înălțimile au fost făcute pentru a fi privite de jos, și nu pentru a privi de pe ele, în jos.

– Vreți să spuneți că te poți prăbuși de aici? întrebă Wilfred.

– Vreau să spun că ți se poate prăbuși sufletul, chiar dacă trupul rămîne pe loc, răspunse celălalt cleric.

– Nu prea vă înțeleg, remarcă Bohun, cu glasul lipsit de orice modulație.

– Uită-te la acest fierar, de exemplu, continuă calm părintele Brown; un om bun, dar nu un adevărat creștin – aspru, intolerant, neiertător. Religia sa scoțiană a fost creată de oameni care s-au rugat pe dealuri și pe stînci abrupte și s-au învățat să privească mai mult la lumea de sub ei decît la cerul de deasupra lor. Umilința e mama giganților. Lucrurile mari pot fi văzute numai din vale; dar de pe culme,vezi lucrurile mici.

– Bine, dar el... dar nu el a săvîrșit fapta, zise Bohun cu glas tremurător.

– Nu, spuse celălalt, cu o voce stranie, noi știm că n-a săvîrșit-o el.

După un moment, își reluă firul privind calm cîmpia cu ochii lui căprui, șterși.

– Cunosc un om, zise el, care a început prin a se închina alături de ceilalți în fața altarului, dar care apoi a îndrăgit locurile înalte și singuratice, colțurile sau firidele din clopotniță sau din turn. Și o dată, pe unul dintre aceste locuri amețitoare, de unde i se părea că lumea se învîrtește sub el ca o roată mintea i se învîrti și își închipui că era Dumnezeu. Și astfel, deși era un om bun, ajunse să săvîrșească o mare crimă.

Wilfred își întoarse fața, dar mîinile sale osoase, încleștate pe balustrada de piatră, deveniseră albastru-albe.

– Și-a închipuit că lui îi e dat să judece lumea și să doboare pe păcătos. Nu i-ar fi venit niciodată în minte un asemenea gînd dacă ar fi îngenuncheat alături de ceilalți, pe podea. Dar a văzut oamenii

mișcîndu-se dedesubt ca niște insecte. A văzut mai ales pe unul pășind mîndru la picioarele lui, unul pe care o pălărie de un verde stălucitor îl făcea să pară și mai insolent – o insectă otrăvitoare.

Corbii croncăneau în jurul colțurilor clopotniței, dar nici un alt sunet nu fu auzit pînă în clipa cînd părintele Brown reîncepu să vorbească.

– L-a mai ispitit și faptul că avea în mîinile sale cel mai înspăimîntător mecanism al naturii, forța gravitației, acel impuls înnebunitor și nestăvilit care atunci cînd se dezlănțuie face ca toate creaturile pămîntului să se întoarcă la sînul lui. Uite-l pe inspector cum pășește mîndru prin fierărie, drept sub noi. Dacă aș lăsa o pietricică să cadă pe această balustradă, în clipa în care l-ar lovi ar avea forța unui glonț. Dacă aș lăsa să cadă un ciocan, fie chiar unul mic...

Wilfred Bohun ridică un picior și încălecă balustrada, dar părintele Brown îl apucă într-o clipită de guler.

– Nu pe ușa aceasta, spuse el cu desăvîrșită blîndețe; asta-i ușa care duce la iad.

Bohun se clătină pînă se lipi de zid, fixîndu-l cu ochi îngroziți.

– De unde știi toate acestea? țipă el. Ești un diavol?

– Sînt un om, răspunse grav părintele Brown, și de aceea am toți diavolii în inima mea. Ascultă-mă, zise el după o scurtă pauză. Știu ce ai făcut, cel puțin pot bănui cea mai mare parte din fapta ta. Cînd te-ai despărțit de fratele tău erai atît de torturat de furie, o furie ce nu era nedreaptă, încît ai apucat iute un ciocan mic, pe jumătate hotărît să-l ucizi cu blasfemiile sale pe buze. Stăpînindu-te, l-ai vîrît sub haină și te-ai repezit în biserică. Te-ai rugat cu disperare în mai multe locuri, sub vitroul îngerului, pe platforma de deasupra și pe una și mai înaltă, de unde puteai zări pălăria orientală a colonelului asemenea unui gîndac verde, mișcîndu-se prin curte. Ceva s-a frînt atunci în tine și ai lăsat să cadă trăsnetul lui Dumnezeu.

Wilfred își trecu mîna uscată peste frunte și întrebă, aproape murmurînd:

– De unde știi că pălăria lui semăna cu un gîndac verde?

– O, asta, spuse celălalt, un zîmbet umbrindu-i fața, a fost o chestie de simplu raționament. Dar ascultă-mă mai departe. Ți-am spus că știu toate acestea, dar nimeni altul nu le va ști. Pasul următor îți aparține; eu nu voi merge mai departe și voi pecetlui totul cu sigiliul spovedaniei. Dacă mă vei întreba de ce, îți voi spune că am multe motive, dar numai unul singur te privește. Las lucrurile în seama ta, fiindcă nu te-ai cufundat deocamdată prea adînc în

fărădelege, ca asasinii. Nu ai făcut nimic ca acuzația de omor să cadă asupra fierarului sau asupra soției lui, cînd lucrul era ușor. Ai încercat să-l aduci în cauză pe imbecil fiindcă știai că el nu putea suferi. Aceasta a fost una din scînteierile pe care e de datoria mea să le descopăr în criminali. Și acum să coborîm în sat și alege-ți calea, liber ca vîntul, pentru că eu mi-am rostit ultimul cuvînt.

Coborîră într-o tăcere de moarte treptele răsucite și ieșiră în lumina soarelui, în dreptul fierăriei. Wilfred Bohun deschise cu grijă zăvorul porții de lemn, și, mergînd drept spre inspector, spuse:

– Doresc să mă predau: mi-am omorît fratele.

În românește de Alexandru Duțu din volumul „Înspăimîntătoarele aventuri ale maiorului Brown", București, 1966.

INIMA CARE-ŞI SPUNE TAINA

de Edgar Allan Poe

Adevărat! Am fost şi sînt foarte nervos, îngrozitor de nervos. Dar de ce să susţii că sînt nebun? Boala mi-a ascuţit simţurile, dar nu mi le-a nimicit, nici nu mi le-a tocit. Cel mai ascuţit dintre ele mi-era auzul. Am auzit tot ce se întîmplă în cer şi pe pămînt. Am auzit multe din cîte se petrec în iad. Aşadar, de ce să fiu nebun? Ascultă! şi ia seama ce cuminte şi ce liniştit am să-ţi istorisesc toată povestea.

E cu neputinţă de spus cum mi-a dat prin minte, pentru întîia oară, gîndul acesta. A fost însă de ajuns să-l gîndesc o dată, ca să nu-mi dea pace zi şi noapte. N-aveam nici o pricină. Nu mă mîna nici o patimă. Bătrînul mi-era drag. Nu-mi făcuse niciodată vreun rău. Niciodată nu mă jignise. Nu rîvneam la banii lui. Cred că numai ochiul lui era de vină. Da, el era! Unul dintre ochii lui semăna cu un ochi de vultur, un ochi de un albastru-spălăcit, cu o pieliţă pe deasupra. Ori de cîte ori mă privea cu ochiul acela, îmi îngheţa sîngele în vine. Şi astfel, încetul cu încetul, mi-am pus în gînd să-l ucid pe bătrîn, şi în felul acesta să scap de ochiul lui pentru totdeauna.

Şi acum, aici e aici. Crezi că sînt nebun. Nebunii nu ştiu nimic. Dar dacă m-ai fi văzut pe mine. Dacă ai fi văzut cu cîtă înţelepciune am procedat, cu cîtă grijă şi prevedere, cu cîtă prefăcătorie m-am pus pe lucru!

Niciodată n-am fost mai drăgăstos cu bătrînul ca în toată săptămîna aceea de dinainte de a-l fi ucis. Şi în fiece seară, pe la miezul nopţii, apăsam pe clanţa uşii sale şi o deschideam, oh, atît de încet. Şi atunci, după ce o deschideam îndeajuns ca să-mi intre capul prin ea, introduceam o lanternă oarbă închisă, atît de tare închisă încît nici o rază de lumină să nu poată străbate în afară, şi apoi îmi băgam capul înăuntru. Oh, ai fi rîs, desigur, dacă ai fi văzut

cu cîtă dibăcie îmi băgam capul înăuntru. Mi-l mişcam încet – foarte, foarte încet – aşa încît să nu tulbur somnul moşneagului. Îmi trebuia un ceas întreg ca să-mi vîr cu totul capul prin deschizătură, aşa încît să-l pot vedea cum stă culcat în patul său. Ha! Un nebun ar fi putut fi oare atît de precaut? Şi apoi, cînd mă găseam cu capul de-a binelea în odaie, deschideam cu băgare de seamă lanterna, oh, cu atîta băgare de seamă (căci balamalele scîrţîiau), da, o deschideam tocmai cît trebuie, ca numai o singură şi subţire rază de lumină să cadă pe ochiul de vultur. Şi acest lucru l-am tot făcut timp de şapte nopţi fără sfîrşit, tocmai la miezul nopţii, în fiecare noapte. Dar găseam veşnic ochiul închis, astfel că mi-era cu neputinţă să fac treabă – că nu moşneagul mă supăra atît, ci numai ochiul lui cel rău. Şi în fiece dimineaţă, cînd se făcea ziuă, intram cu îndrăzneală la el în odaie, îi vorbeam fără sfială, spunîndu-i cu un glas pornit din inimă pe nume şi îl întrebam cum a dormit. Vezi, prin urmare, că ar fi trebuit să fie un bătrîn într-adevăr foarte pătrunzător ca să poată bănui că în fiecare noapte, tocmai la 12, mă uitam la el şi-l cercetam pe cînd dormea.

Într-a opta noapte am pus şi mai multă băgare de seamă ca de obicei să deschid uşa. Pînă şi acul unui ceasornic se mişcă mai iute decît se mişca atunci mîna mea. Niciodată, înainte de această noapte, n-am simţit în aşa măsură întinderea puterilor mele, a agerimii mele de minte. Anevoie îmi puteam stăpîni sentimentul de triumf. Să ştiu că mă găseam acolo şi că deschideam uşa, încetul cu încetul, iar el nici nu visa la tot ce plănuiam şi făceam eu în taină. La gîndul ăsta am izbucnit într-un rîs înăbuşit. Şi poate că el m-a şi auzit, căci s-a mişcat deodată în pat ca şi cum ar fi tresărit. Ai putea crede acum că am dat îndărăt, dar nicidecum! În bezna ei deasă, odaia era neagră ca funinginea (fiindcă de teama hoţilor obloanele fuseseră bine închise), aşa încît mi-am dat seama că nu putea să vadă uşa întredeschisă şi-am continuat s-o împing, tot mai mult, tot mai mult.

Mi-am băgat capul pe uşă şi era tocmai să deschid lanterna, cînd degetul îmi alunecă pe închizătoarea de metal, şi moşneagul se ridică în pat strigînd:

– Cine-i acolo?

Am rămas nemişcat şi fără să spun un cuvînt. Vreme de un ceas nici un muşchi nu mi-a tresărit, şi în tot acest răstimp nu l-am auzit că se culcă iar. Şedea mereu în pat, în capul oaselor, ascultînd:

întocmai cum făcusem și eu, noapte după noapte, pe cînd ascultam orologiile morții din perete.

Am auzit deodată un geamăt slab, un geamăt de groază de moarte. Nu era un geamăt de durere sau de tristețe – oh, nu! – era răsunetul adînc și înăbușit care pornește din adîncul unui suflet covîrșit de spaimă. Îl cunoșteam prea bine. De cîte ori în toiul nopții, cînd toată lumea dormea, el izbucnise chiar din pieptul meu, adîncind cu ecoul său groaznic spaimele care mă scoteau din minți. Spun că îl cunoșteam prea bine. Știam și ce simte bătrînul și mi-era milă de el, cu toate că în sinea mea rîdeam. Știam că rămăsese treaz de la cel dintîi zgomot slab, cînd se întorsese în așternut. De atunci teama lui crescuse necontenit. Încercase să-și închipuie că era neîntemeiată, dar nu izbutise. Își spuse, vorbind cu sine însuși: „Nu e nimic, e numai vîntul în sobă, e numai un șoarece care umblă pe podele", sau: „E numai un biet greiere care a țîrîit o singură dată". Da, încercase să se îmbărbăteze cu aceste presupuneri. Dar toate în zadar, căci Moartea, trecînd pe dinaintea lui în pas solem, își învăluise victima cu neagra ei umbră. Și numai funebra putere a nevăzutei umbre îl făcea să simtă, cu toate că nu vedea și nici nu auzea nimic, să simtă capul meu, lîngă el, în odaie.

După ce am așteptat, cu multă răbdare, un lung răstimp fără să-l fi auzit că se culcă la loc, m-am hotărît să deschid foarte puțin, cît se poate de puțin, lanterna. Am deschis-o deci – nici nu-ți închipui cu cîtă băgare de seamă – am deschis-o, pînă ce, într-un sfîrșit, ca un fir de păianjen, o singură rază sfioasă de lumină străbătu prin crăpătură și căzu pe ochiul de vultur.

Era deschis, larg, larg deschis, și m-am înfuriat cînd m-am uitat la el. L-am văzut foarte limpede. Era pe de-a-ntregul de un albastru-șters și acoperit de un văl hidos, la a cărui vedere mi-a înghețat măduva în oase. Dar n-am mai putut vedea nimic din obrazul bătrînului sau din făptura lui, fiindcă îndreptasem, ca prin instinct, raza de lumină tocmai asupra locului blestemat.

Și, acum, oare nu ți-am spus că ceea ce luai drept simplă nebunie nu e decît o mai mare ascuțime a simțurilor? Și acum, iată, un sunet repezit, întocmai ca al unui ceasornic învelit în vată, îmi izbi auzul. Cunoșteam și acest sunet. Era bătaia inimii bătrînului. Ea îmi înteți furia, așa cum bătaia de tobă întețește curajul soldatului.

Dar m-am stăpînit și am rămas nemișcat totuși. De-abia dacă mai răsuflam. Țineam neclintită lanterna. Mă străduiam să mențin raza de lumină îndreptată asupra ochiului. În același timp, drăcescul

tictac al inimii se înteţea tot mai mult. Clipă după clipă se făcea mai repede, tot mai repede, mai tare, tot mai tare. Groaza bătrînului trebuie să fi fost fără de seamăn. Iar sunetul, spun, creştea din ce în ce mai tare. Ascultă mai bine: ţi-am mai spus că sînt nervos. Da, aşa sînt. Şi acum, în puterea nopţii, în tăcerea cumplită a vechii locuinţe, un zgomot atît de ciudat ca acesta iscă în mine o groază fără de margini. Vreme de cîteva minute m-am stăpînit totuşi şi mi-am ţinut cumpătul. Dar bătaia aceea se făcu mai tare! din ce în ce mai tare! Credeam că inima o să se spargă. Şi m-a cuprins atunci o nelinişte nouă – s-ar putea ca sunetul să fie auzit de vreun vecin: ceasul din urmă al bătrînului sosise! Cu un urlet năprasnic, am deschis de-a binelea lanterna şi am năvălit în odaie. N-a dat decît un ţipăt, un singur ţipăt. Într-o clipă l-am năpustit pe podele şi am răsturnat asupră-i patul mare şi greu. Am zîmbit atunci, de bucurie, dîndu-mi seama că fapta fusese atît de repede săvîrşită. Dar cîteva minute încă inima bătu mai departe, cu un sunet înăbuşit. Aceasta însă nu mă neliniştea. Sunetul nu putea fi auzit dincolo de perete. Cu timpul, încetă. Bătrînul murise. Am ridicat patul şi am cercetat trupul neînsufleţit. Da, era mort, mort de-a binelea. I-am pus mîna pe inimă şi am ţinut-o aşa cîteva minute. Nu mai bătea deloc. Era mort de-a binelea. Ochiul lui n-avea să mă mai chinuie.

Dacă totuşi mă mai crezi nebun, ai să-ţi schimbi negreşit părerea, cînd am să-ţi descriu cu cîtă cuminte prevedere am luat măsuri pentru ascunderea trupului. Noaptea era pe sfîrşite. Am lucrat de zor, dar în tăcere. Mai întîi am îmbucătăţit cadavrul. Am tăiat capul şi braţele şi picioarele.

Am scos trei scînduri din pardoseala odăii şi am aşezat totul în căptuşeala de lemn de dedesubt. Am pus apoi la loc scîndurile cu atîta dibăcie, încît nici un ochi omenesc – nici chiar ochiul lui – n-ar fi putut găsi ceva de bănuit. Nu era nimic de spălat – nici un fel de urmă, nici o pată de sînge. Prea am fost prevăzător pentru aşa ceva. O găleată cu apă curăţase totul, ha, ha!

Ceasurile erau patru cînd am isprăvit cu toată această treabă – era încă întuneric beznă, ca la miezul nopţii. Pe cînd ornicul suna ceasul, se auzi deodată o bătaie în uşa de la intrare. Fără nici o grijă, m-am dus s-o deschid: de ce oare m-aş fi temut acum? Au intrat în casă trei bărbaţi, care, cu o cuviinţă desăvîrşită, ş-au prezentat ca ofiţeri de poliţie. Un vecin auzise în timpul nopţii un strigăt de groază. Acest lucru trezise bănuieli că s-a întîmplat vreo

nenorocire. S-a făcut un denunţ la poliţie, iar ei, poliţiştii, fuseseră însărcinaţi să facă cercetări la faţa locului.

Am zîmbit, firește: oare de ce m-aș fi temut? Am urat bun sosit acestor domni. Strigătul acela, le-am spus, a fost al meu: strigasem în vis. Bătrînul, i-am lămurit eu, era plecat la țară. I-am dus pe musafiri în toată casa. I-am îndemnat să caute, să caute bine. Pînă la urmă, i-am condus și în camera lui. Le-am arătat comorile lui, puse în siguranță și neatinse. În pornirea mea plină de încredere, am adus scaune în odaie și i-am poftit aici, să se odihnească; iar eu, în nebuna îndrăzneală a deplinei mele izbînde, mi-am așezat scaunul chiar pe locul sub care zăceau rămășițele victimei.

Poliţiştii au fost mulţumiţi. Purtarea mea le cîștigase încrederea. Mă simțeam ciudat de la largul meu. S-au așezat la vorbă, flecărind de una, de alta, și le-am răspuns cu voie bună. Dar n-a trecut mult, și am simțit că pălesc. Doream să-i văd plecînd. Mă durea capul și mi se părea că-mi vîjîie urechile. Dar ei ședeau pe locurile lor și flecăreau într-una. Vîjîitul se făcea tot mai deslușit, continua și se făcea mai deslușit. Ca să scap de această senzație, sporovăiam acum și mai tare. Vîjîitul însă a continuat și s-a statornicit cu totul, pînă ce, într-un sfîrșit, mi-am dat seama că zgomotul nu venea din urechile mele.

Fără îndoială că m-am făcut atunci foarte palid, dar n-am încetat de a sporovăi, și cu un glas din ce în ce mai tare. Sunetul însă s-a înteţit. Ce puteam face? Era un sunet surd, înăbușit și viu, asemănător cu bătaia unui ceas care ar fi fost învăluit în vată. Am răsuflat din greu. Dar ofiţerii nu-l auziseră. Am sporovăit și mai repede, cu și mai multă vehemenţă. Dar zgomotul creștea fără încetare. M-am ridicat și am discutat tot felul de fleacuri cu un glas ascuţit și cu gesturi mînioase, dar zgomotul creștea fără încetare. Dar de ce nu voiau să plece? Măsurai camera în lung și în lat, cu pași mari și grei, ca și cum răspunsurile poliţiştilor m-ar fi scos din fire, dar zgomotul creștea fără încetare. Oh, doamne! Ce puteam face? Spumegam, deliram, înjuram. Ridicam scaunul pe care șezusem și-l hîrșîiam pe podele, dar zgomotul se făcea atotstăpînitor și creștea necontenit. Se făcea mai tare, tot mai tare. Iar poliţiştii flecăreau liniștiţi și zîmbeau. Era oare cu putinţă să nu fi auzit nimic? Dumnezeule atotputernic! Nu, nu! Auzeau! Bănuiau! Știau! Își

băteau joc de groaza mea. Aşa am crezut, şi aşa cred. Dar orice mai bine decît aceste chinuri de moarte! Orice era mai uşor de suferit decît această batjocură! Nu mai puteam îndura zîmbetele acelea făţarnice. Simţeam că trebuie să strig sau să mor! Şi acum... iarăşi... auzi! mai tare, mai tare, mai tare, şi mai tare!

– Ticăloşilor! am strigat. Nu vă mai prefaceţi! Mărturisesc fapta. Scoateţi scîndurile! Aici! Aici bate inima lui îngrozitoare!

În româneşte de Ion Vinea din volumul „Edgar Allan Poe. Scrieri alese", I, 1963.

MOARTEA ROȘIE

de Edgar Allan Poe

Moartea Roșie pustiise multă vreme ținutul. O molimă mai hîdă și mai fără leac nu se mai pomenise. Sîngele i-a fost Avatarul, și pecetea – roșeața și groaza sîngelui. Te lua cu dureri ascuțite și amețeli neașteptate, și apoi, prin toți porii, cu sudori necurmate de sînge, pînă la nimicire. Petele purpurii de pe trupul și mai ales de pe fața victimelor alcătuiau semnul vestitor al ciumei, care le scotea din rîndul oamenilor și le lipsea de ajutorul și dragostea lor. Începutul, desfășurarea și sfîrșitul bolii se petreceau toate într-o jumătate de ceas.

Dar prințul Prospero era fericit, cutezător și ager. Cînd o bună jumătate a norodului de pe moșiile sale a fost secerat, el chemă dinainte-i o mie de prieteni zdraveni și curajoși, aleși printre cavalerii și doamnele de la curtea sa, și se însingură cu ei în depărtarea nepătrunsă a uneia din stărețiile sale întărite. Era o clădire măreață și larg încăpătoare, o plăsmuire a prințului însuși, după gustul său excentric și impunător totdeauna. Un zid înalt și trainic îi da ocol. Erau porți de fier în acest zid. Curtenii, după ce intrară, aduseră forje și ciocane grele pentru a înțepeni zăvoarele. Hotărîseră să împiedice intrarea sau ieșirea pricinuite de deznădejdea dinafară sau de nebunia dinăuntru. Stăreția fu înzestrată din belșug cu de toate. Mulțumită acestor măsuri de prevedere, curtenii puteau să înfrunte primejdia de molipsire. Lumea dinafară să se descurce cum o putea. Pînă una-alta, ar fi fost o nebunie să gîndești ceva sau să te plîngi. Din grija prințului, se strînsese acolo tot ce poate desfăta pe om. Erau măscărici și comedianți, erau dansatori și muzicanți și tot ce e frumos pe lume, era și vin. Toate acestea și sentimentul de siguranță se aflau acolo, înăuntru. Iar afară bîntuia Moartea Roșie.

Era către sfîrșitul lunii a cincea sau a șasea a retragerii sale, în vreme ce molima bîntuia cu mai multă furie afară, cînd prințul Prospero își adună pe cei o mie de prieteni la un bal mascat de o nemaipomenită măreție.

Această priveliște era amețitor de plăcută. Dar mai întîi lăsați-mă să vă povestesc despre sălile în care se desfășura. Erau șapte la număr, – un șirag împărătesc. În multe palate, de altfel, asemenea șiraguri de încăperi alcătuiesc o lungă perspectivă în linie dreaptă cînd ușile sînt date în amîndouă părțile de perete, astfel încît ochiul îmbrățișează nestînjenit spațiul în întregime. În cazul acesta, însă, lucrurile stăteau cu totul altfel, așa cum ne-am fi putut aștepta, dată fiind înclinația ducelui pentru tot ce e bizar. Încăperile erau orînduite într-un chip atît de neregulat, încît privirea nu putea îmbrățișa dintr-o dată decît una singură. La fiece douăzeci-treizeci de pași era cîte o cotitură neașteptată, și la fiecare cotitură, cîte o priveliște nouă. Pe dreapta și pe stînga, în mijlocul fiecărui perete, cîte o fereastră gotică, îngustă și înaltă, dădea într-un coridor închis, care șerpuia de-a lungul șirului de încăperi. Vitraliile se deosebeau între ele, culoarea lor fiind potrivită cu tonul dominant al decorației încăperii din care făceau parte. Așa, de pildă, sala ce se afla la capătul de la răsărit era tapisată în albastru, deci de un albastru-viu îi erau și plăcile de sticlă. În a doua încăpere toate ornamentele și tapiseriile erau purpurii: aici vitraliile erau și ele purpurii. A treia cu totul verde, și la fel și geamurile. A patra mobilată și luminată portocaliu, a cincea, albă, a șasea, violetă. A șaptea sală era strîns învăluită în draperii de catifea neagră, care acopereau întreg tavanul și pereții și cădeau în falduri grele pe un covor de aceeași culoare și din același țesut. Aceasta era singura încăpere în care culoarea vitraliilor nu se potrivea cu a decorului. Geamurile erau stacojii, de culoarea intensă a sîngelui. Și în nici una din cele șapte săli nu era nici lampă, nici candelabru în belșugul de ornamente de aur risipite ici și colo sau atîrnate în tavan. Și nu se află nici o lumină, fie de lampă, fie de sfeșnic în tot acest șir de încăperi. Dar în coridorul ce le mărginea, drept în fața fiecărei fereste, stătea cîte un trepied uriaș, purtătorul unui focar de jăratic; străbătînd prin geamurile colorate, razele lui aruncau o lumină orbitoare în sală. Și astfel se iscau o mulțime de umbre fantastice și jucăușe. Dar în camera dinspre soare-apune și în camera neagră efectul focarului de lumină șiroind prin geamurile de culoarea sîngelui pe întunecatele draperii era de o grozăvie fără seamăn și dădea chipurilor celor

ce intrau o înfățișare atît de ciudată, încît prea puțini dintre oaspeți aveau îndrăzneala să-i treacă hotarul.

Tot în această sală, pe peretele dinspre apus, se găsea și un gigantic orologiu de abanos. Pendula lui se legăna încoace și încolo cu o bătaie înăbușită, monotonă și grea; și de cîte ori minutarul își sfîrșea ocolul cadranului și trebuia să bată ceasul, iată că din plămînii de aramă ai ornicului se înălța un sunet puternic, limpede și adînc, nemaipomenit de muzical, dar al cărui timbru era atît de ciudat, atît de răsunător, încît la fiece oră muzicanții din orchestră se vedeau siliți să întrerupă o clipă din cînt și să dea sunetului ascultare; tot astfel dansatorii se opreau fără voie din avîntul lor; o tulburare de o clipă cuprindea acea veselă adunare și, cîtă vreme dangănatul ornicului răsuna încă, vedeai pînă și pe cei mai nebunatici că pălesc, și pe cei mai vîrstnici și mai așezați că-și trec mîna pe frunte, ca și cum ar fi fost adînciți în gînduri sau în visări nedeslușite. Dar de îndată ce ecoul amuțea, un rîset ușor cuprindea toată adunarea; muzicanții se uitau unii la alții și zîmbeau gîndindu-se la propria lor slăbiciune și nebunie și își jurau unul altuia în șoaptă că nu se vor mai tulbura astfel atunci cînd ornicul va bate iar; și iată, după trecerea altor șaizeci de minute (care cuprind cele trei mii șase sute de secunde ale timpului în zbor), răsunau din nou bătăile ceasului, și iar se isca tulburarea, tremurul și îngîndurarea de mai înainte.

Dar în ciuda acestor lucruri, veselă și plină de strălucire era petrecerea. Gusturile ducelui nu-și găseau asemănare. Avea un ochi sigur în privința culorilor și a veșmintelor. Disprețuia podoabele la modă. Cutezător și înflăcărat în tot ce plănuia, era strălucit și barbar în concepțiile sale. Unii oameni îl puteau socoti nebun. Curtenii simțeau însă că nu era nebun de loc. Dar trebuia negreșit să-l auzi, să-l vezi și să-l cunoști de aproape ca să fii sigur că nu era.

Cu prilejul acestei mari petreceri, el a fost cel care a dat, în mare măsură, îndrumările asupra decorului și mobilierului celor șapte săli. Și gustul său călăuzitor a hotărît în privința măștilor și a costumelor. Desigur, totul era grotesc. Totul era învăpăiat și strălucit, hazliu și fantastic, în felul celor ce s-au văzut mai apoi în Hernani. Se vedeau figuri fanteziste, în veșminte și zorzoane fistichii.

Erau închipuiri ciudate, ca plăsmuirile unui nebun. Erau multă frumusețe și mult desfrîu, multe ciudățenii, străbătute și de un fior de groază; și mai erau și multe amănunte care-ți puteau face silă. Și pretutindeni prin cele șapte camere, sumedenie de vise se

perindau. Și visele acestea se frămîntau încoace și încolo, răsfrîngînd în ele culoarea încăperilor, bătînd tactul năprasnicei orchestre, ca și cum muzica n-ar fi fost decît ecoul pasului lor. Și la răstimpuri răsuna glasul orologiului de abanos din sala de catifea. Și atunci, o clipă numai, totul stă, totul tace, afară doar de glasul ceasornicului. Și visele pe locul lor încremenesc, înghețate. Dar ecoul repetat al orologiului amuțește – nu durase decît o clipă – și, iată, un hohot de rîs ușor și abia stăpînit se răspîndește după el pretutindeni. Și atunci muzica se revarsă în valuri iarăși, și iarăși visele se trezesc la viață și se frămîntă încoace și încolo, mai vesele ca oricînd, răsfrîngîndu-se în geamurile multicolore, prin care, de pe trepieduri, razele pătrund șuvoi. Dar în camera cea mai de la apus dintre toate cele șapte, nici o mască nu mai cutează acum să intre; întunerecul nopții se întețește mereu, și prin ferestrele de culoarea sîngelui o lumină de un roșu-aprins plutește în încăpere; și negrul îndoliatelor draperii te înspăimîntă, iar cel ce se încumetă să pună piciorul pe cernitul covor e întîmpinat de un dangăt al orologiului de abanos, un dangăt și mai solemn și mai poruncitor decît cel ce ajunge la urechea oaspeților care se răsfață în dezmățul mai depărtat din celelalte săli.

Sălile acestea erau înțestate de lume și în ele bătea cu înfrigurare inima vieții. Și orgia creștea ca un vîrtej, pînă ce, într-un tîrziu, se auzi orologiul sunînd miezul nopții. Atunci, precum am mai spus, muzica tăcu. Și dansatorii se opriră din legănarea lor. Și peste tot și toate se așternu, la fel ca mai înainte, o nemișcare înfricoșată. Dar acum clopotul pendulei trebuia să sune de douăsprezece ori; și poate că din pricina acestui răgaz s-au putut strecura și astfel de gînduri în meditația celor care, printre toți acești veseli oaspeți, mai cugetau. Și poate tot de aceea, mai înainte ca ultimul ecou al bătăii orologiului să se fi scufundat în tăcere, s-au găsit în această mulțime cîțiva inși care au avut timp să-și dea seama de prezența unei măști ce nu atrăsese atenția nimănui pînă atunci. Și zvonul despre acest oaspe nou răspîndindu-se din șoaptă în șoaptă pretutindeni, se ridică din toată adunarea un murmur de uimire și dezaprobare și pînă la urmă de oroare, de silă și de groază.

Se poate lesne înțelege că numai o arătare cu totul neobișnuită ar fi putut stîrni asemenea senzație într-o adunare de fantome de felul celeia pe care am descris-o. Drept este că dezmățul acestei nopți de bal mascat era aproape fără frîu. Dar în cruzimea ei, masca de care vorbim parcă întrecuse închipuirea lui Irod, nesocotind

regulile destul de îngăduitoare ale prinţului în privinţa mascaradei. Şi în inima celor mai nepăsători sînt strune ce nu pot fi atinse fără a pricinui emoţie.

Chiar şi pentru cei mai decăzuţi şi pentru cei cărora viaţa şi moartea li se par deopotrivă o glumă există lucruri cu care nu se poate glumi. Într-adevăr, toţi cei de faţă parcă au simţit cu putere lipsa de duh şi de cuviinţă din portul străinului. Era înalt de statură şi costeliv şi învăluit din creştet pînă-n tălpi într-un linţoliu. Masca ce-i acoperea obrazul înfăţişa atît de bine chipul unui cadavru înţepenit, încît şi cea mai cercetătoare privire anevoie ar fi descoperit înşelătoria; şi, totuşi, oaspeţii aceştia nebuni şi veseli ar fi putut, dacă nu chiar să încuviinţeze, cel puţin să îndure toate acestea; dar masca mersese atît de departe cu îndrăzneala ei, încît îşi luase înfăţişarea Morţii Roşii. Veşmîntul îi fusese vopsit în sînge, iar fruntea ei largă şi trăsăturile obrazului fuseseră stropite cu acea grozavă culoare purpurie.

Cînd prinţul Prospero dădu cu ochii de această spectrală arătare (care cu o mişcare înceată şi solemnă, ca şi cum ar fi vrut să-şi susţină şi mai bine rolul, se plimba încoace şi încolo printre dansatori), a fost văzut în prima clipă scuturat de un puternic fior de groază sau de scîrbă. Dar în clipa următoare fruntea i se înroşi de o oarbă mînie.

– Cine îndrăzneşte, întrebă el cu un glas răguşit pe curtenii din juru-i, cine îndrăzneşte să-şi bată joc de noi cu o blestemăţie ca asta? Puneţi mîna pe el şi demascaţi-l, ca să ştim pe cine anume o să spînzurăm la răsăritul soarelui, pe întărituri!

Prinţul se afla în camera de la răsărit, sau camera albastră cînd a rostit aceste cuvinte. Ele au răsunat puternic şi limpede prin cele şapte săli, căci prinţul era un bărbat îndrăzneţ şi voinic şi muzica tăcuse la un semn al său cu mîna.

În sala de la soare-răsare, în sala albastră, se afla prinţul, şi sta în picioare; cu o ceată de palizi curteni lîngă el. La îndemnul său, făcură întîi o mişcare înainte, ca şi cum ar fi vrut să se repeadă asupra nepoftitului, care în clipa aceea le era la îndemînă, iar acum, cu un pas măsurat şi hotărît, se apropia tot mai mult de cel ce vorbise. Datorită însă unei spaime nelămurite, pe care cutezanţa nebună a straniei măşti o inspirase tuturor oaspeţilor, nu s-a găsit nici unul să pună mîna pe el; astfel încît, neîmpiedicat de nimeni, el trecu pe lîngă prinţ la o depărtare de un pas. Şi în vreme ce, ca un singur om, mulţimea oaspeţilor se retrăgea din mijlocul

încăperilor către pereți, el își văzu de drum fără oprire, dar cu același pas solemn și măsurat care-l deosebise din capul locului; din camera albastră în cea roșie, din camera roșie în cea verde, din cea verde în cea portocalie și din aceasta în cea albă și pînă în cea violetă, fără să se fi făcut o încercare de a-i ține calea. Dar iată că tocmai atunci prințul Prospero, nebun de mînie și de rușinea lașității sale de o clipă, se năpusti în goană prin cele șase încăperi fără ca nimeni să-l fi urmat – de groaza morții care pusese stăpînire pe toți. Ținea în mînă un pumnal amenințător și, în vijeliosul său avînt, se apropiase la doi pași de străinul ce se retrăgea mereu, cînd, iată, acesta din urmă, ajuns la capătul sălii de catifea, se întoarse deodată și-și înfruntă urmăritorul. Un strigăt ascuțit se auzi, și pumnalul se rostogoli strălucind pe covorul negru pe care, în clipa următoare, se prăbuși, fără de viață, și prințul Prospero. Atunci, cu năprasnicul curaj al deznădejdei, o mulțime mare de oaspeți se năpusti deodată în sala cea neagră, punînd mîna pe nepoftitul a cărui înaltă statură se ținea nemișcată și țeapănă la umbra orologiului de abanos. Dar rămăseră muți de spaimă, dîndu-și seama că acel lințoliu funebru și acea mască de cap de mort pe care ei le înșfăcaseră cu o mînie atît de oarbă nu învăluiau nimic din ce putea fi atins.

Și acum toată lumea află că Moartea Roșie era de față acolo. Sosise pe drum de noapte, ca un tîlhar. Și unul după altul se prăbușiră veselii oaspeți în sălile orgiei lor, așternute cu o rouă de sînge. Și fiecare dintre ei muri în deznădăjduita înfățișare a prăbușirii sale. Și viața orologiului de abanos se stinse o dată cu viața celui din urmă dintre veselii oaspeți. Și flăcările trepiedelor și-au dat și ele sfîrșitul.

Și bezna, și ruina, și Moartea Roșie își întinseră peste tot și peste toate nemărginita lor stăpînire.

În românește de Ion Vinea (în original The Masque of the Red Death). Din volumul Edgar Allan Poe „Scrieri Alese", I, București, 1963

PUTEREA CREDINȚEI

de Pierre Frondaie

De la început mărturisesc că povestirea pe care doresc s-o evoc, naivă și profundă în același timp, ca-o revelație primitivă la limita unui vis, nu este menită să încînte pe domnii cu spirite tari, împietriți în orgoliul lor de a nu crede în nimic. Cu atît mai mult nu va place filosofilor rațiunii pure, nici astronomilor dialogînd asupra cometelor.

Mi-a fost povestită într-un mic oraș din Bretagne, pe un prundiș cu pietrișul auriu, în fața crepusculului, în timp ce soarele avea înfățișarea unui rege magnific, care primea la ceremonia culcării sale o întreagă curte de nori eleganți, îmbrăcați în trandafiriu, într-un castel oarecare din văzduh.

Iar cel pe care-l ascultam era un vechi marinar bronzat, copt și răscopt în aroma sării marine de toate razele tropicale a căror fierbințeală o simțise în timpul strălucirii lor.

Așadar, era povestea oarecare a unui oarecare vaporaș foarte vechi, pe care-l admirasem chiar în biserica orașului; un mic vapor care, la început, cînd era nou, nu arăta mai frumos decît altele: o jucărie pentru puștani, sculptată grosolan. Dar, ca și omenii, la fel de sigur, lemnul îmbătrînise. Acum, datorită nu știu cărui aspect venerabil de relicvă, căpătat în această biserică unde era conservat de două lungi secole, micul vapor părea un bunic minuscul și fermecător, strămoș al marilor veliere asemănătoare, care porneau în larg.

Aventura, sau legenda, nu s-a șters din memoria oamenilor, ea se păstrează și se transmite și acum. Tradiția orală și-a făcut datoria. Iar eu trebuie să remarc, în treacăt, că erau puține șanse să se uite căci, într-adevăr ce înseamnă patru generații, sau chiar cinci?

Așadar, întîmplarea pe care marinarul mi-o povestise, o știa de la bunicul său. Acesta o auzise de la străbunicul său, propriul erou al întîmplării.

Astăzi, o reproduc aproape cum am auzit-o imaginîndu-mi, din comoditate, că sînt primul său povestitor, un marinar din timpul lui Ludovic XIV:

În iarna anului 1698 ne întorceam dintr-o lungă călătorie în Țara Insulelor. Eram o duzină de oameni pe bricul pe care-l comandam și nu mai aveam de parcurs decît cîteva ore pentru a zări la orizont coastele abrupte ale Bretagniei. Totuși, cu tot timpul favorabil de pînă acum, vremea s-a posomorît, apoi, prin nu știu ce fel de discordie a vînturilor, marea a început să se agite, furioasă, cuprinsă de acea mînie teribilă capabilă să înmoaie chiar și barba aspră a mateloților. Soarele și-a ascuns strălucirea. Jucam pe valuri ca în dansurile săltărețe de Sainte Eloi; catargele s-au prăbușit dintr-o singură lovitură și trei dintre mateloți, Jingoel, Pornicais și Penarvan, lupi de mare haini și deochiați, prea răi pentru a crede în ceva, s-au înecat scăpați pentru totdeauna de binefacerile omenirii. Am rămas șapte, eu fiind singurul căsătorit.

Curînd furtuna dezlănțuită a dat vaporului lovitura de grație. Am lansat barca de salvare. Bricul s-a afundat în valuri cu un geamăt al cochiliei sale de lemn, un geamăt profund ca un horcăit omenesc, ca și cum printr-un ultim efort de protecție ar fi așteptat doar îndepărtarea noastră pentru a-și da sfîrșitul.

Pînă la barcă am fost la discreția valurilor, și numai Dumnezeu știe ce înseamnă furia lor! Între moarte și noi scîndurile fragile făceau față cu greu. După cîteva minute, barca, ultima noastră șansă, s-a scufundat la rîndul său și iată-ne înotînd în plină mare. Ah! Doamne! În timp ce ne zbăteam pentru a scăpa de furtună, păream ca niște contrabandiști în munți, cînd în adîncul văilor, cînd deasupra crestelor. Și atunci s-a produs miracolul! Dar știți, un adevărat miracol, cum apare doar în cărți, în dreptul imaginilor bunului Dumnezeu, un miracol ca și cum vîntul potrivnic ar fi fost alungat de cel din spate: în mijlocul uraganului a apărut un mic vas!

De unde venea? El răsărise în fața ochilor noștri, ieșit din mare sau căzut din cer! Revolta valurilor nu oprea cu nimic mersul său. El avansa, mai puternic decît forța talazurilor, care se calmau după trecerea sa. Același instinct ne-a făcut pe toți șapte să înotăm spre el și vaporul, ale cărui pînze băteau ca marile aripi ale arhanghelului, s-a oprit ca să ne culeagă din mare. Prin aceasta

înțeleg că am putut ajunge pe punte cu ajutorul unei corzi care pendula de-a lungul corpului vasului. Nici n-am avut timp să discutăm despre cele întîmplate căci vasul o și pornise în direcția coastei.

Atunci am avut bucuria să privim în jurul nostru și dacă un altul ar fi povestit ceea ce vreau să vă spun, ceea ce am văzut eu singur, nu l-aș fi crezut! Fusesem doar în apă, gata să mor împreună cu camarazii mei și acuma iată-ne cu toții spre oraș!

Șapte martori pentru un singur miracol! Nu mai trebuia nici o dovadă în plus...

Niciodată, nici un marinar nu a mai navigat pe un vapor asemănător. Avea o lungime de doisprezece pînă la cincisprezece metri și o lățime de trei metri. Nici o scară, nici un tambuchi pentru a pătrunde înăuntru.

Pe de altă parte enigmaticul nostru salvator nu părea a fi gol ca un balon ci, dimpotrivă, plin ca și cum ar fi fost tăiat dintr-un singur bloc gigantic.

Dar cine manevra vasul? Nu exista echipaj. Nici o parîmă mobilă, nici o cîrmă, nici un greement de care să te poți servi. Aproape de roată, un pilot mare, sculptat grosolan în lemn privea înainte și părea să transmită navei ordinele unei misterioase Atotputernicii.

Pe catarg, pînzele cusute neîndemînatic în rare locuri păreau că disprețuiesc vîntul care urla ca un lup în jurul lor. Noi căzusem în genunchi capleșiți de faptul că ne simțeam în mîinile bunului Dumnezeu. Ne apropiam de pămînt cu o viteză prodigioasă.

Deodată, am izbucnit într-un nou strigăt de groază: vaporul se îndrepta direct spre un culoar format de două rînduri de stînci, un culoar atît de strîmt încît abia avea lățimea necesară ca să permită trecerea unei bărci. Despicarea miraculoasei carene a vasului ar fi fost fatală. Dar nu. Brusc vasul nostru s-a contractat păstrîndu-și însă proporțiile. A devenit atît de mic încît am fost nevoiți să ne strîngem unul lîngă altul pentru a avea loc fiecare. În depărtare se zărea Peninsula Bretagne. Alergam spre țărm cu viteza unei ghiulele de tun, desigur, definitiv salvați! Atunci, vaporul a început să devină din ce în ce mai mic, pînă cînd, la circa o sută de metri de țărm, în zona formată de plaja întinsă a trebuit să ne aruncăm în apă. Vasul nostru, refugiul nostru se strîngea sub picioarele noastre; îl simțeam fremătînd, reintrînd, ca să spunem așa, în el însuși. Cînd l-am abandonat și am ajuns înot pînă la nisipurile

sigure, el a devenit minuscul, asemănător jucăriilor confecționate prin orașele noastre, pentru copii.

Stupefiați și plini de recunoștință, ne precipitam în apă. Vaporul plutea la cîțiva metri pe marea devenită calmă. El dădea impresia unui mic rege al flotelor, al unui sabot pentru picioarele lui Iisus, cînd, odinioară, trecea desculț pe mare. Obrajii noștri șiroiau de lacrimi și îndreptam spre cer strigăte nesfîrșite de slavă! Datorită lui, acestui mic vapor pentru copii, acestei jucării, care a început să crească pentru a salva oamenii! Nu ne puteam înșela, pentru că eram acolo pe plajă, plini de aplomb și în viață; pentru că în locul unui vapor de dimensiuni obișnuite, nu mai era decît unul, minuscul! În fine, am intrat în apă pînă la genunchi, am luat între mîinile mele obiectul miraculos și purtîndu-l, am pornit cu capul descoperit, pe drumul spre oraș. Nu departe de aici știam că ne așteaptă cu magherniițele sale domolite.

...Nu mai spuneam nici un cuvînt. Se lăsase seara. Bolta cerească strălucea plină de stele iar luna, atît de calmă, atît de calmă părea că luase fața unei sfinte... După o oră am ajuns și miracolul și-a găsit explicație! Ah! Doamne, cînd spun: „explicație"... trebuie să înțelegem.

El se lămurise pentru noi, marinarii, dar în ce privește răuvoitorii orașului... Ah! Ah! cînd mă gîndesc îmi vine să rîd! Răuvoitorii orașului! Mult prea răuvoitori pentru a înțelege ceva, nu-i așa?... Pe scurt, iată explicația noastră, pentru noi...

Eu o dau ca mulțumire lui Dumnezeu:

Vaporul care ne-a salvat, era cel al fiului meu... un dulce copilaș de 10 ani. În timpul veghei, cînd furtuna își începuse rondul, copilul a avut inspirația ca în ruga sa să ofere Fecioarei noul său vapor, jucăria sa favorită, primită ca dar de Crăciun. El se gîndise că prin acest sacrificiu va cîștiga mila cerului. Și cerul l-a înțeles bine. Doamna Maria și-a întins brațele... și vaporul s-a mărit, a venit spre noi și ne-a salvat... apoi, după terminarea rolului său divin, a redevenit mic, mic, mic...

Atunci, pe cînd orașul răsuna de cîntece de bucurie, l-am transportat la biserică, după altar... iar din acea zi, vechea biserică s-a numit Notre-Dame a micului vapor...

Iată povestea. Ea valorează atîta cît poate valora. Are cel puțin meritul de a nu fi *psihologică*...

În românește de Dinu Teodor Constantinescu (din volumul „Contes réels et fantaisistes" Paris, 1930)

VIZIUNEA JUDECĂȚII DE APOI

de Herbert George Wells

Tra-ara-a!

Eu ascultam, neînțelegînd nimic.

Ta-ra-ra-ra!

– Doamne! am mormăit eu trezit din somn. Ce de tarara diavolesc!

– Ra-ra-ra-ra-ra-ra-ra-ra-ra-ra! Ta-ra-rra-ra!

– Aceasta este pe deplin suficient, mi-am spus eu, pentru a trezi un uo... dar dintr-o dată am amuțit. Unde sînt eu oare?

Ta-rra-rara! Tot mai tare și mai tare.

– Probabil că este o nouă invenție oarecare sau...

Din nou asurzitorul turra-turra-turra!

– Nu, am spus eu mai tare, pentru a-mi auzi vocea proprie.

– Aceasta este vocea trîmbițelor în Ziua de Apoi.

– Tuuu-rra!

*

* *

Ultimul sunet m-a smuls din mormînt, cum scoate un pescar cleanul în cîrlig.

Mi-am văzut monumentul mortuar (o chestiune destul de mediocră; aș vrea să știu cine l-o fi construit?). Apoi bătrînul ulm și marea întinsă în depărtare au dispărut, ca un nor de abur și în jurul meu a apărut o mulțime mare de oameni, nici un muritor n-ar fi putut să-i numere, reprezentanții tuturor popoarelor, tuturor limbilor și tuturor țărilor, copii de diferite vîrste și toate acestea într-un amfiteatru de necuprins, cum este cerul. Iar sus, deasupra noastră,

pe un nor orbitor de alb, care îi servea ca prestol, trona Domnul Dumnezeu și întregul lui alai de îngeri. Dintr-o dată l-am recunoscut pe Asrael, deoarece el era într-o îmbrăcăminte închisă, pe Mihail după paloșul lui, iar mărețul înger, care scotea sunetele din trîmbiță, tot mai stătea cu trîmbița în mîna ridicată în sus.

*
* *

Operează rapid, a spus un omușor nu prea înalt, care stătea lîngă mine. Chiar foarte rapid! Vedeți pe îngerul ăla cu cartea?! Și, pentru a privi mai bine, el se așeza ba pe vine, ba întindea gîtul, privind prin gloata de suflete care ne înconjura.

– Toți sînt aici, a spus el. Absolut toți. Acum vom afla!... Iată-l pe Darwin, a adăugat el, sărind la o altă temă. Va păți zdravăn! Ia vedeți pe acel bărbat prezentabil, înalt, el vrea să prindă privirea Domnului Dumnezeu, este însăși ducele... Dar aici sînt o grămadă de oameni necunoscuți!

A-a! Iată-l și pe Priggls, editorul. Ciudați oameni sînt și acești tipăritori. Priggls, a fost un om deștept... Dar vom afla și despre el toate dedesubturile! Eu o să ascult cu toate urechile. O să am tot timpul să mă distrez. Doar numele meu începe cu litera „S".

El a aspirat aerul cu un șuierat.

– A, iată și personalitățile istorice! Vedeți? Iată-l pe Henrich al optulea. Lui precis i se vor spăla oscioarele. Dracu să-l ia! Doar este Tudor! El a coborît glasul. Uitați-vă la acest băiat, drept în fața noastră; s-a acoperit din cap pînă în picioare de păr. Acesta, vedeți, este omul din epoca de piatră. Iar acolo din nou...

Dar eu nu mai ascultam vorbăria lui, deoarece priveam la Domnul Dumnezeu.

*
* *

Asta-i tot? a întrebat Dumnezeu.

Îngerul cu cartea în mînă (în fața lui erau așezate un număr infinit de asemenea cărți, exact ca în sala de lectură a Muzeului Britanic) a privit spre noi și, s-ar părea că într-o clipită i-a numărat pe toți.

– Tot, a răspuns el și a adăugat: – Aceasta a fost, o Doamne, o planetă foarte mică.

Dumnezeu s-a uitat cu atenție la noi toți.

– Deci, să începem, a spus el.

*
* *

Îngerul a deschis cartea și a pronunțat un nume oarecare. În el s-a repetat de cîteva ori sunetul „a" și ecoul a răspuns din toate părțile, din adîncimea spațiului necuprins. Eu nu am perceput acest nume, deoarece omulețul, care stătea lîngă mine a exclamat: „Ce e?!". Mi s-a părut că numele suna ca „Ahav", dar acesta doar nu putea să fie acel Ahav, despre care se vorbește în Vechiul Testament.

În aceeași clipă o mică figură neagră s-a ridicat pe un nor pufos la picioarele Domnului Dumnezeu. Aceasta era un bărbat prezentabil în straie străine bogate, cu coroană pe cap; el a strîns mîinile pe piept și a coborît posomorît capul.

– Deci? a spus Dumnezeu, privindu-l de sus în jos.

Noi puteam auzi clar răspunsul, deoarece acest spațiu poseda într-adevăr o acustică extraordinară.

– Mă recunosc vinovat, a spus omulețul.

– Împărtășește-ne acțiunile tale, a pronunțat Domnul Dumnezeu.

– Eu am fost rege, a început omulețul, un mare rege. Am fost desfrînat, mîndru și crud. Am luptat, pustiind țările străine; am ridicat palate, dar ele sînt construite cu sînge omenesc. Ascultă, o Doamne, toți acești martori, care apelează la tine pentru răzbunare. Sute și mii de martori. El a arătat cu mîna spre ei. Și asta nu e tot! Eu am poruncit să fie prins prorocul – unul din prorocii tăi.

– Unul din prorocii mei, a repetat Domnul Dumnezeu.

– El nu a vrut să se plece în fața mea și l-am torturat patru zile și patru nopți, pînă a murit... Mai mult decît atît, o Doamne! Eu am blasfemiat. Mi-am însușit prerogativele tale.

– Ți-ai însușit prerogativele mele, a repetat Domnul Dumnezeu.

– Am impus să mi se acorde onorurile dumnezeiești. Nu există nici un păcat pe care să nu-l fi înfăptuit! Nu există o asemenea nelegiuire prin care să nu-mi fi întinat sufletul. Și, la sfîrșit, tu Doamne, m-ai pedepsit!

Dumnezeu a mișcat ușor din sprîncene.

– Și eu am fost ucis în luptă. Și, iată acum stau în fața ta, meritînd cea mai severă pedeapsă în iadul tău. Nu îndrăznesc să mint, nu îndrăznesc să mă justific în fața măreției tale și clamez nelegiuirile mele în fața întregului neam omenesc.

El a tăcut. I-am văzut bine fața. Ea mi s-a părut palidă și amenințătoare, mîndră și straniu de măreață. Mi-am amintit involuntar de Satana lui Milton.

– Majoritatea celor spuse figurează pe inscripția de pe obeliscul lui, a spus îngerul, care urmărea după carte, ducînd degetul pe pagină.

– Într-adevăr? a pronunțat tiranul, nu fără mirare.

Aici Dumnezeu s-a înclinat dintr-o dată, a luat pe acest omuleț și l-a așezat în palmă, parcă pentru a-l privi mai bine. Omulețul părea doar o fîșie întunecată pe mijlocul palmei lui.

– A săvîrșit el într-adevăr toate acestea? a întrebat Domnul Dumnezeu.

Îngerul a trecut dreapta peste carte și a pronunțat întrucîtva neglijent:

– Într-o oarecare măsură aceasta este așa.

Privind din nou spre omuleț, am descoperit că fața lui s-a schimbat în mod straniu. El privea spre înger cu ochii plini de groază, apucîndu-se cu mîna de cap. Unde a dispărut măreția lui regală și sfidarea obraznică?

– Citește, a rostit Domnul Dumnezeu.

Și îngerul citea, dezvăluind în fața noastră, în toate amănuntele, viața acestui scelerat. Ascultîndu-l, simțea o desfătare pur intelectuală. În darea lui de seamă se întîlneau, după părerea mea, locuri întrucîtva „riscante". Dar cerurile, desigur, au drept la așa ceva...

*

* *

Toți rîdeau. Chiar și prorocul preaînaltului, care a fost supus la suplicii de acest monstru, a schițat un zîmbet pe buze. Marele scelerat s-a dovedit, la verificare, un omuleț caraghios, neînsemnat!

– Și odată, continuă îngerul cu un zîmbet, care ne-a excitat curiozitatea, el s-a îmbuibat prea tare, a căpătat o dispoziție proastă și iată...

– Auleu, numai asta nu! a urlat sceleratul. Nimeni din lume nu știe despre aceasta. Aceasta nu a fost niciodată! guiță el. Eu am fost om rău, se poate spune un criminal. Am făcut destule fărădelegi, dar nu sînt capabil de o asemenea prostie, de o asemenea prostie enormă...

Îngerul continua să citească.

– Doamne! a implorat sceleratul. Nu trebuie să li se vorbească despre aceasta! Eu sînt gata să mă căiesc! Să rog iertare...

Și sceleratul a început să sară frenetic în palma Domnului, plîngînd amar. Dintr-o dată l-a cuprins rușinea. El s-a aruncat într-o parte, intenționînd să sară de pe degetul mic al Domnului. Dar întorcînd repede mîna, Domnul l-a oprit; atunci el s-a repezit spre deschiderea dintre degetul mare și cel arătător, dar degetul mare s-a strîns de palmă. Între timp îngerul tot citea și citea, iar sceleratul

alerga încolo și încoace pe palmă, apoi dintr-o dată s-a întors cu spatele spre noi și s-a strecurat în mîneca Domnului.

Eu mă așteptam că Domnul îl va goni de acolo, dar mila Domnului este nelimitată.

Îngerul s-a oprit.

– Da?! a spus el.

– Următorul, a răspuns Dumnezeu și chiar înainte ca îngerul să aibă timp să pronunțe numele, pe palmă, stătea deja o ființă acoperită cu păr, în zdrențe murdare.

*
* *

– Cum! Oare iadul este în mîneca Domnului? a întrebat vecinul meu.

– Dar oare există iadul? am întrebat la rîndul meu.

– Eu mi-am stors toți ochii, a spus el, încercînd, ca să fim sinceri, să văd prin spațiile dintre picioarele îngerilor, dar nu prea zăresc nicăieri orașul ceresc.

– S-s-s, a șoptit încruntîndu-se supărat o micuță femeie, care stătea lîngă noi. Ascultați ce ne va dezvălui acest mare sfînt!

*
* *

– El a fost Stăpînul Pămîntului, iar eu am fost prorocul Dumnezeului din ceruri, a strigat sfîntul, și privindu-mă, se minunau muritorii. Deoarece eu, Doamne, am cunoscut întreaga slavă a raiului tău. Mi se dădeau lovituri de cuțit, mi se înfigeau așchii sub unghii, se smulgeau fîșii de carne de pe spate, dar toate chinurile, toate torturile le suportam cu bucurie pentru slava Domnului! Dumnezeu a zîmbit.

– Și spre sfîrșit mergeam abia acoperit de zdrențe, plin totul de bube și putoarea se degaja din mine, dar eu eram cuprins de rîvna sfîntă.

Gavriil a scăpat un rîs ușor.

– Și eu m-am culcat la porțile tiranului, a continuat sfîntul, ca o znamenie oarecare, ca o minune vie...

– Ca o scîrboșenie oarecare, a rostit îngerul și a început să citească despre sfînt, neacordînd atenție faptului că acesta repeta într-una despre chinurile odioase la care se supunea pentru a căpăta fericirile raiului.

Și, închipuiți-vă, tot ceea ce a fost scris în carte despre acest sfînt, s-a dovedit de asemenea o revelație și minune.

Mi se pare, nu au trecut nici zece secunde, că sfîntul a început, la rîndul lui, să se agite pe măreața mînă a Domnului. Nu au trecut nici zece secunde! Și, iată, el a început de asemenea, să urle, auzind dezvăluirile nemiloase și asemănător cu sceleratul s-a salvat prin fugă sub umbra mînecii Domnului. Și, ni s-a permis să privim acolo. Acolo, sub umbra mînecii Domnului, umăr la umăr, ca doi frați, ședeau aceste două ființe, care și-au pierdut toate iluziile lor.

Tot acolo m-am salvat prin fugă și eu, cînd mi-a venit rîndul.

*

* *

– Iar acum, a rostit Dumnezeu, scuturîndu-ne din mîneca lui pe Planeta, unde urma să trăim, pe Planeta, care se rotea repede în jurul Soarelui său, care strălucea prin razele verzi ale lui Sirius.

– Acum cînd ați început să mă înțelegeți puțin mai bine și pe mine și unul pe celălalt... mai încercați din nou.

După aceea el și îngerii care îl înconjurau s-au întors și au dispărut brusc.

A dispărut și tronul.

În jurul meu se întindea o prea frumoasă țară, pe care nici în vis nu mi-am închipuit-o, pustie, severă și minunată. Și mă înconjurau sufletele limpezite ale oamenilor în corpuri noi, transformate.

În românește de Oleg Crămărescu
Din volumul „The Time Machine",
London, 1895.

CLAR DE LUNĂ

de Pitigrilli

Lună, sihastru al aerului
stea liniştită de argint,
care ca o pînză albă
plutești pe cerul înstelat...

Fiul unor părinţi bogaţi dar cinstiţi, Oscar Krook se născuse în Suedia, patria Cristinei de Suedia şi a chibriturilor. Bunicul pastor protestant, îl învăţase să citească biblia şi să cînte la orgă, dar el prefera să se învîrtească printre volanele şi macaralele prăvăliei părinteşti. Tatăl – mai e nevoie să amintim? – era celebrul Gustav Krook inventatorul şi constructorul pămătufului de barbă cu triplu schimbător de viteză. Spre deosebire de fiii oamenilor de geniu, ce sînt aproape totdeauna nişte nerozi (cel puţin acei cîţiva pe care i-am cunoscut eu) Oscar Krook întrecea pe tată în geniu şi avea, ca şi el, talentul mecanic, matematic şi inventiv. În schimb cele cinci surori ale sale, uscate toate, lungi, subţiri ca un mănunchi de chei, erau făcute pentru dansurile ritmice, pictura botanică şi prefăcuseră casa într-un soi de bazar de estetism, de tîrg de spiritualitate, de hotel meublé al Muzelor.

În casa aceea nu se vorbea decît în simboluri: mînerele sertarelor aveau un înţeles transcedental: umblau în ritm de dans copiat după baso-reliefuri elene şi egiptene: orice zgomot, fără excepţia celor care veneau din bucătărie, avea un rost estetic şi o instrumentaţie a sa: cele cinci surori subţiri ca un mănunchi de chei nu se hrăneau decît cu Frumuseţe pură.

Poate din pricina aceasta erau atît de slabe. Oscar Krook, la moartea tatălui, moşteni o anumită sumă care-i îngădui să se însoare cu o zestre cu soţie şi să se depărteze de acea casă plină de poezie şi de clar de lună atît de nesuferită lui care înţelegea numai mecanica şi matematica. Încă de la optsprezece ani uimise lumea ştiinţifică cu invenţia teloficleidei, instrument muzical care cu ajutorul undelor herţiene cîntă la o distanţă atît de mare încît ascultătorii neputîndu-şi da sema de punctul de pe glob unde se

află cîntăreţul, sînt în imposibilitate de a reacţiona, pe cînd vecinii acestuia trăiesc în deplină linişte. Muzicantul însuşi, neauzind ceea ce cîntă, are iluzia că e un mare virtuoz şi rezolvă problema de a executa muzică pură pentru sine şi de a executa în acelaşi timp muzică uşoară pentru public, de vreme ce, pe cînd el suflă în tuburile sale Ave Maria de Gounod, dincolo de Oceanul Indian se aude cel mai nou cîntec al lui Piedigrotta.

Dar feluritele instalaţii şi numeroasele experienţe îl costară pe inventator jumătate din avere: ca să nu piardă cealaltă jumătate o întrebuinţă într-o întreprindere pentru exploatarea unui alt brevet de transformarea pneurilor vechi de automobile în pastile de gumă pentru tuse. Invenţia ar fi dat rezultate minunate dacă lansarea prin reclamă ar fi fost mai izbutită şi dacă ar fi avut loc la începutul toamnei cînd lumea începe să tuşească şi nu la sfîrşitul primăverii cînd nu mai tuşeşte nimeni. Oscar Krook se pomeni în pragul ruinii. Îi rămase un singur mijloc: producţia stridiilor cu lămîie. Deoarece în Suedia, din pricina transporturilor, fructele costă mult mai mult decît moluştele, el se gîndise să cumpere pe preţ de nimic, de la hotelurile din Scandinavia şi dimprejurimi lămîile putrede şi stoarse şi să le arunce într-un golf al Mării Baltice unde, într-un eleşteu model, de beton armat, stridiile s-ar fi născut, ar fi crescut, s-ar fi dezvoltat şi ar fi ajuns la maturitate în zeamă de lămîie, la umbra tufelor mari de piper care se îndoiau să se oglindească în apă şi să parfumeze moluştele. Dar tocmai în anul acela Prinţul de Walles lansă moda stridiilor naturale, fără piper şi fără lămîie, şi inventatorul ar fi murit de foame împreună cu soţia, dacă n-ar fi avut de mistuit toate stridiile acelea nevîndute.

Soţia muri de necaz şi de tifos într-o lună.

– Şi totuşi era ceva aici înăuntru! – exclamă într-o zi, în culmea deznădejdii, lovindu-se cu palma peste frunte cu gestul şi cu cuvintele lui André Chénier condus la moarte.

– Da, ai talent pentru mecanică, dar în viaţă îţi lipseşte simţul practic, îi răspunse bătrînul bunic, pastorul protestant şi cîntăreţ la orgă. – Eşti un visător!

– Să-mi spui visător, mie care am fugit de acasă îndată ce am putut, numai ca să scap de aiurerile celor cinci surori ale mele?

– Fără să bagi de seamă, dragul meu Oscar, ai sorbit şi tu prea mult clar de lună!

De atunci înainte clarul de lună deveni pentru el un vis rău. Prin clarul de lună îşi explica lipsa de simţ practic. Ca Newton şi ca

Ampère devenise obiectul unor neatenţii plicticoase. Poftit la masă de industriaşi şi savanţi i se întîmplă să pună în buzunar un tacîm de argint sau o tabacheră a gazdei şi fiind surprins într-o zi pe cînd îmbrăţişa servitoarea unui prieten se scuză bîlbîind:

– O nebăgare de seamă! Credeam că e soţia ta.

Deprins cu cele mai chinuitoare greutăţi ale calculelor superioare greşea cînd controla socoteala unui chelner; inventatorul unor sisteme îndrăzneţe pentru rezolvarea marilor probleme de mecanică, nu ştia să lipească mînerul unei umbrele; şi într-o noapte, fiindcă uitase cheia de la poartă rătăci, ca un vagabond, pînă în zori, ocărînd bineînţeles clarul de lună, fără să-i dea prin minte să trezească portăreasa sau să se ducă să doarmă la hotel.

Invenţia maşinii de clocit, la care punînd să se clocească artificial ouăle răscoapte ieşeau puii fripţi, nu avu parte de aprobarea ştiinţei oficiale, nici de sprijinul capitaliştilor. Din nenorocire acei princiari sprijinitori ai trîndăviei şi ai cerşetoriei, ce se numeau mecenaţi, nu mai există; şi inventatorul nostru cheltuia cu studiile şi cu maşinile sale o mare parte din micul ajutor trimis de cele cinci surori. Nemîncarea limpezeşte mintea: lui Oscar Krook i se întîmpla adeseori să aibă mintea limpede. Dar în schiţa biografică a unui inventator e obligatoriu să fie puţină foame (moartea în mizerie e foarte şic) după cum din programul unui prim ministru nu trebuie să lipsească contravenţia pentru excesul de viteză cu automobilul, lauda sîrguinciosului sergent înspăimîntat şi răspîndirea anecdotei de către agenţia telegrafică oficială.

Necunoştinţa oamenilor şi lipsa lui de simţ practic îl încredinţară că nu era făcut pentru invenţiile industriale. Geniul său de matematician nu se putea îndrepta decît spre un singur lucru, spre stelele pîngărite de poeţi şi de îndrăgostiţi dar veşnic deasupra josnicelor speculaţii, deasupra micilor intrigi, deasupra intereselor vulgare a tîrgurilor nevrednice de la care nici unul din lucrurile de pe pămînt n-a izbutit vreodată să se sustragă.

Stelele! Dacă ar putea fi întrebate stelele, aş vrea să ştiu: cine le plictisesc mai mult, astronomii sau poeţii?

În scurtă vreme Oscar Krook căpătă faima de mare astronom nu atît fiindcă descoperise cele două stele Marichita şi Spippina cît pentru studiile sale despre putinţa de a putea fi locuită luna. Ura pentru clarul de lună îl împinsese să studieze acest satelit cu ochi de savant. Ştiinţa şi poezia aleargă pe două linii paralele care nu se vor întîlni niciodată, afară doar dacă nu socotim că ştiinţa este

poezie pură; și atunci cealaltă, aceea pe care pînă acum am numit-o poezie devine un bîlbîit sterp al palavragiilor pierde-vară.

*

De la congresul științific mondial de la Pnom-Penh (Cambodgia) nu putea să lipsească Oscar Krook. Congresele sînt făcute pentru a consuma prînzuri strașnice și răcoritoare din belșug, pentru a vizita în mașină o capitală, cu semn distinctiv la cheutoare, și spre a-și spune un la revedere cordial, pentru la anul într-o altă capitală. Dar prezența lui Oscar Krook dovedea ea singură că acel congres era demn și seros cum n-a mai fost altul. Iar cine ar avea putința să răsfoiască ziarele din vremea aceea ar vedea ce savanți grozavi veniră din toate părțile lumii: chiar și pieile roșii trimiseră pe profesorul Stomac de Rumegător în costum național să expună anumite modificări igienice aduse de el cimpoiului păcii (pipa de ceremonie); amtropofagii din insulele Figi delegară pe un docent universitar de-al lor, tot în costum local: gol cu desăvîrșire, pe pieptul căruia străluceau însă albe insignele celui mai mare ordin al Osului de misionar.

După ce se inaugurară lucrările sub președinția unui craniu foarte savant, care părea o minge de fildeș, (comparația obișnuită, dar așa sînt și capetele pleșuve) pe care s-ar fi tras cu o riglă și tuș trei linii paralele, se făcu o comemorare sumară a iluștrilor dispăruți din anul acela și se începu discuția asupra ordinii ce trebuia dată discuțiilor. Chestiunea rămase în suspensie și veni vorba despre nevoia de a adopta pentru schimbul de idei una din cele nouă sute de limbi universale născocite de obișnuiții vizionari. Un erudit român se sculă și ținu un discurs foarte lung în volapuk, limbă universală, pe care, firește, nimeni n-o înțelese. Marea sală a congresului părea un colț răscolit de balamuc: capete de două ori prea lungi, chipuri înspăimîntate parcă de o lampă cu magneziu, fizionomii de oameni ce mistuie greu, ochi îmbătați de absint și de matematică, cranii bune pentru arhivele de antropologie și care, ar fi dat serios de gîndit pălărierilor.

În dosul băncii prezidentului o statuie feminină de marmură simboliza Invenția. Nu ținea în mînă nici laurul, nici torța, nici roata dințată. Era pur și simplu o femeie. Nici un inventator nu are geniu inventiv, schimbător și nesecat, al unei femei oarecare.

Cu aerul îngîmfat și gesturi solemne de arhimandrit, președintele da pe rînd cuvîntul feluriților congresiști care cereau să vorbească

despre progresele ştiinţifice din ţara lor sau despre o invenţie personală. Delegatul Republicii Andorra supuse ilustrei adunări un proiect al său pentru punerea aerului în sticle cu dop sterilizat, ceea ce ar îngădui să se facă la domiciliu cura de aer de la Saint Moritz şi de soare din Cairo sau de căldură parfumată de pe Coasta de Azur, aşa cum se poate face azi la domiciliu cura de apă de Vichy.

Un mare medic american expuse un sistem al său pentru condensarea somnului: în acelaşi fel în care se poate intensifica repede oboseala (printr-o alergare sau printr-un meci de box) se poate şi odihna. „Cu metoda mea, susţinea el, eu creez un triplu extract de odihnă, o condensare de somn; mă însărcinez să-i redau trupului prospeţimea cu ajutorul unui sfert de oră de somn pe noapte şi astfel am dezlegat problema prelungirii vieţii".

O doctoriţă înaltă, lungă, fără formă, ca o sticlă de vişinată, cu pîntecul drept de consumatoare de spanac şi cu capul umflat de geniu expuse o tehnică a sa pe bază hipnotico-sugestivă în tratarea bolilor imaginare de origine nervoasă la copii. Metoda consta în masaje fluide şi în aplicaţii speciale ale mîinilor pe locul bolnav.

– Nu e o metodă nouă, stimată doamnă doctor, izbucni un savant de rasă latină. În bătrîna Europă cura dvs. pentru bolile imaginare ale copiilor se practică din timpuri imemoriale. Dar în loc de aplicaţii ale mîinilor, la noi se cheamă bătaie!

Toţi congresiştii izbucniră indignaţi şi dădură cu unanimitate – minus unul – (adică al lui însuşi) un vot de blam întrerupătorului care uitînd demnitatea locului şi a persoanelor...

Un profesor de la Universitatea din Dar-es-Salam propuse să se predea limbile la gramofon, în timpul somnului pacientului, cu repetarea neîncetată a conjugărilor, declinărilor şi cuvintelor încît, exploatînd subconştientul, după şase luni, elevul să cunoască limba fără a fi făcut cea mai mică sforţare pentru a o învăţa.

La urmă cuvîntul fu dat lui Oscar Krook. Semne de atenţie vie: faima răspîndită a savantului făcu să se întoarcă spre el toate privirile. Fără sînge în obraz din pricina nopţilor petrecute la ochean şi zilelor pierdute între cărţi, Oscar Krook avea în fiinţa lui ceva supra-pămîntesc dar nu încă ceresc: nu părea un om de pe pămînt, ci un locuitor din îndepărtatele lumi siderale desemnat de un pictor fantezist pentru un roman neverosimil.

Începu:

– Colegi din lumea întreagă, deosebiţi prin limbă şi rasă, dar fraţi într-o singură credinţă: ştiinţa.

Aplauze pe care el le opri cu un gest tăios al mînecilor largi, albe ca de cretă, din care ieșeau manșete cilindrice și degete negre de cerneală.

– N-am venit aici să vă spun vorbe, urmă el, ci să vă expun fapte. Mie nu-mi plac vorbele. Nu-mi plac decît numerele, forța și materia.

Alte aplauze.

– Și invenția pe care v-o supun nu e fructul întîmplării cum e cea mai mare parte dintre invenții...

Semne de dezaprobare în adunare energic înăbușite de președinte.

– ... ci este rezultatul unei voinți concrete. Am inventat o mașină pentru suit în lună.

– E nebun.

– Aiurează.

– Își bate joc de noi.

– Nu-ntrerupeți pe orator, dojeni președintele cu craniul lucios și sferic, trăgînd cinci șase focuri de revolver încărcat cu praf căci așa se suna clopoțelul în congresul acesta.

– Am inventat mașina pentru zburat pe lună ca să nu mai văd clarul de lună, să nu mai aud lăudîndu-se luna, cîntîndu-se la lună, invocîndu-se luna, întrebîndu-se luna, chemîndu-se ca martoră luna, și aruncîndu-se vina pe lună! Copiii, îndrăgostiții, netoții, eruditii, poeții, pictorii de afișe-reclame, compozitorii de cantonete, defăimează luna: această planetă pe care, cu compasurile și spectroscoapele noastre, am izbutit s-o măsurăm și s-o analizăm din punct de vedere chimic a devenit o distracție accesibilă tuturor pungilor, un argument comod pentru oamenii vorbăreți. Clarul de lună a înăbușit instinctul matematic și dispoziția pentru fizică. Cînd o copilă zice către iubitul său: „Vezi? luna ne privește!" ucide cu sentimentalismul acesta o lume nemărginită de adevăruri științifice făcîndu-ne să ne întoarcem înapoi cu mii de ani; către epocile primitive. Chiar și dumnevoastră iluștri savanți nu izbutiți să scăpați de clarul de lună de vreme ce aseară ieșind de-aici, după prima ședință, unul dintre dumneavoastră spuse: „Ce minunat taler de argint!" și o vestită congresistă, doamna profesoară Hai-Hoi-Zum răspunse: „Luna este monoclul prin care noaptea ne admiră!"

Toată adunarea se întoarse spre congresista romantică. Oratorul reluă:

– Mașina mea, domnilor colegi, este bazată pe...

Şi aici Oscar Krook începu o expunere foarte lungă a studiilor şi rezultatelor sale, arătă felurite desene, un mic model demontabil de aluminiu şi umplu cu formule patru table.

Enciclopedica ignoranţă a trimişilor speciali se sili să comenteze în toate ziarele din lume, în chip deosebit, invenţia lui Oscar Krook, savantul suedez. În puţine zile numele lui Oscar Krook ajunse pînă la cel mai înalt şi mai sălbatic desiş din pădurile cele mai nepătrunse. Pe gheţurile regiunilor arctice, printre distilatorii de untură de peşte, nu se vorbea decît de Oscar Krook şi condamnaţii la închisoare celulară, în cele mai întunecate temniţe din China, scriau numele lui pe pereţi şi şi-l tatuau deasupra buricului. Marile magazine îi publicară fotografia; avu cinstea să capete treizeci de metri de film în toate cinematografele din lume, fu propus pentru premiul Carnegie şi, fapt şi mai semnificativ, chipul său galben, de vegetarian, fu întipărit pe cutiile de conserve; nimic nu izbuteşte să dea celebritatea ca sardelele în untdelemn.

Cele cîteva milioane trebuitoare pentru construcţia aparatului fură repede adunate. Metoda loteriei fu dată la o parte fiindcă de cîtva timp e lucru foarte primejdios să cîştigi lozul cel mare: cel mai mic lucru ce ţi se poate întîmpla e să ajungi la închisoare cu o cohortă de prieteni nevinovaţi. Subscripţia publică cu înşirarea în ziare a numelui, prenumelui, titlurilor academice sau de nobleţe, ale subscriitorului dă totdeauna cele mai bune rezultate şi scoate mii de lire din buzunarele celui care pe urmă n-ar da o bucăţică de pîine unui sărac. Dacă alături de nume s-ar publica felurite fotografii ale generosului subscriitor (subscriitorul la trei luni; primul dinte al subscriitorului; subscriitorul pe bicicletă; subscriitorul caporal de infanterie; subscriitorul şi iubita-i familie) s-ar putea aduna mai mult.

În scurtă vreme se construi aparatul şi fu pus în stare de funcţionare.

*

* *

Veni ziua cea mare; tot oraşul se revărsase în piaţa San Filugello; deasupra caselor fuseseră ridicate tribune de treizeci de metri, făcute din cincisprezece etaje suprapuse. Chiar şi paraliticii ceruseră să fie transportaţi pe targă ca să vadă pe semeţul care pornea spre lună.

Cînd aparatul, după ce i se desfăcuse legăturile, făcu un salt către cer, piața vibră de aplauze frenetice. Oscar Krook, din nacelă, arunca rotocoale de fum de tutun în semn de salut. La cinci sute de metri înălțime mîncă o banană și aruncă în gol coaja. Patru oameni se omorîră să pună mîna pe acele moaște.

*

* *

În cele trei zile de călătorie nu se plictisi. Închis cu rezervoarele de căldură și aer într-un înveliș de oțel, atent la pîrghiile și cheile sale, urmărea minunatele fenomene optice produse de lipsa de aer, deformările priveliștilor, prevăzute de altfel în studiile sale anterioare. Injecții dese cu cafeină îl împiedicau să adoarmă și faptul că se apropia de lună îi da o emoție atît de mare încît rezistența nervilor îi era însutită.

*

* *

La sosire nu găsi nici o comisie de savanți, nici pe reprezentantul guvernului local.

– Ciudată țară luna! gîndi. N-au simțul ospitalității.

Era noapte.

Privi în jurul său. Judecînd după fosforescența și după zgomotul înăbușit și împrăștiat care venea de pe celaltă parte a fluviului, trebuia să se afle lîngă un oraș. Un oraș uriaș unde se muncește, unde se creează, unde se produce, unde nu se visează, unde nu se cîntă fleacuri poetice către lună, cu mandolina.

– Aici – gîndea – n-o să mai aud pe sentimentalii din lumea mea suspinînd către romantica lună!

Un freamăt de frunze îi atrase luarea aminte. Se întoarse. Doi tineri mergeau ținîndu-se de mijloc și se opreau din cînd în cînd să se sărute. Oscar Krook se ascunse după un copac.

– Vezi, colo sus pe deal? – gemea copila.

Tînărul privi. Astronomul se întoarse și el.

Pămîntul pe care îl lăsase sub el acum trei zile plutea pe nori.

– Pare o medalie mare de argint! vorbi cu glas cîntător tînărul îndrăgostit.

– Este pămîntul, zîmbi copila. – În fiecare seară, la ora aceasta, cînd vei fi departe, să te uiți țintă la el; și eu am să mă uit: și o să mi se pară că sînt mai aproape de tine.

Pe fluviu coborau cîteva bărci cu forme extravagante, încununate cu globulețe luminoase și cu ghirlande. Pe instrumente cu coarde bărbați și tinere cîntau cuvinte neînțelese care probabil slăveau pămîntul, fermecata stea de argint.

*

* *

Astronomul Oscar Krook, suindu-se din nou în aparatul său, plecă spre o destinație necunoscută, fără să-și lase adresa.

În românește de Zaharia Stancu
din volumul „Vegetarianii amorului"
București, 1931.

BIOBIBLIOGRAFII

CHESTERTON, Gilbert Keith (1874-1936). Scriitor englez, născut la Londra, Chesterton a studiat artele plastice, fiind un bun desenator și caricaturist, dar, foarte curînd, s-a dedicat ziaristicii și mai ales literaturii, dovedindu-se, prin studiile literare, poemele, eseurile, piesele de teatru și romanele sale un profund analist al societății postvictoriene. Fiind observator și comentator al valorilor morale, etice și sociale a creat opere de virtuozitate într-un stil străbătut de ironie și un umor specific englez.

Trecut la catolicism, în 1922, Chesterton a militat în felul său pentru această credință, împreună cu Hillarie Belloe, cu care a colaborat, constituind o asociație literară. Semnificativ este și faptul că eroul nuvelelor sale polițiste – părintele Brown – a fost întruchipat de un preot catolic, a cărui logică și inteligență îi permiteau să descifreze orice taină.

Opere. Eseuri: *A Defense of Nonsense* (Apărarea nonsensului, 1909); *The Everlasting Man* (Omul etern, 1925). Studii literare: *The Victorian Age in Literature* (Literatura epocii victoriene, 1913). Poeme: *The Wild Knight and Other Poems* (Cavalerul sălbatec și alte poeme, 1900); *The Ballad of the Wite Horse* (Balada calului alb,1911); *Poems* (Poeme, 1915). Piese de teatru: *Magic* (Magie comedie, 1913). Romane fantastice: *The Man Who Was Thursday* (Omul care a fost Joi, 1908); *The Ball and the Cross* (Sfera și crucea, 1910). Nuvele polițiste: *The Father Brown Stories* (Povestirile părintelui Brown, antologie a nuvelelor sale polițiste, 1929).

ELIADE Mircea (1907-1987). Filozof, prozator și eseist român stabilit în S.U.A. (1956) ca profesor la catedra de istoria religiilor a Universității din Chicago. Studii la Universitatea din București și la cea din Calcutta, unde obține doctoratul în 1932.

Activitatea publicistică a lui Mircea Eliade gravitează între opera științifică de valoare universală prin studiile publicate asupra istoriei religiilor, miturilor și simbolurilor sacre și bogata sa creație literară consacrată povestirilor fantastice marcate de vasta sa cultură orientală.

Literatura fantastică a scriitorului se situează între realitatea cunoașterii văzută cotidian, – biologie, social, estetic, – și metafora miraculosului care încearcă să dovedească că, de fapt, între real și fantastic nu există discontinuități. Interesat de fantasticul folcloric sau de tip sacral, Mircea Eliade a creat o operă unică în literatura mondială în care spiritualitatea românească se regăsește de multe ori cu profunda sa originalitate.

Întreaga operă reflectă dorința autorului de a găsi calea prin care omul ajunge să trăiască „nu doar în Timp, ci și în Eternitate".

Opere: *Isabel și apele diavolului* (1930); *Solilocvii* (1932); *Maitrey* (1933); *India* (1934); *Santier* (1935); *Oceanografie* (1934, eseuri); *Întoarcerea din rai* (1934); *Lumina ce se stinge* (1934); *Huliganii* (1935); *Domnișoara Cristina* (1936); *Șarpele* (1937); *Alchimia asiatică* (1935); *Cosmologie și alchimie babiloniană* (1937); *Yoga. Essai sur les origines de la mystique indienne* (1938); *Nunta în cer* (1939); *Secretul doctorului Henigberger* (1940); *Comentarii la legenda Meșterului Manole* (1943); *Insula lui Euthanasius* (1943); *Traité d'histoire des religions* (1949, ed. IV-a 1975); *Pe strada Mîntuleasa* (Paris, 1969); *Maitrey, Nuntă în cer*, cu un studiu de D. Micu (1969); *La țigănci și alte povestiri*, cu un studiu de Sorin Alexandrescu (1969); *Noaptea de Sînziene* (Paris, 1970); *De Zamolxis à Gingiskhan*, Paris (1970); *Coloana nesfîrșită*, Paris (1970); *Histoire des croyances et des idées religieuses* (1976-1978); *În curte la Dionis* (1978); *Istoria credințelor și ideilor religioase*, 3 vol., București (1981-1988, trad. de Cezar Baltag).

FRONDAIE Pierre (René Fraudet, 1884-1948). Scriitor francez care a debutat în 1905 cu nuvele, poeme și o piesă în versuri, apoi a pus în scenă *Montmartre*. A dat scenei, în continuare numeroase piese dintre care L'Homme à l'Hispano (1927) realizată după unul din romanele sale de succes.

Opere. Romane: *L'Homme à l'Hispano; L'eau de Nil; Deux fois vingt ans; La Côte des Dieux; Auprès de ma Blonde; Béatrice devant le Désir;* Teatru: *Montmartre*, (1910); *Blanche Coline* (1912); *La Maison cernée* (1918); *L'Appassionata (1921); L'Insoumise (1923); La Menace (1926); Les Amants de Paris* (1927); *Le Crime de Sylvestre Bonnard* (în colaborare cu Anatole France, 1916). Poeme: *Les Pierres de Lune*. Nuvele: *Contes réels et fantaisistes* (1930).

MIHĂESCU J. Gib (pseudonimul lui Gheorghe I. Mihăescu, 1894-1935). Prozator și dramaturg român cu studii de drept și activitate ziaristică și în avocatură. Apreciat de critica literară ca unul dintre primii scriitori care a adus în literatura românească universul vieții interioare, Gib Mihăescu a murit în plină tinerețe, răpus fiind de tuberculoză. Principalul său roman *Rusoaica*, apărut în 1933, a avut numeroase ediții în anii următori, dar nu a mai putut fi reeditat decît în 1990 datorită conjucturii politice, dominată de cenzura dictaturii comuniste. Platitudinea și scurtimea vieții

sale sînt compensate de trăirile interioare puternice, care apar cu pregnanță în întreaga sa activitate literară.

Opere: *La „Grandiflora"*, (Craiova, 1928); *Pavilionul cu umbre*, piesă în trei acte, (Craiova, 1928); *Vedenia*, (1929); *Brațul Andromedei*, (1930, Craiova, 1974); *Femeia de ciocolată*, (1933); *Rusoaica* (1933-1935, 1990); *Zilele și nopțile unui student întîrziat* (1934, 1973); *Donna Alba* (1935, 1968, 1970, 1973); *Nuvele* (I-II, ed. îngrijită de N. Manolescu, 1967); *Teatru* (Cluj, 1973); *Opere* (ed. îngrijită de Al. Andriescu, 1976).

PITIGRILLI (pseudonimul lui Dine Seegre, 1893–?). Romancier și nuvelist italian de notabil succes în perioada dintre cele două războaie mondiale. Lucrările sale de factură bulevardieră, sînt remarcabile prin forța dialogului și incisivitatea ironiei.

Opere: *Mammiferi di lusso* (Mamifere de lux, 1920); *La cintura di castita* (Centura de castitate, 1921); *La vergine a 18 carate* (Fecioara de 18 carate, 1924); *I vegetariani dell'amore* (Vegetarienii amorului, 1931); *Cocaina* (Cocaină, ed. Mondadori, 1982).

POE, Edgar Allan (1809-1849). Poet, prozator și critic literar american, considerat creatorul schiței literare și a povestirilor fantastice în S.U.A. E.A. Poe este totodată unul din marii poeți ai secolului XIX, a cărui operă a cunoscut o rapidă receptare și pe continentul european. Scurta dar tumultoasa sa existență, presărată cu întîmplări dramatice, cu scandaluri literare, cu momente de deznădejde sau frenezii alcoolice, ne apare, așa cum o definea Baudelaire: „ca ceva tenebros și strălucitor totodată. Persoana sa era stranie, seducătoare și, ca opera sa, însemnată cu o nedefinită pecetie a melancoliei". Profund romantic în poemele sale, vizionar fantastic în nuvelele și schițele sale, el este, totodată, și unul din creatorii literaturii polițiste întruchipînd în Dupin, tipul detectivului dotat cu o „înspăimîntătoare logică". Neînțeles și neadaptat timpului său Poe moare răpus de o criză de *delirum tremens* într-un spital din Baltimore.

Opera: *Tamerlane and Other Poems* (Tamerlan și alte poeme, Boston, 1827); *Al Aaraaf, Tamerlane and Minor Poems* (Al Aaraaf, Tamerlane și poeme mărunte, Baltimore, 1829); *Poems by Edgar A. Poe* (second edition, Baltimore, 1831); *The Narrative of Arthur Gordon Pym of Nantucket* (Povestea lui Arthur Gordon Pym din Nantucket, New York, 1838); *Tales of the Grotesque and Arabesque* (Povestiri ale grotescului și arabescului, Philadelphie, 1840); *The Prose Romances of Edgar A. Poe* (Philadelphie, 1843); *Tales* (Povestiri, New York, 1845); *The Raven and Other Poems* (Corbul și alte poeme, New York, 1845); *Mesmerism in Articule Mortis* (New York 1846); *Eureka, a Prose Poem* (Eureka, poem în proză, New York, 1848); *The Works of Edgar Allan Poe* (ed. by James A. Harrison, 17 volume, 1902, ediția cea mai completă a operelor lui E.A.Poe). În românește prima lucrare importantă despre opera lui E.A.Poe se datorește scriitorului Dan Petrașincu *(Edgar Poe, iluminatul, 1942)*.

SVEVO, Italo (pseudonimul lui Ettore Schmitz, 1861-1928). Prozator italian, cu studii comerciale la Institutul Superior din Triest, Svevo Italo şi-a editat singur primele romane ajungînd de notorietate europeană spre sfîrşitul vieţii sale. Dacă E. A. Poe prin nuvela sa *Inima care-şi spune taina* este considerat anticipator al literaturii „fluxului conştiinţei", Sveve a atins apogeul artei sale cu romanul *La conscienza di Zeno* în care fluxul conştiinţei devine motivul principal al cărţii. Aceeaşi idee o regăsim şi în nuvela naturalistă „Asasinatul din Via Belpoggio".

Opere: *L'ssassinio di Via Belpoggio* (1890); *Una vita* (O viaţă, 1892); *Senillità* (Bătrîneţe, 1898); *La conscienza di Zeno* (Conştiinţa lui Zeno, 1923); *La novella del buon vecchio e della bella fanciulla* (Nuvela Bunului bătrîn şi a Frumoasei fete, 1929).

WELLS, Herbert George (1866-1946). Scriitor, ziarist, istoric şi sociolog englez de formaţie ştiinţifică, avîndu-l ca profesor pe celebrul naturalist Thomas Huxley, dar de vocaţie literară, cu tendinţe social-utopice. După cum releva chiar Wells, spre deosebire de Jules Verne, cu care a fost adesea asociat, opera scriitorului englez „nu are în vedere posibilitatea înfăptuirii unor ipoteze stiinţifice; ele sînt încercări ale imaginaţiei într-un gen cu totul deosebit". Într-adevăr, Wells a urmărit în special consecinţele sociale ale progresului tehnic chiar şi în romanele sale de anticipaţie. Romanele sociale sînt inspirate din viaţa contemporană şi militează pentru idealul unei vieţi umane descătuşate de convenienţe şi falsă morală.

Opere: *The Time Machine* (Maşina timpului, 1985); *The Weels of Chance* (Roţile norocului, 1986); *The Island of Doctor Moreau* (Insula doctorului Moreau, 1897); *The Invisible Man* (Omul invizibil, 1897); *The War of the Worlds* (Războiul lumilor, 1898); *A Modern Utopia* (Utopie modernă, 1905); *The War in the Air* (Războiul aerian, 1908); *Love and Mr. Lewisham* (Dragostea şi dl. Lewisham, 1900); *The History of Mr. Polly* (Povestea domnului Polly, 1910); *A Shorth History of the World* (Scurtă istorie a lumii, 1922).

D. Ţ. Constantinescu

CUPRINS

Prolog sentimental 7
Călătorul fantastic (Pierre Frondaie) 10
Aventura (Mircea Eliade) 14
Ispitirea lui Harringay (H. G. Wells) 33
Visul (Gib Mihăescu) 39
Omul verde (Pitigrilli) 60
Dansul moartei (Pierre Frondaie) 68
Retragerea (Gib Mihăescu) 72
Asasinatul din Via Belpoggio (Italo Svevo . . . 78
Ciocanul lui Dumnezeu (G. K. Chesterton) . . . 99
Inima care-și spune taina (Edgar Allan Poe) . . . 116
Moartea roșie (Edgar Allan Poe) 122
Puterea credinței (Pierre Frondaie) 128
Viziunea judecății de apoi (H. G. Wells) 132
Clar de lună (Pitigrilli) 138
Biobibliografii 147

Redactor: INA BARDAN
Tehnoredactor: MARIN BOCĂNEALĂ
Corector: VICTORIA BOCĂNEALĂ

Bun de tipar: 18 octombrie 1991
Comanda nr. 736

Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică
„Bucureştii Noi"

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

[redacted]

[redacted]

2026